

Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij

Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij
Brouwerslaan 1, 7548 XA Enschede
Postbus 55, 7500 AB Enschede
Telefoon: 053 - 4833 333

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41028047

Jaarverslag

1-1-2023 t/m 31-12-2023

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Bestuursverslag	
Bestuur en organisatie	7
Meerjarenoverzicht	12
Het fonds	14
Financiële positie	19
Pensioenregeling 2023	20
Communicatie	23
Beleggingen	25
Actuariële analyse resultaat	41
Uitvoeringskosten	41
Governance	43
Uitbesteding	53
Risicomanagement	54
Vooruitblik 2024	61
Verslag visitatiecommissie	
Samenvatting bevindingen visitatie 2023	63
Reactie van bestuur	67
Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het Verantwoordingsorgaan over het boekjaar 2023	69
Reactie van bestuur	71
Jaarrekening	
Balans per 31 december	74
Staat van baten en lasten	76
Kasstroomoverzicht	78
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	80
Toelichting op de balans per 31 december	88
Gebeurtenissen na balansdatum	95
Toelichting op de staat van baten en lasten	96
Resultaatbestemming	100
Risicoparagraaf	101

Pagina**Overige gegevens**

Statutaire bepaling van resultaatbestemming	113
Actuariële verklaring	114
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	116

Bijlagen

Aangesloten ondernemingen per 31 december	123
Beleggingsoverzicht	123
Begrippenlijst	125

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over het boekjaar 2023 (hierna: het verslagjaar) van de Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij (hierna: het fonds).

Het fonds is als ondernemingspensioenfonds opgericht op 19 augustus 1942 en verbonden aan de onderneming Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V. Het pensioenfonds is statutair gevestigd in Enschede.

Belangrijke zaken in 2023 voor het fonds waren:

- De toekomst van het fonds en voorbereiding op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel;
- Het vereenvoudigen van de pensioenregeling;
- De bestuurlijke organisatie van het fonds;
- De financiële positie van het fonds;
- Toeslag en premie;
- De ALM-studie;
- ESG-beleid vermogensbeheer en Sustainable Finance Disclosure Regulation;
- Risicomanagement.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is geactualiseerd en opgenomen in het beleggingsbeleidsplan.

Communicatiebeleid

Begin 2022 is het communicatiebeleidsplan opgesteld voor 2022-2024. In deze beleidsperiode heeft de communicatie zich vooral toegespitst op het stimuleren van pensioenbewustzijn door middel van informatie over de pensioenregeling en life events, digitalisering van de communicatie en het stimuleren van intensiever gebruik van de communicatiekanalen van het fonds door de deelnemers. Daartoe hoort ook de aandacht voor flexibiliseringsmogelijkheden voor de deelnemer die eigen keuzes maakt. Het fonds volgt nieuwe ontwikkelingen op de voet en speelt daarop in. De komst van het nieuwe pensioenstelsel speelt daarin een belangrijke rol. Naarmate er meer duidelijk wordt wat de veranderingen voor de doelgroep betekenen en/of keuzes zijn gemaakt zal het pensioenfonds de doelgroep informeren.

Premiebeleid

De sociale partners (werkgever en OR) hebben de premie voor de jaren 2022 – 2025 vastgesteld op 22,7% van de (parttime) salarissom. Het bijbehorende streefopbouwpercentage voor het ouderdomspensioen (bij een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar) is vastgesteld op 1,500% en het streefopbouwpercentage voor het partnerpensioen op 0,970%. Voor het risicopartnerpensioen wordt uitgegaan van 1,225%.

Vanaf 2018 is een premie-egaliseringsreserve gevormd. Het fonds kan deze, als dat nodig blijkt te zijn, gebruiken voor het aanvullen van de premie.

In 2021 heeft het bestuur besloten het systeem van de gedempte kostendekkende premie te handhaven aangezien dit systeem aangemerkt is als het meest stabiele premiesysteem. Het bestuur heeft wel gekozen voor een minimale premiedekkingsgraad van 70% om de evenwichtigheid tussen actieven en niet-actieven te borgen.

Toeslagbeleid

Het fonds probeert de pensioenen en pensioenaanspraken elk jaar te verhogen. Met een verhoging wil het fonds ervoor zorgen dat het (opgebouwde) pensioen zoveel mogelijk meegroeit met de prijsstijgingen (inflatie) en zo zijn waarde houdt. De pensioenverhoging is afhankelijk van de financiële positie en het fondsbeleid. Het fonds verhoogt de pensioenen en pensioenaanspraken alleen als er genoeg reserves zijn en de financiële situatie dus goed genoeg is. Het bestuur heeft de pensioenen en pensioenaanspraken, gezien de financiële positie van het fonds en het geldende fondsbeleid, per 1 januari 2024 niet verhoogd. Of het fonds de pensioenen mag verhogen, hangt af van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van september was 118,7%. Dit maakt het volgens de regels mogelijk om alle pensioenen zeer beperkt te verhogen met 0,07%. Concreet zou 0,07% bij een pensioen van € 500 een verhoging van € 0,35 betekenen.

De sociale partners zullen overstappen naar een pensioenregeling binnen de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Met het oog op het invaren wil het bestuur pruderter omgaan met de mogelijkheden gelet op de benodigde invaardekkingsgraad en onzekerheden rondom het nieuwe pensioenstelsel. Een verhoging van de pensioenen zorgt voor lagere reserves en een lagere dekkingsgraad. Het bestuur verwacht dat een beleidsdekkingsgraad van boven de 115% bijdraagt aan een soepele overgang naar de nieuwe pensioenregeling. Daarom en omdat een verhoging van 0,07% nauwelijks effect heeft voor de deelnemers besloot het bestuur om de pensioenen nu niet te verhogen. Daarmee blijft de beleidsdekkingsgraad op het niveau zoals die nu is en is er nog ruimte voor financiële mee- of tegenvallers tot aan de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid (geboden door het Besluit van 7 juni 2022 tot wijziging van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen) om een extra toeslag toe te kennen in 2023 vanwege de voorgenomen transitie omdat er nog geen formeel voornemen tot invaren ligt.

Dit verslag wordt uitgebracht in overeenstemming met de statuten van het fonds.

Bestuursverslag

Bestuur en organisatie

Bestuur

Het bestuur is paritair samengesteld. Het bestuur bestaat uit een onafhankelijk voorzitter, vier leden die zijn voorgedragen door de werkgever en telkens twee leden ter vertegenwoordiging van de werknemers en pensioengerechtigden.

De vertegenwoordigers van de werknemers worden door de Ondernemingsraad voorgedragen en door het bestuur benoemd voor een periode van vier jaar. De pensioengerechtigden worden na verkiezingen voor een zittingsperiode van vier jaar door het bestuur benoemd.

Bestuurscommissies

Het bestuur wordt ondersteund door de communicatieadviescommissie en de beleggingsadviescommissie.

De communicatieadviescommissie adviseert het bestuur hoe pensioenonderwerpen het best gecommuniceerd en uitgelegd kunnen worden.

De beleggingsadviescommissie adviseert het bestuur hoe het vermogen van het fonds optimaal belegd kan worden. De commissies worden ondersteund door externe adviseurs.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door een visitatiecommissie. De taken en bevoegdheden van dit orgaan, evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en het reglement intern toezicht.

De visitatiecommissie bestaat uit drie leden. In samenspraak met het verantwoordingsorgaan is VC Holland aangesteld om de visitatie te verzorgen.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld.

Het bestuur rapporteert aan het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid en legt uit wat het bestuur heeft gedaan en waarom. Het verantwoordingsorgaan geeft hierover een oordeel of advies.

De taken en bevoegdheden van dit orgaan, evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en het reglement van het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden, waarvan één lid namens de pensioengerechtigden, één namens de deelnemers en één namens de werkgever.

Bestuur

	Functie	Zitting vanaf
<i>Benoemd door het bestuur:</i> mw. E.H. Janssen (1971)	onafhankelijk voorzitter	juli 2018
<i>Voorgedragen door de vennootschap:</i> dhr. A.J. Meijerink (1961) dhr. T. Rieken (1980) dhr. G. van der Aa (1978) dhr. B.W. Koning ter Heege (1989) Mw. M. Koning (1972)	penningmeester plv. voorzitter plv. penningmeester bestuurder bestuurder	september 2013 januari 2021 mei 2019 tot dec 2023 maart 2022 december 2023
<i>Vanaf maart 2023 betrokken bij het fonds als aspirant bestuurder</i>		
<i>Voorgedragen door de werknemers en pensioengerechtigden:</i> dhr. R. Snel (1950) dhr. P.G. van Rooijen (1952) dhr. F. Verschuren (1955) mw. S. Stolting (1982)	plv. secretaris secretaris bestuurder bestuurder	april 2020 mei 2016 oktober 2016 januari 2022 tot juni 2023

Beleggingsadviescommissie

<i>Namens het pensioenfonds:</i> dhr. J.F. Gierveld (1975) dhr. A.J. Meijerink (1961) dhr. B. Koning ter Heege en dhr. R. Snel	voorzitter secretaris toehoorders
<i>Adviseurs:</i> dhr. E. Krijgsman dhr. J. Vleugels	

Communicatieadviescommissie

<i>Namens het pensioenfonds:</i> Mw. M. Koning (1972) dhr. F. Swennenhuis (1968)	voorzitter	december 2023
<i>Adviseur:</i> dhr. E. Habets		

Visitatiecommissie

mw. H. Polee (1959) mw. M. Simons (1963) (1963) Dhr. F. Rijksen (1964)	voorzitter	vanaf 2020 vanaf 2020 vanaf 2023
--	------------	--

Verantwoordingsorgaan

<i>Namens de pensioengerechtigden:</i> dhr. N. Heinen (1950)	vanaf 2013
<i>Namens de deelnemers:</i> dhr. B. Termijtelen (1961)	vanaf 2013
<i>Namens de werkgever:</i> dhr. K. van't Hof (1965)	vanaf 2013

Compliance officer

dhr. P. Westdijk	Nederlands Compliance Instituut (NCI)	vanaf 2023
------------------	--	------------

Vertrouwenspersoon

mw. L. Lentfert

Sleutelfunctiehouders

mw. E.H. Janssen	Sleutelfunctiehouder interne audit	
dhr. F. Verschuren	Sleutelfunctiehouder risicobeheer	
mw. E.C.P. Op het Veld AAG	Sleutelfunctiehouder actuariële functie	tot november 2023
drs. R.E.V. Meijer AAG CERA	Sleutelfunctiehouder actuariële functie	vanaf november 2023

Aangesloten onderneming

Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.

Organisatie

Waarmerkend actuaris	Sprenkels Alpha Tower, De Entree 95 1101 BH Amsterdam
Adviserend actuaris	AZL-actuarium Akerstraat 92 Postbus 4471 6401 CZ Heerlen
Externe onafhankelijke accountant	PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Thomas R. Malthusstraat 5 Postbus 90357 1006 BJ Amsterdam

Administrateur	AZL N.V. Akerstraat 92 Postbus 4471 6401 CZ Heerlen	
Vermogensbeheer	<i>Vastrentende waarden</i> Pimco Europe Ltd.	
	<i>Zakelijke waarden</i> BlackRock	(aandelen, onroerend goed)
	Mercer Investments	(aandelen)
Advisering vermogensbeheer	Mercer Investment Consulting B.V. Startbaan 6 Postbus 2271 1180 EG Amstelveen	
Custodian	Northern Trust Claude Debussylaan 18A 1082 MD Amsterdam	Vanaf 2023
Herverzekering	SCOR/Goudse Levensverzekeringen N.V. Zuidplein 212 1077 XV Amsterdam	
Website	www.grolschpensioenfonds.nl	

Nevenfuncties Bestuur

	<i>Functie</i>	<i>Organisatie</i>
<i>Benoemd door het bestuur:</i>		
mw. E.H. Janssen (1971)	bestuurder	St. Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
	bestuurder	Pensioenfonds Campina
	onafhankelijk voorzitter	Pensioenfonds Xerox
	Senior consultant	Edmond Halley B.V. tot 30 juni 2023
	Eigenaar	Els Janssen Pensioenmanagement vanaf 1 juli 2023
<i>Voorgedragen door de vennootschap:</i>		
dhr. A.J. Meijerink (1961)	finance control & planning manager	Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.
	penningmeester	Stichting Bornse Synagoge
dhr. T. Rieken (1980)	HR directeur	Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.
dhr. G. van der Aa (1978)	lid raad van toezicht	Stichting Theaterschip
	finance manager	Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.
dhr. B. Koning ter Heege (1989)	finance & recovery manager	Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.
Mw. M Koning	Strategy and Channel development Manager	Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.
<i>Voorgedragen door de werknemers en pensioengerechtigden:</i>		
dhr. R. Snel (1950)	commissaris	Berdal Rubber & Plastics B.V.
dhr. P.G. van Rooijen (1952)	voorzitter	BC Society
	inventarisator	Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland
dhr. F. Verschuren (1955)	partner	AethiQs
mw. S. Stolting (1982)	safety, health & environment manager	Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.

Meerjarenoverzicht

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Actieve deelnemers	574	558	534	563	579
Gewezen deelnemers	743	721	701	706	696
Pensioengerechtigden	676	673	672	668	669
Totaal	1.993	1.952	1.907	1.937	1.944
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen					
Indexatie actieven	0,00% ¹⁾	4,26% ¹⁾	0,64% ¹⁾	0,00% ¹⁾	1,44% ¹⁾
Indexatie inactieven	0,00% ¹⁾	4,26% ¹⁾	0,64% ¹⁾	0,00% ¹⁾	1,44% ¹⁾
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Totale beleggingen voor risico pensioenfonds ²⁾	338.886	264.385	450.954	465.952	453.597
Beleggingsopbrengsten	32.274	-120.899	-9.716	24.245	67.854
Rendement op basis van total return	10,4%	-26,7%	-2,6%	5,7%	17,0%
Reserves					
Reserve algemene risico's	12.386	11.681	15.827	17.028	15.749
Solvabiliteitsreserve	40.239	37.311	48.936	52.395	51.017
Algemene reserve	2.751	-5.730	510	-20.320	-7.842
Premiedepot	1.229	829	55	798	456
Totaal reserves	56.605	44.091	65.328	49.901	59.380
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	303.190	286.017	387.892	416.933	386.045
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	939	950	1.405	1.500	1.378
Totaal technische voorzieningen	304.129	286.967	389.297	418.433	387.423

1) Dit betreft de toeslag per 1 januari van het volgend boekjaar, welke in het verslagjaar in de mutatie van de voorziening is meegenomen.

2) Dit zijn de totale beleggingen voor risico pensioenfonds, exclusief lopende intrest en liquide middelen.

	2023	2022	2021	2020	2019
Premiebijdragen van werkgever en werknemers	7.720	7.046	5.986	5.993	5.825
Pensioenuitkeringen	9.535	8.963	8.857	8.777	8.633
Dekkingsgraad					
Aanwezige dekkingsgraad	118,2% ¹⁾	115,1%	116,8%	111,7%	115,2%
Vereiste dekkingsgraad	117,3%	117,1%	116,6%	116,6%	117,2%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%
Beleidsdekkingsgraad	119,0%	118,1%	114,0%	108,2%	115,4%
Reële dekkingsgraad	88,9%	90,3%	92,7%	88,7%	93,2%
Premiedekkingsgraad (primo jaar)	131,6%	82,0%	75,5%	63,6%	78,1%
Kosten per deelnemer (in euro)					
Pensioenbeheerkosten	950	777	814	679	625
Kosten vermogensbeheer (x € 1.000)					
Transactiekosten	347	403	657	715	454
Vermogensbeheerkosten (excl. transactiekosten)	973	1.057 ²⁾	1.411	1.234	1.159

1) De dekkingsgraad is als volgt berekend: $(56.605 - 1.229 + 304.129) / 304.129 \times 100\% = 118,2\%$.

2) De vergelijkende cijfers zijn aangepast a.g.v. de toebedeling van advieskosten aan vermogensbeheer.

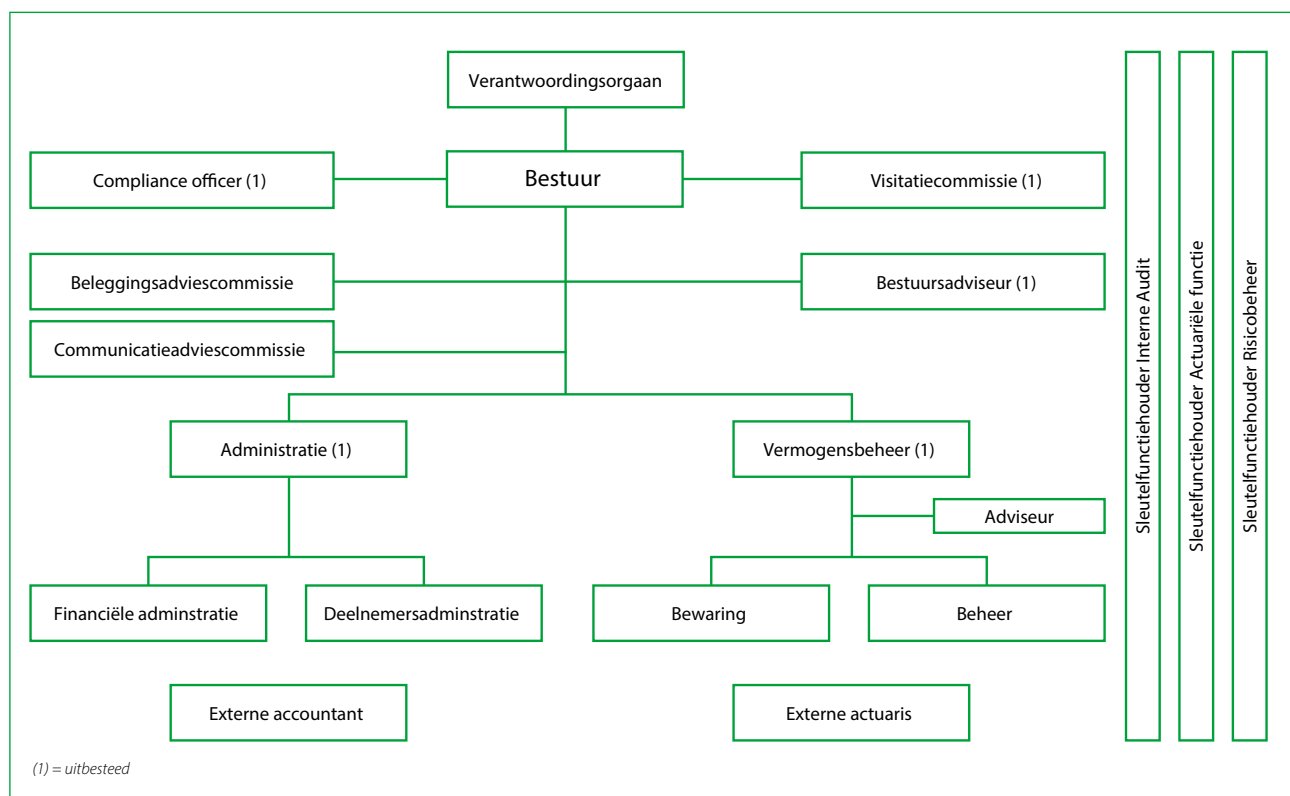
Het fonds

Statutaire doelstelling

Het pensioenfonds stelt zich ten doel, conform pensioenreglement en statuten, de pensioenregeling uit te voeren die geldt voor werknemers, gewezen werknemers en hun nabestaanden. De pensioenaanspraken worden gefinancierd met bijdragen van werkgever en werknemers. De pensioenregeling voorziet voor alle deelnemers in een ouderdomspensioen, een partnerpensioen, een wezenpensioen en een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Het bestuur heeft de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet vastgesteld en vastgelegd in de ABTN. Bij de toetsing van de opdrachtaanvaarding voor de uitvoering van de pensioenregeling zijn deze door het bestuur als uitgangspunt genomen.

Organogram

Missie

Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij is een pensioenfonds voor de (voormalig) werknemers van Grolsch. Het fonds draagt zorg voor de adequate uitvoering van de binnen het fonds ondergebrachte pensioenregeling(en), gegeven de geldende regelgeving en de beschikbare middelen, met een gebalanceerde afweging tussen risico en rendement, tegen een goede en afgewogen prijs-kwaliteitverhouding en op een maatschappelijk verantwoorde manier. Het fonds streeft ernaar zijn verplichtingen nu en in de toekomst waar te maken.

Visie

Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij streeft naar een goede pensioenvoorziening binnen de huidige en waar mogelijk toekomstige (wettelijke) kaders. Het fonds streeft ernaar dicht bij alle belanghebbenden te staan. Dit wordt onder andere zichtbaar doordat de werkgever en de werknemers en pensioengerechtigden via rechtstreekse vertegenwoordiging zitting hebben in het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Het fonds streeft ernaar om het pensioenbewustzijn en de betrokkenheid van alle deelnemers bij het pensioen(fonds) en de voor hen relevante pensioenregeling(en) te bevorderen.

Door middel van (pro)actieve, heldere en transparante communicatie streeft het fonds ernaar om te voldoen aan de verwachtingen van alle belanghebbenden.

Strategie (doelstellingen)

- De door het fonds uitgevoerde pensioenregeling(en) hebben een voorwaardelijk karakter. Daarbij worden de risico's voor geen of beperkte toeslagverlening, onvolledige pensioenopbouw of korting van pensioen onderkend, waar mogelijk geminimaliseerd en gecommuniceerd.
- Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is gebaseerd op en vloeit voort uit de resultaten van een periodieke ALM-studie.
- Het fonds hanteert een robuust beleidskader en weegt de belangen en risico's voor actieve, voormalige deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever op evenwichtige wijze af.
- Het fonds toetst jaarlijks de uitvoering van het beleid aan de geformuleerde doelstellingen. Als uitgangspunten gelden solidariteit en collectiviteit.
- Het fonds legt focus op de verschillende doelgroepen, alsmede op een goed en zorgvuldig bestuur van het pensioenfonds.
- Het fonds communiceert helder en transparant met de actieve deelnemers, voormalige deelnemers, resp. de pensioengerechtigden over de persoonlijke pensioensituatie en de (flexibilisering)mogelijkheden in de betreffende pensioenregeling(en).
- Het fonds communiceert helder en transparant met de actieve deelnemers, voormalige deelnemers, resp. de pensioengerechtigden over de toekomst van het fonds en de overgang naar Wtp.
- Het fonds ondersteunt de werkgever bij zijn zorgplicht voor zijn werknemers.
- Het fonds bevordert de goede samenwerking met alle betrokken, adviserende en uitvoerende partijen en ziet er actief op toe dat de kwaliteit van de geleverde diensten conform de afspraken is.
- Het fonds legt bij de overgang naar een andere uitvoeringsvorm de focus op een kostenefficiënte en risicobewuste werkwijze uit waarbij gekeken wordt naar de lange termijn en overgang naar Wtp;
- Op het transitiemoment naar Wtp moet sprake zijn van een evenwichtige verdeling. Evenwichtig betekent dat de impact voor alle groepen deelnemers na compensatie min of meer gelijk is. Een eventueel verschil moet uitlegbaar zijn. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende groepen deelnemers of leeftijden tenzij er o.b.v. de cijfers daadwerkelijk schrijnende gevallen ontstaan (onevenwichtigheid).

Uitwerking beleidsvoornemens in 2023

Het bestuur heeft in het verslagjaar zijn belangrijkste beleidsvoornemens voor de relevante aandachtsgebieden bijgewerkt in een integraal meerjarig beleidsplan 2021-2023. De belangrijkste beleidsvoornemens voor 2023 waren:

- De ontwikkelingen volgen rond de WTP en in de projectgroep bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de werkgever, het pensioenfonds en de OR bespreken en uitwerken.
- Binnen het tripartite overleg verder praten over de toekomst van het fonds.
- Het vereenvoudigen van de pensioenregeling.
- Het updaten van het risicoraamwerk.
- Het optimaliseren van het beleggingsbeleid (rendement/risicoverhouding tegen aanvaardbare kosten).
- Betrekken van de deelnemers bij de ontwikkelingen rond WTP en de toekomst van het fonds.

Jaarlijks evalueert en toetst het bestuur de uitvoering van de voornemens in het beleidsplan. De voornemens voor 2023 zijn gerealiseerd en de opvolging is vastgelegd in de integrale actielijst.

De beleidsvoornemens die nog niet volledig zijn afgerond, waaronder de overgang naar WTP en de actualisatie van het risicoraamwerk, worden verder opgepakt in 2024.

Pensioenregeling en vaste premie

Voor de jaren 2022-2025 is de premie vastgesteld op 22,7% van de (parttime) salarissom.

Het bijbehorende streefopbouwpercentage voor het ouderdomspensioen (bij een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar) is vastgesteld op 1,500% en het streefopbouwpercentage voor het partnerpensioen op 0,970%. Voor het risicopartnerpensioen wordt uitgegaan van 1,225%.

Geschiktheidsplan en bijlagen

Het geschiktheidsplan met bijlagen is geactualiseerd en aangepast aan de gewijzigde bestuurssamenstelling en opleidingen. In het verslagjaar is er een bestuurslid benoemd namens de werkgever. Het nieuwe bestuurslid heeft voorafgaand aan haar benoeming een opleiding gedaan op deskundigheidsniveau A.

Risicomanagement / IT beleid / SIRA

Het bestuur heeft in 2022 in het kader van risicomanagement het IT-beleid geactualiseerd. Er is een uitgebreide risicoanalyse gedaan op de bestaande informatiebeveiligingsrisico's en beheersmaatregelen. Hieruit zijn een aantal verbetermaatregelen en acties voortgekomen die in 2023 uitgewerkt zijn. Daarnaast is ook een eigen datakwaliteitsbeleid opgesteld. Hierin zijn de bestuurlijke uitgangspunten voor het onderwerp datakwaliteit geformuleerd. Gezien het belang van data voor de beheerste en integere bedrijfsvoering geeft het pensioenfondsbestuur duurzame aandacht aan datakwaliteit. Zij zet dit jaarlijks op de agenda van het bestuur, bespreekt dit en laat hierover verantwoording afleggen door de pensioenuitvoeringsorganisatie.

In 2023 is de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) opnieuw uitgevoerd onder begeleiding van de compliance officer. Hierbij is nagedacht over wat eventueel nog aanvullend gedaan zou kunnen worden en of dit ook van toegevoegde waarde zou zijn. Het bestuur heeft besproken en besloten of en welke aanvullende maatregelen vastgesteld worden als actiepoint. Zo is op het onderdeel cybercrime en privacy de risicohouding aangepast en is de naleving van de sanctiewetgeving een vast onderdeel van de agenda met de vermogensbeheerders.

Tijdens het doorlopen van het ERB-proces in 2021 is vastgesteld dat het huidige risicoraamwerk met klimaat- en ESG risico's dient te worden uitgebreid. Tijdens de beleidsdag in 2023 is dit samen met de herijking van het risicoraamwerk opgepakt. De uitwerking is door het bestuur bekrachtigd in het eerste kwartaal van 2024. Aandachtspunten op het gebied van risicomanagement voor 2023 waren de overgang naar een APF, datakwaliteit, ESG en klimaatrisico's alsmede Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Meer informatie over SFDR en de keuzes van het fonds is opgenomen op pagina 38 van het jaarverslag. ESG en klimaatrisico's zijn als onderdeel van het risicoraamwerk in 2023 nader uitgewerkt.

Sleutelfuncties

De Pensioenwet verplicht een pensioenfonds te beschikken over een aantal sleutelfuncties ter ondersteuning van de governance van het fonds.

Het betreft de volgende sleutelfuncties:

- een risicobeheer functie;
- een interne audit functie;
- een actuariële functie.

Het bestuur heeft aparte functieprofielen voor de sleutelfunctiehouders opgesteld.

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. De sleutelfunctiehouder heeft in het bijzonder de volgende onderwerpen gevolgd:

1. Herijking Risico raamwerk
2. Nieuw pensioenstelsel
3. Voorgenomen besluit voor een collectieve waardeoverdracht naar een APF
4. ESG- en klimaatrisico's
5. Duurzaamheid

De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft geconstateerd dat het risicoprofiel van het fonds gedurende 2023 niet significant is gewijzigd.

De interne auditfunctie is belast met het uitvoeren van (interne) audits binnen het pensioenfonds. De belangrijkste taak van de interne auditfunctie is het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds. In het verslagjaar is een audit uitgevoerd naar financiële processen en risicomanagement. Daarnaast is een follow-up gegeven aan de bevindingen uit de in 2022 uitgevoerde audits. Via het platform Assurance Diensten van AZL en de rapportages vanuit AZL volgt de sleutelfunctiehouder de ontwikkelingen en primaire processen van de belangrijkste uitbestedingspartij van het fonds. Er waren geen bevindingen bij de audit financiële processen. Het oordeel van deze audit is goed. Het oordeel van de audit naar risicomanagement is matig. De aanbevelingen zijn besproken binnen het bestuur en opvolging heeft inmiddels plaatsgevonden.

De actuariële functie heeft een controlerende rol. In het kader van de actuariële functie wordt onder meer toezicht gehouden op het berekenen van de technische voorzieningen, wordt beoordeeld of de daarbij gehanteerde methodieken en onderliggende modellen, gebruikte gegevens en aannamen passend zijn en worden, waar nodig, corrigerende maatregelen voorgesteld.

De sleutelfunctiehouders rapporteren periodiek aan het bestuur en aan de visitatiecommissie. De belangrijkste aanbevelingen en conclusies zijn verder uitwerkt op pagina 45 en 46.

De sleutelfunctiehouder actuariële functie is tot november 2023 extern belegd bij de certificerend actuaris, mevrouw E.C.P. Op het Veld (Sprenkels). Vanaf november 2023 is de rol van sleutelfunctiehouder actuariële functie en certificerend actuaris belegd bij de heer R. Meijer. De sleutelfunctiehouders interne audit en risicobeheer zijn bestuursleden, mevrouw E.H. Janssen, respectievelijk de heer F. Verschuren.

Op 5 februari 2024 is in het bestuur de evaluatie van de sleutelfuncties/sleutelfunctiehouders besproken. De algemene indruk is positief en er zijn geen aanvullende acties gedefinieerd.

Beleggingsbeleid en beleidskader

Het bestuur heeft vanwege de veranderende omstandigheden waaronder de hoge inflatie begin 2023 een ALM-studie uitgevoerd. Hierbij is gekeken naar de beleggingen en de beleggingsportefeuille op een 5-jaars horizon. Het bestuur heeft geconcludeerd dat de ALM-resultaten geen aanleiding geven om af te wijken van de huidige strategische asset allocatie en de huidige rente-afdekking.

Doel van het beleggingsbeleid is het verkrijgen van een optimaal rendement en risicohouding afgezet tegen aanvaardbare kosten. In dit kader wordt minimaal driejaarlijks een zogeheten ALM-studie uitgevoerd. In 2023 is de meest recente ALM-studie uitgevoerd. Het bestuur volgt de ontwikkeling van rendement, risico en kosten op maand- en kwartaalbasis. Het beleggingsbeleid en beleidskader zijn in het verslagjaar uitgewerkt in een geactualiseerde ABTN. In het beleggingsbeleid 2023 is rekening gehouden met de wettelijke eisen die in het Financieel Toetsingskader aan het beleggingsbeleid en risicomanagement gesteld worden. Er zijn in 2023 geen wijzigingen doorgevoerd in het strategisch beleggingsbeleid, inclusief de rente-afdekking.

Per 1 januari 2023 is Northern Trust aangesteld als custodian en voor de bijbehorende dienstverlening. Begin januari zijn alle assets overgedragen en de reconciliatie tussen eindstanden bij Caceis en de beginstanden bij Northern Trust heeft plaatsgevonden. Tevens is de uitvoering van de currency overlay overgedragen en heeft Northern Trust de verantwoordelijkheid voor de rapportages vanaf 2023 overgenomen.

Communicatie

Bij de communicatie over fondsbeleid vindt het bestuur transparantie en openheid belangrijk. Het bestuur heeft dit uitgewerkt in een communicatiebeleidsplan voor de betreffende doelgroepen. Het fonds brengt dit onder meer tot uitdrukking in de (jaarlijkse) pensioenoverzichten, (gedigitaliseerde) berichtgeving en de doorontwikkeling hiervan. Dit geldt evenzeer voor pensioenbijeenkomsten waarin nader wordt ingegaan op de mogelijkheden die de pensioenregeling biedt voor de betrokkenen. Dit geschiedt in samenspraak en goed overleg met de werkgever.

Op 16 mei 2023 heeft een fysieke deelnemersbijeenkomst plaatsgevonden waar de deelnemers en gepensioneerden geïnformeerd zijn over de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) en de toekomst van het fonds. De presentatie van de informatiebijeenkomst is gedeeld met de deelnemers via de website van het fonds.

Gezien de hoeveelheid vragen en interactie met de deelnemers was het een geslaagde bijeenkomst. Dit bleek ook uit de beoordeling door de deelnemers achteraf. Ruim 80% heeft de bijeenkomst als goed of uitstekend ervaren. Het bestuur organiseert op 10 september 2024 de volgende fysieke deelnemersbijeenkomst.

In aanvulling op de pensioenbijeenkomst zijn er drie informatieve filmpjes op de website geplaatst waarin de toekomst van het fonds en de overgang naar WTP op eenvoudige wijze zijn uitgelegd.

Financiële positie

De dekkingsgraad is in het boekjaar gestegen van 115,1% ultimo 2022 naar 118,2% ultimo 2023. De beleidsdekkingsgraad van het fonds steeg in 2023 van 118,1% naar 119,0%. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2023 is daarmee hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 117,3%. Hierdoor is de financiële positie toereikend.

(Beleids)dekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het rekenkundig gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van maandkoersen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bedroeg ultimo 2023 119,0% (ultimo 2022 was dit 118,1%).

Vereist eigen vermogen

Het strategisch vereist eigen vermogen bedroeg per 31 december 2023 117,3% (ultimo 2022 was dit 117,1%).

Het verloop van de aanwezige dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Aanwezige dekkings- graad 2023
Primo	330.229	286.967	115,1%
TV herverzekerd	-950	-950	0,0%
Primo	329.279	286.017	
Beleggingsopbrengsten	32.274	19.564	3,2%
Premie	6.710	4.828	0,4%
Waardeoverdrachten	189	289	-0,1%
Kosten	-256	-111	-0,1%
Uitkeringen	-9.535	-9.554	0,5%
Kanssystemen	242	-834	0,4%
Toeslagverlening	0	2	0,0%
Overige mutaties TV	60	2.989	-1,2%
Andere oorzaken	3	0	0,0%
Kruis effecten	0	0	0,3%
Mutatie premiedepot	-400	0	-0,2%
Ultimo - voor risico fonds	358.566	303.190	118,3%
TV herverzekerd	939	939	-0,1%
Ultimo	359.505	304.129	118,2%

Reële dekkingsgraad

Daarnaast is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het fonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de benodigde beleidsdekkingsgraad bij volledige toeslagverlening. Ultimo 2023 bedroeg de reële dekkingsgraad 88,9% (ultimo 2022 was dit 90,3%). Ultimo 2023 bedroeg de aanwezige dekkingsgraad op basis van de marktwaarde (= de waarde van de beleggingen en de waarde van de verplichtingen worden beide berekend met behulp van de markttrente) 118,2% (ultimo 2022: 114,8%).

Haalbaarheidstoets

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets geven aan in hoeverre het fonds naar verwachting in staat is om de pensioenen te verhogen met de inflatie. Uit de haalbaarheidstoets van juni 2023 blijkt dat naar verwachting het pensioen vanuit de feitelijke positie van het fonds (gemiddeld) 96,1% van zijn waarde behoudt, doordat pensioenen (deels) kunnen worden verhoogd.

Herstelplan

Ultimo 2023 ligt de beleidsdekkingsgraad met 119,0% hoger dan de strategisch vereiste dekkingsgraad van 117,3%. Daarmee is er eind 2023 geen sprake van een tekortsituatie en is geen herstelplan opgesteld.

Pensioenregeling 2023

De pensioenregeling van het pensioenfonds zag er op 31 december 2023 op hoofdlijnen als volgt uit:

Regeling voor werknemers	2023	2022
Pensioensysteem	Voorwaardelijk geïndexeerd middelloon	Voorwaardelijk geïndexeerd middelloon
Pensioenrichtleeftijd	67 jaar	67 jaar
Opbouw% ouderdomspensioen	1,500%	1,500%
Opbouw% partnerpensioen	0,970%	0,970%
Partnerpensioen	opbouwbasis	opbouwbasis
Maximum salaris	€ 128.810,-	€ 114.866,-
Franchise ouderdomspensioen	€ 17.006,-	€ 16.431,-
Franchise partnerpensioen	€ 23.598,-	€ 22.800,-
Pensioenpremie	22,7% van de salarissom	22,7% van de salarissom

Voor de actuele pensioenregeling wordt verwezen naar de website van het fonds.

Herverzekering

Het bestuur heeft het overlijdensrisico herverzekerd bij SCOR. De herverzekering omvat voor de deelnemers aan de pensioenregeling de uitkering van een risicokapitaal bij overlijden. Dit kapitaal is de contante waarde van de reglementaire aanspraken op nabestaandenpensioen verminderd met de voor de betrokken deelnemer gevormde voorziening pensioenverplichtingen.

Premiebeleid

Kostendekkende, gedempte en ontvangen premie

Artikel 129 van de Pensioenwet schrijft voor dat de pensioenpremie die het fonds ontvangt minstens gelijk moet zijn aan de kostendekkende premie zoals berekend conform de ABTN, tenzij aan de voorwaarden ten aanzien van de hoogte van beleidsdekkingsgraad, toeslagverlening en ongedaan-making van kortingen is voldaan.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat uit de benodigde premie voor opbouw van de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen en opslagen voor instandhouding van het vereist eigen vermogen en uitvoeringskosten, rekening houdend met de rente per eind september van het voorgaande jaar.

Premie

De sociale partners hebben de premie voor de jaren 2022 – 2025 vastgesteld op 22,7% van de salarissom. De premie-systematiek is vastgesteld voor een intervalperiode van 5 jaar en kan niet worden aangepast binnen deze termijn. Dit is overeengekomen en vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en de werkgever. De deelnemersbijdrage is inbegrepen in de door de werkgever verschuldigde premie. De deelnemersbijdrage voor de pensioenregeling wordt in beginsel jaarlijks vastgesteld als percentage van de pensioengrondslag en bepaald in het arbeidsvoorwaardenoverleg.

Voor de interne financiering hanteert het fonds een gedempte kostendekkende premie. Dit is de kostendekkende premie op basis van een gedempte rentevoet met het verwachte rendement op vastrentende waarden voor vijf jaar op basis van de actuele marktrente bij aanvang van deze periode.

Premie-egaliseringsreserve

Per 2018 kent het fonds een premie-egaliseringsreserve. Met ingang van 1 januari 2021 wordt een overschot van de feitelijke premie ten opzichte van de kostendekkende premie toegevoegd aan de premie-egaliseringsreserve. Bij een tekort in de kostendekkende premie zal eerst de premie-egaliseringsreserve worden benut voordat de pensioenopbouw verminderd wordt.

De middelen in de premie-egaliseringsreserve worden in lijn met het reguliere fondsvermogen door het fonds belegd conform het vigerende beleggingsplan. Het rendement in de premie-egaliseringsreserve volgt het behaalde fondsrendement en kan zowel positief als negatief zijn.

Als het fonds vanwege de financiële positie van het fonds een korting van de pensioenopbouw moet gaan doorvoeren als bedoeld in artikel 134 van de Pensioenwet, dan moet eerst de premie-egaliseringsreserve worden aangesproken om de korting te voorkomen of te verlagen.

Het bestuur heeft in de vergadering van 7 december 2022 de opslag voor premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid verlaagd van 6% naar 3%.

De wijziging in de hoogte van de opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid, leidt tot herrekening van de risicopremies in de voorziening langdurig zieken. Hieruit volgt een vrijval of dotatie aan de voorziening langdurig zieken:

- Een vrijval wordt toegevoegd aan de premie-egaliseringsreserve;
- Een dotatie aan de voorziening langdurig zieken wordt voldaan vanuit de premie-egaliseringsreserve, voor zover deze onttrekking niet meer bedraagt dan het totaal dat in het verleden vanuit de voorziening langdurig zieken aan de premie-egaliseringsreserve is gedoteerd. Een onttrekking kan daarnaast nooit groter zijn dan het saldo van de premie-egaliseringsreserve. Enig hierna nog resterende dotatie aan de voorziening langdurig zieken, wordt onttrokken aan het eigen vermogen van het fonds.

Per 31 december 2023 bedraagt de premie-egaliseringsreserve € 1.229.000.

Minister Schouten heeft op 24 februari 2023 het “Besluit tot wijziging parameters” naar de Tweede Kamer gestuurd. De Minister geeft pensioenfondsen de mogelijkheid om bij de premiestelling voor 2024 éénmalig het verwachte rendement op vastrentende waarden opnieuw vast te zetten voor een periode van vijf jaar. Op deze manier kunnen fondsen de rendementen op zakelijke waarden, de inflatie en het rendement op vastrentende waarden in samenhang herijken. Alle parameters sluiten dan aan op de meest actuele inzichten en verwachtingen. De Minister creëert hiermee ruimte voor fondsen om gedurende de transitie naar het nieuwe stelsel de premie stabiel te houden en voorkomen dat fondsen nu worden geconfronteerd met een bijstelling in premie of opbouw als gevolg van de herijking van de parameters. Het fonds heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt en voor de premie vanaf 2024 wordt voor het verwacht rendement op vastrentende waarden uitgegaan van de RTS per 30 september 2023.

Samenstelling premie

De opbouw van de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de zuivere kostendeekkende premie van het fonds in 2023 is als volgt samengesteld:

– feitelijke premie:	Actuarieel benodigd	5.915
	Opslag in stand houden vereist vermogen	682
	Opslag voor uitvoeringskosten	824
	Premiemarge	299
		7.720
– gedempte kostendeekkende premie:	Actuarieel benodigd	5.915
	Opslag in stand houden vereist vermogen	682
	Opslag voor uitvoeringskosten	824
		7.421
– zuiver kostendeekkende premie:	Actuarieel benodigd	5.014
	Opslag in stand houden vereist vermogen	857
	Opslag voor uitvoeringskosten	824
		6.695

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Het fonds probeert de pensioenen elk jaar te verhogen. Met een verhoging wil het fonds ervoor zorgen dat het (opgebouwde) pensioen zoveel mogelijk meegroeit met de prijsstijgingen (inflatie) en zo zijn waarde houdt. De pensioenverhoging is afhankelijk van de financiële positie en het fondsbeleid. Het fonds verhoogt de pensioenen alleen als er genoeg reserves zijn en de financiële situatie dus goed genoeg is. De hoogte van de voorwaardelijke toeslag wordt voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden gebaseerd op de stijging van het 'consumentenprijsindexcijfer (CPI) alle bestedingen' van september van het vorige jaar t.o.v. het CPI van september van het jaar voorafgaand aan het voorgaande jaar.

Het fonds verleent alleen een toeslag als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110% en als de toeslagverlening toekomstbestendig is. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Het bestuur heeft besloten gezien de huidige financiële positie en het geldende fondsbeleid om de pensioenen te verhogen over:

Jaar	Dat is per	Verhoging	Ambitie	Gemist	Prijs- stijging jaar
2023	01-01-2024	0,00%	0,21%	0,21%	3,80%
2022	01-01-2023	4,26%	14,53%	10,27%	10,00%
2021	01-01-2022	0,64%	2,70%	2,06%	2,70%
2020	01-01-2021	0,00%	1,11%	1,11%	1,30%
2019	01-01-2020	1,44%	2,65%	1,21%	2,63%
2018	01-01-2019	1,51%	1,88%	0,37%	1,71%
2017	01-01-2018	1,11%	1,45%	0,34%	1,38%
2016	01-01-2017	0,00%	0,07%	0,07%	0,32%
2015	01-01-2016	0,40%	0,60%	0,20%	0,64%

In de ABTN is het toeslagbeleid vastgelegd. De beslissing over de eventuele toeslagverlening per 1 januari wordt gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad van het fonds per eind september. De beleidsdekkingsgraad eind september 2023 lag met 118.7% boven de toeslagdrempel (beleidsdekkingsgraad) van 110%. Dit betekende dat er per 1 januari 2024 een gedeeltelijke toeslag verleend kon worden. De pensioenen mogen alleen verhoogd worden als er reserves zijn en de financiële positie goed genoeg is. Op basis van toekomstbestendig indexeren kwam de te verlenen toeslag per 1 januari 2024 op 0,07% en het bestuur heeft besloten deze uiterst geringe verhoging niet door te voeren.

Op basis van de huidige methodiek, regelgeving en het beleidskader is de indexatieachterstand ultimo 2023 gelijk aan 15,84%.

Met het oog op het invaren wil het bestuur prudenter omgaan met de mogelijkheden gelet op de benodigde invaardekkingsgraad en onzekerheden rondom het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur heeft daarom geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid (geboden door het Besluit van 7 juni 2022 tot wijziging van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen) om een extra toeslag toe te kennen vanwege de voorgenomen transitie.

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

Het bestuur vindt heldere en open communicatie over de ontwikkelingen en de actuele situatie van het fonds belangrijk. De communicatieadviescommissie ziet hierop toe. Het fonds werkt met een meerjarig communicatiebeleidsplan en een jaarplanning. Periodiek past het fonds het communicatiebeleidsplan aan met de laatste stand van zaken. Jaarlijks wordt het communicatiebeleidsplan getoetst door de communicatieadviescommissie en worden jaardoelen bepaald. Hierbij is onder andere aandacht voor meer interactie en het stimuleren van een proactieve houding en eigen regie van de deelnemers.

Communicatie deelnemers, pensioengerechtigden en slapers

Jaarlijks zijn er informatiebijeenkomsten voor deelnemers en gepensioneerden over hun pensioen, de pensioenregeling en het pensioenfonds. Op 16 mei 2023 heeft er een fysieke pensioenbijeenkomst plaatsgevonden. Tijdens de pensioenbijeenkomst zijn

deelnemers geïnformeerd over onder andere de toekomst van het fonds en de overgang naar de WTP. Verder ontvingen de deelnemers en gepensioneerden digitaal of per post het verkort jaarverslag 2022. Het volledige jaarverslag 2022 is gepubliceerd op de website.

UPO, het Uniform Pensioen Overzicht

De actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden krijgen jaarlijks hun UPO toegezonden. De pensioengerechtigden krijgen bovendien jaarlijks aan het begin van het jaar een jaaropgave. De UPO-modellen zijn in 2023 op enkele punten gewijzigd. De aanpassingen betreffen onderstaande punten:

- Onder het kopje 'Meer weten' is een nieuwe tekst en icoon opgenomen die voortvloeien uit de SFDR. Pensioenuitvoerders moeten die gebruiken voor informatie over duurzaam beleggingsbeleid.
- De tekst van de algemene disclaimer is aangepast om duidelijk te maken dat in het UPO geen rekening is gehouden met eventuele toekomstige wijzigingen in de pensioenregeling in verband met de Wtp.

Het fonds heeft de aanpassingen van het model overgenomen in de verstuurde UPO's.

Keuzebegeleiding

Met de Wet toekomst pensioenen (Wtp) per 1 juli 2023 is ook de Open Norm keuzebegeleiding ingegaan.

Het bestuur heeft in het Dashboard Keuzebegeleiding opgenomen hoe de keuzeomgeving eruit zag en op welke wijze deze invulling geeft aan de Open Norm. In het Dashboard Keuzebegeleiding zijn de keuzemomenten, keuzemogelijkheden en bestaande begeleidingsmiddelen voor het fonds in kaart gebracht en vervolgens is de zorgambitie in keuzebegeleiding van ons fonds vastgesteld.

Open norm activerend communiceren

Met de Wet toekomst pensioenen (Wtp) per 1 juli 2023 is ook de Open Norm activerend communiceren ingegaan. De communicatie is hierop nagelopen en aangepast indien nodig.

Verzekerdenbestand

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigden
Stand per 31 december 2022	558	721	673
Mutaties door:			
Nieuwe toetredingen	80	0	0
Ontslag met premievrije aanspraak	-49	49	0
Waardeoverdracht	0	-7	0
Overlijden	-2	-2	-38
Ingang pensioen	-10	-19	47
Afkoop	0	0	-3
Andere oorzaken	-3	1	-3
Mutaties per saldo	16	22	3
Stand per 31 december 2023	574 ¹⁾	743	676

1) Waarvan 26 (arbeidsongeschikte) deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

Specificatie pensioengerechtigden

	2023	2022
Ouderdomspensioen ¹⁾	471	465
Partnerpensioen	194	197
Wezenpensioen	11	11
Totaal	676	673

1) Inclusief Prépensioen

Beleggingen

De belangrijkste ontwikkelingen op beleggingsgebied in 2023

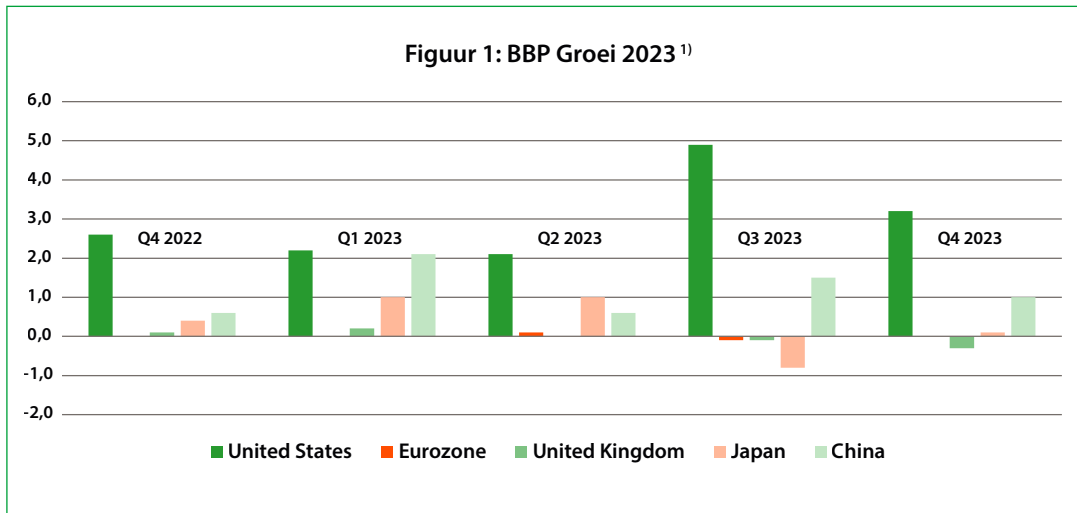
Terugblik economische ontwikkelingen 2023

2023 was een jaar van positieve verrassingen. Hoewel analisten negatieve verwachtingen hadden voor de mondiale economie, door met name de gevolgen van de vele renteverhogingen die zijn doorgevoerd door centrale banken, presteerden economieën wereldwijd beter dan verwacht.

Vooraf in het eerste helft van het jaar zijn de grote economieën, en met name de Amerikaanse en Chinese economieën, veerkrachtig gebleken. Voor aanvang van het jaar werd namelijk door vele analisten een recessie of zelfs een depressie voorspeld voor het jaar 2023, omdat men verwachtte dat de renteverhogingen en de verkrapping van de geldhoeveelheid (ook wel bekend als 'Quantitative Tightening') van de centrale banken een grote negatieve invloed zouden uitoefenen op de economische groei en de financiële markten.

De tweede helft van het jaar bewoog daarentegen meer in lijn met de voorspellingen. De eerste tekenen van economische vertraging werden toen namelijk zichtbaar. De economieën van de Eurozone, het Verenigd Koninkrijk (VK) en Japan krompen in het derde kwartaal, waarbij de Japanse economie de grootste krimp heeft getoond met 0,8%. In het vierde kwartaal zette de krimp verder door in het VK waardoor deze economie gekenmerkt werd door een recessie. De Eurozone en Japan wisten een technische recessie te vermijden omdat beide economieën geen negatieve cijfers hebben laten zien voor twee aaneengesloten kwartalen.

In figuur 1 zijn de BBP-groeicijfers van de verschillende regio's grafisch weergegeven per kwartaal:

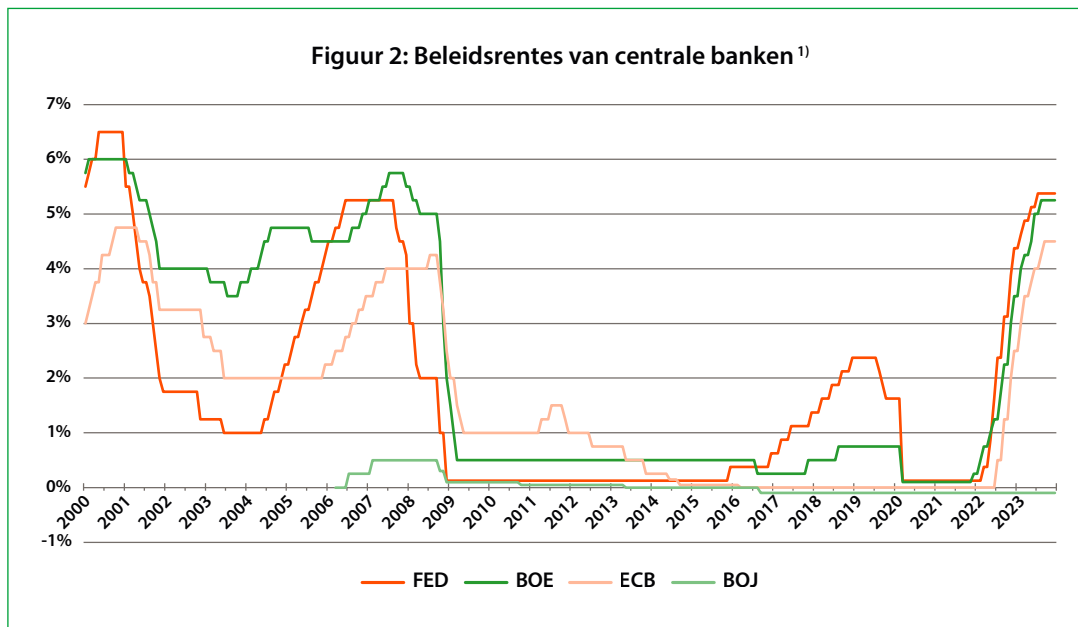
De arbeidsmarkt bleef het gehele jaar oververhit. Doordat het verlies van bedrijfswinsten (relatief) meeviel, was het aantal reorganisaties beperkt gebleven en bleef de werkloosheid aanhoudend laag. Dergelijke ontwikkelingen zouden als een positief signaal beschouwd kunnen worden, echter heeft het een negatief effect gehad op de mondiale economie geredeneerd vanuit een macro-economisch perspectief, gezien daarmee de (hoge) inflatie in stand gehouden wordt en daardoor lastiger te beteugelen is. Deze oververhitting op de arbeidsmarkten in de ontwikkelde landen biedt nog ruimte voor een (lichte) afkoeling van de mondiale economie zonder al teveel negatieve externaliteiten, zoals een daling in consumentenvertrouwen en –uitgaven.

Rentes en inflatie

Na een langere periode van renteverhogingen, zijn centrale banken behoedzaam overgegaan naar het pauzeren van de rente op restrictief niveau.

¹⁾ Bron: Bloomberg. Data van 31 december 2023.

In 2023 hebben centrale banken (met uitzondering van de Bank of Japan: BOJ) restrictief beleid gevoerd om de hoge inflatie te beteugelen middels het aanzienlijk verhogen van de rentes (zie figuur 2):

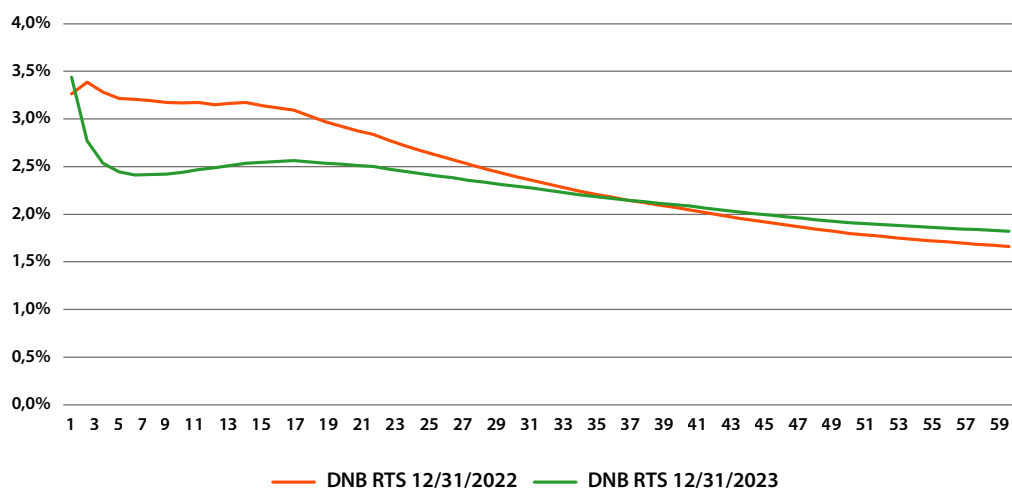
Achteraf is gebleken dat dit restrictieve beleid effect heeft gehad. Disinflatie hield aan over het gehele jaar en deze ontwikkeling is dan ook duidelijk terug te zien in de jaar-op-jaar inflatiecijfers (headline CPIs) van de grootste economieën. De daling van de inflatie in het VK was het sterkst. De bedroeg aan het begin van het jaar maar liefst 10,8% en sloot af met een inflatiecijfer van 3,9%, een daling van 6,9%-punt. De disinflatie in de Eurozone en de VS was ook noemenswaardig, welke respectievelijk 6,3%-punt en 3,1%-punt bedroegen.

De in 2023 door centrale banken genomen rentebesluiten hebben wel degelijk een grote impact gehad op de rentecurves en op obligatiemarkten. Allereerst hebben de renteverhogingen aan het begin van het jaar ervoor gezorgd dat het korte eind van de curve significant steeg ten opzichte van het lange eind. Dit heeft ertoe geleid dat de rentecurve verder “invers” werd tot eind september: rentes op leningen met een kortere looptijd zijn hoger dan rentes op leningen met een langere looptijd.

Gedurende het vierde kwartaal daarentegen, bewogen de rentes weer sterk in tegengestelde richting (lees: daalden) vooral door uitslatingen van de FED en de ECB. Zij maakten namelijk aan de markt kenbaar dat zij open stonden voor (meerdere) renteverlagingen in het komende jaar om een soft landing te realiseren, mits toekomstige inflatiecijfers en economische data daar ruimte voor bieden. Figuur 3 geeft de stand van de rentecurve van ultimo 2023 weer ten opzichte van de curve van een jaar geleden en laat de vervlakking zien.

¹⁾ Bron: Bloomberg. Data van 31 december 2023.

Figuur 3: Verloop van de DNB rentetermijnstructuur (euro swap curve) ¹⁾

Financiële markten

Aandelen

Aandelen hebben goed gepresteerd in 2023 vanwege positieve economische ontwikkelingen. Na sterke rentestijgingen tot aan het derde kwartaal, hebben obligaties vooral geprofiteerd van dalende rentes in het laatste kwartaal.

2023 is een zeer positief jaar geweest voor aandelen, ondanks de onzekerheden rondom Amerikaanse regionale banken, de FED, hoge inflatie en angst voor een recessie. Tabel 1 laat zien dat aandelen ontwikkelde markten met maar liefst 20,2% zijn gestegen in termen van euro's. Met name Amerikaanse en Japanse aandelen hebben dit jaar goed gepresteerd. Aandelen in opkomende markten presteerden minder goed.

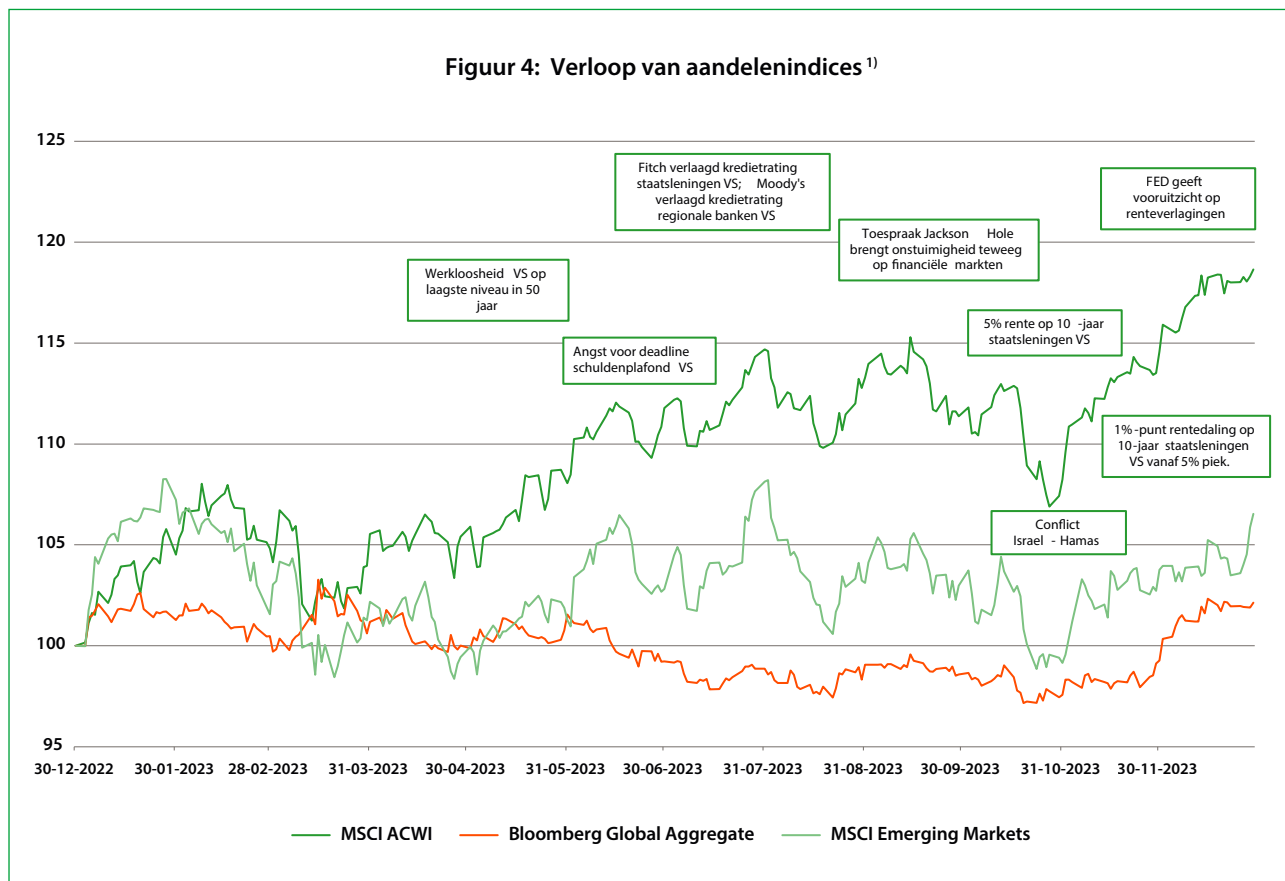
Tabel 1: rendement aandelenindices (in €) ²⁾

Index	2023
MSCI ACWI	18,6%
MSCI World	20,2%
MSCI Emerging Markets	6,5%
Bloomberg Global Aggregate	2,1%

¹⁾ Bron: Bloomberg. Data van 31 december 2023.

²⁾ Bron: TPS Databank. Data van 31 december 2023.

Figuur 4 laat het verloop van deze aandelenindices zien van het afgelopen jaar

Uit de grafiek is af te leiden dat de prijs voor een uitstekende prestatie op de aandelenbeurs betaald wordt met een tolerantie voor hoog risico. Het voornaamste macro-economische risico was dat de FED en de ECB zouden doorslaan in het verhogen van de rente. Als de centrale banken de rente naar een te hoog niveau hadden verhoogd, hadden zij de Amerikaanse en Europese economieën in een recessie kunnen drukken. Bedrijfswinsten zouden onder druk komen te staan en investeringsactiviteiten zouden aanzienlijk afnemen. De waarschijnlijkheid en de omvang van dit risicoscenario was groot, omdat het sterk afhankelijk was van de uitkomst van de (kern) inflatiecijfers. Als de disinflatie beperkt zou blijven, waren centrale banken mogelijk gedwongen om de rentes verder te verhogen.

Ook creëerde de regionale bankencrisis in de VS grote onzekerheid op de financiële markten. Er was namelijk de angst dat er een wereldwijde bankencrisis zou ontstaan als de problemen bij de Amerikaanse regionale banken zouden overslaan naar de grotere banken en naar banken buiten de VS. Gezien banken echter aanzienlijk beter gekapitaliseerd zijn dan 15 jaar geleden en derhalve ook robuuster zijn voor economische tegenspoed, is dit scenario niet tot uiting gekomen. Beleidsmakers zouden ook grote stappen ondernemen vanwege hun vastberadenheid om de stabiliteit van het financiële systeem te waarborgen.

Geopolitieke conflicten zoals de recente oorlog in het Midden-Oosten en de aanhoudende oorlog tussen Oekraïne en Rusland waren eveneens risico's die onzekerheid op de financiële markten veroorzaakten. Alhoewel dit humanitair gezien verschrikkelijke gebeurtenissen zijn, hebben deze conflicten een beperkte impact gehad op de mondiale markten.

¹⁾ Bron: TPS Databank. Data van 31 december 2023.

Terugblikkend kan geconcludeerd worden dat vooral de Amerikaanse tech-giganten (ondernemingen als Alphabet, Amazon, Apple, Meta, Microsoft, NVIDIA en Tesla) de drijvende krachten waren achter de koersstijgingen. De marktkapitalisaties van deze bedrijven zijn zo hard in waarde gestegen dat zij samen bijna 30% aan marktaandeel hebben behaald van de S&P 500.

Eén van de oorzaken hierachter is het bijzonder positieve sentiment m.b.t. A.I. (artificiële intelligentie), omdat deze technologie de productiviteit significant kan verhogen en daardoor biljoenen dollars aan waarde kan toevoegen aan de wereldeconomie. Volgens recent onderzoek kan A.I. jaarlijks het equivalent van \$2,6 biljoen tot \$4,4 biljoen toevoegen. Ter vergelijking, het gehele BBP van het Verenigd Koninkrijk in 2023 was \$3,3 biljoen. De technologie heeft de potentie om deze economische groei te realiseren, omdat het de capaciteiten van individuele werknemers significant kan vergroten door sommige activiteiten te automatiseren. Zo wordt geschat dat A.I. het potentieel heeft om 60% à 70% van de huidige werkzaamheden te automatiseren, waarbij het vooral impact kan hebben op kenniswerk dat gepaard gaat met beroepen met hogere lonen en opleidingseisen.

Vermoedelijk heeft het sentiment rondom A.I. er daarom ook voor gezorgd dat de volatiliteit (beweeglijkheid) van Amerikaanse aandelen in 2023 historisch laag was. De volatiliteit eind 2023 bedroeg 10%, terwijl het historisch gemiddelde circa 17% bedraagt.

Obligaties zijn in 2023 gestegen vanwege de verwachtingen van lagere inflatie, langzamere groei en een pauze in de renteverhogingen van centrale banken. Tot september waren de rendementen op vastrentende waarden nog negatief, maar door de scherpe daling van de rente in het vierde kwartaal waren de rendementen over geheel 2023 toch duidelijk positief. Tabel 2 vat de rendementen van de verschillende obligatiebenchmarks kort samen:

Tabel 2: rendement vastrentende waarden (in €) ¹⁾

Index	2023
Bloomberg Euro Aggregate	7,2%
Bloomberg Euro Aggregate Treasury	7,1%
Bloomberg Euro Aggregate Credit	7,8%

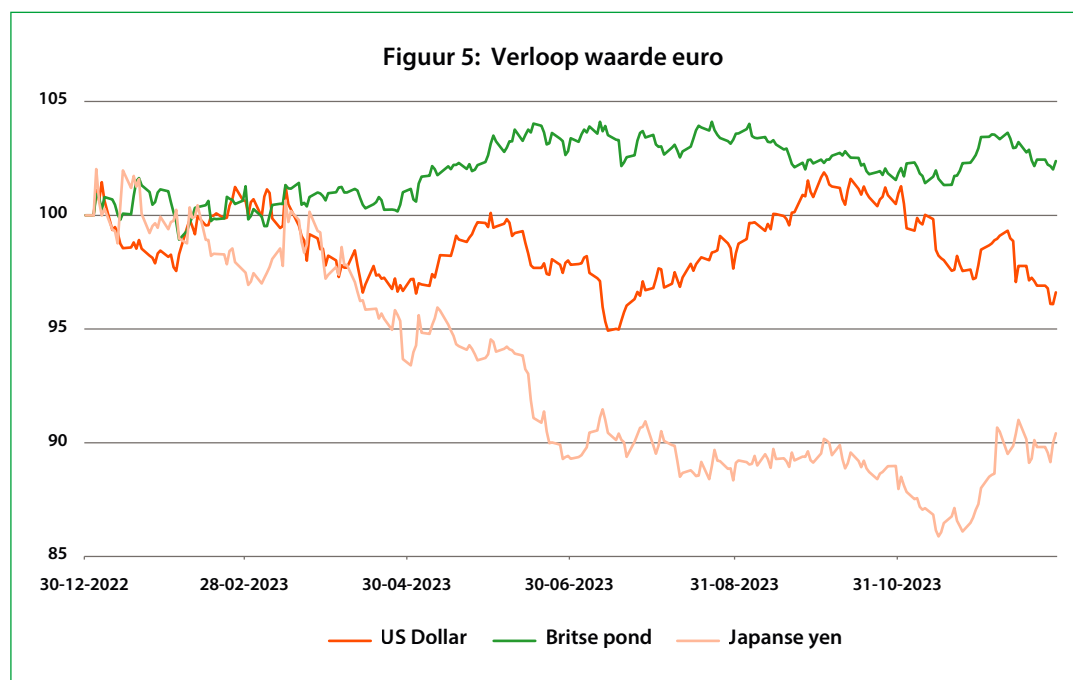
De prestaties van de belangrijkste valuta zijn daarnaast in tabel 3 kort samengevat:

Tabel 3: rendement valuta (vs €)

Valuta	YTD
US dollar	-3,4%
Britse pond	2,4%
Japanse yen	-9,6%

1) Bron: TPS Databank. Data van 31 december 2023.

Figuur 5 laat het verloop van de waarde van de euro zien ten opzichte van de overige drie valuta's ¹⁾

Beleggingsbeleid Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij (lange termijn perspectief, niet specifiek voor het boekjaar 2023)

Investment beliefs

"Investment beliefs" (ook wel: beleggingsbeginselen) vormen de basis voor het beleggingsbeleid. Het formuleren van investment beliefs zorgt voor een stevige verankering binnen de organisatie van de principes op basis waarvan het pensioenfonds beleggingsbeslissingen neemt. Het bestuur heeft de volgende investment beliefs geformuleerd:

- De beleggingen moeten gericht zijn op het nu en in de toekomst kunnen voldoen aan de verplichtingen van het fonds, inclusief de indexatieambitie. Risico moet beschouwd worden in termen van waarschijnlijkheid dat niet aan de verplichtingen kan worden voldaan;
- Voor rendement moet risico genomen worden, maar risico is geen garantie voor rendement. Daarom dekt het pensioenfonds die risico's af waarvoor het verwacht niet voldoende te worden beloond;
- Diversificatie verhoogt de efficiëntie van het genomen beleggingsrisico. Dit geldt eveneens voor valuta's;
- Transparantie en begrip zijn essentieel, met andere woorden: het pensioenfonds belegt niet in producten die zij niet begrijpt;
- Korte termijn volatiliteit is niet de enige maat voor beleggingsrisico. Als men zich aan een echt lange termijn horizon kan houden, zal dit zeer waarschijnlijk tot hogere rendementen op de lange termijn leiden.

In het kader van maatschappelijk verantwoord beleggen heeft het pensioenfonds ook een aantal zogenaamde ESG investment beliefs geformuleerd. Deze vormen de basis voor het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Het bestuur heeft de volgende ESG investment beliefs geformuleerd:

- Het pensioenfonds wil ESG-aspecten meenemen op een manier die past bij de grootte van het fonds en die recht doet aan de mening van de deelnemers.
- Het bewust kiezen voor ESG-aspecten bij het maken van beleggingsbeslissingen draagt bij aan een betere risico/rendementsverhouding.

¹⁾ Bron: TPS Databank. Data van 31 december 2023.

- Als belegger heeft het pensioenfonds een verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat er gebruik wordt gemaakt van het stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen. Engagement kan daarnaast een bijdrage leveren aan het duurzamer maken van een onderneming en daarmee aan het rendement op de lange termijn.
- Klimaatverandering vormt een systeemrisico en als beleggers moeten we rekening houden met de mogelijke financiële gevolgen zowel de transitie naar een duurzame economie als met de gevolgen van verschillende klimaateffecten.

In de paragraaf “Verantwoord beleggen” wordt nader ingegaan op het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van het pensioenfonds.

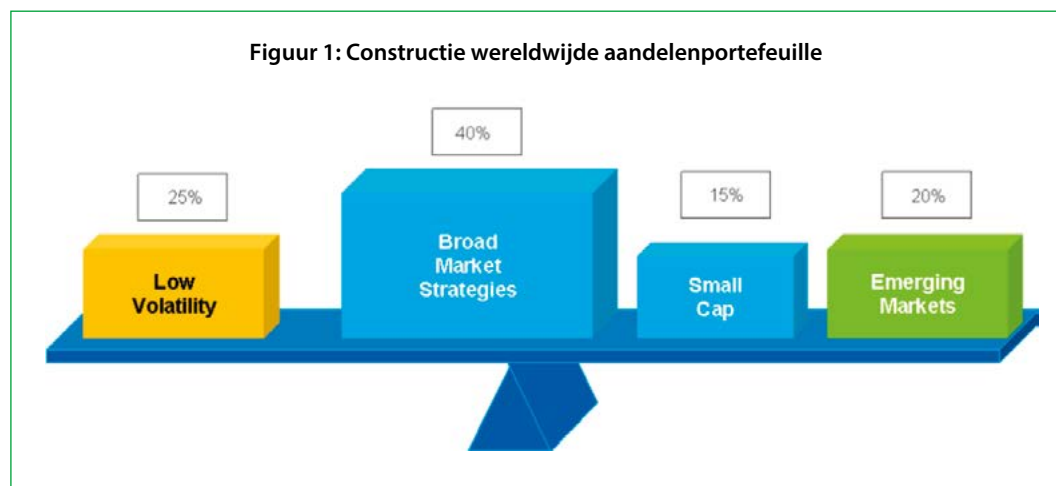
ALM-studie en strategisch beleidskader

Op periodieke basis (één keer in de drie jaar) voert het pensioenfonds een ALM-studie uit ter ondersteuning van de bepaling van het strategisch beleggingsbeleid, vastgelegd in een strategisch beleidskader. In 2023 heeft het pensioenfonds voor het laatst een ALM-studie laten uitvoeren. Het fonds heeft een nieuwe ALM-studie laten uitvoeren omdat de economische omstandigheden aanzienlijk zijn veranderd sinds de vorige ALM-studie. De uitkomsten van de ALM-studie 2023 hebben niet geleid tot aanpassingen aan het strategisch beleggingsbeleid.

De geformuleerde investment beliefs en de uitkomsten van de ALM-studie leiden vervolgens tot de constructie van de beleggingsportefeuille. Het eerste investment belief luidt: “De beleggingen moeten gericht zijn op het nu en in de toekomst kunnen voldoen aan de verplichtingen van het fonds, inclusief de indexatieambitie”. Om deze reden is de beleggingsportefeuille op het hoogste niveau ingedeeld in een zogenaamde matching portefeuille (vastrentende waarden) en een return portefeuille (aandelen en vastgoed). Het doel van de matching portefeuille is het kunnen uitbetalen van de nominale pensioenverplichtingen en het doel van de return portefeuille is het behalen van een rendement boven dat van de nominale pensioenverplichtingen om een waardevast pensioen te kunnen betalen.

Het tweede investment belief luidt: “Voor rendement moet risico genomen worden, maar risico is geen garantie voor rendement. Daarom dekt het pensioenfonds die risico's af waarvoor het verwacht niet voldoende te worden beloond”. Omdat het pensioenfonds geen structurele beloning verwacht voor het nemen van renterisico wordt het renterisico van de nominale pensioenverplichtingen strategisch voor een belangrijk deel afgedekt. Hetzelfde geldt voor valutarisico binnen de return portefeuille: de belangrijkste valuta's (USD, CHF, GBP en JPY) worden strategisch voor 50% afgedekt naar de euro. Risico's (renterisico en valutarisico) worden niet voor 100% afgedekt, omdat het pensioenfonds van mening is dat diversificatie de efficiëntie van het genomen beleggingsrisico verhoogt (derde investment belief). Daarnaast is de portefeuille gespreid belegd over verschillende beleggingscategorieën (vastrentende waarden, aandelen en vastgoed) en binnen aandelen over verschillende regio's, sectoren en beleggingsstijlen.

Figuur 6 geeft inzicht in de achterliggende gedachte achter de constructie (met behulp van vier basis beleggingscategorieën) van de wereldwijde aandelenportefeuille.

Voor efficiënte markten voldoet een brede (passieve) marktstrategie om exposure naar de markt te verkrijgen. De volledige return portefeuille wordt derhalve passief beheerd met uitzondering van de subcategorie aandelen small caps.

Het fonds volgt qua regionale allocatie de verdeling van de wereldindex (MSCI World) en de index voor opkomende markten (MSCI Emerging Markets). Uitsluitend voor de allocatie naar small cap aandelen kiest het fonds voor actief beheer. Voor inefficiënte markten wordt immers verwacht dat actief beheer op de langere termijn waarde kan toevoegen.

Het fonds kent een allocatie naar een low volatility strategie als interne portefeuille hedge om mogelijke tegenwind met betrekking tot groei-aandelen het hoofd te kunnen bieden.

Ontwikkeling dekkingsgraad in 2023

Het rendement van de categorieën vastrentende waarden (8,2%), aandelen (12,3%) en vastgoed (7,2%) heeft positief bijgedragen aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Per saldo is de dekkingsgraad in 2023 gestegen en kwam uiteindelijk ultimo december 2023 uit op 118,2%. Dit is 3,1%-punt hoger in vergelijking met een jaar geleden. De impact van de rentedaling op de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt circa -1,2%-punt.

Ultimo 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad (12-maands voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden) 119,0%. Dit is een stijging van 0,9%-punt t.o.v. de beleidsdekkingsgraad ultimo 2022 (118,1%). Deze stijging is het gevolg van het feit dat de actuele dekkingsgraad tot en met november 2023 is toegenomen (in december 2023 daalde de actuele dekkingsgraad). De beleidsdekkingsgraad steeg tevens doordat de relatief lagere dekkingsgraden van 2022 uit de 12-maands middeling zijn gevallen.

Ultimo 2023 bedraagt de actuele dekkingsgraad op basis van marktrente 118,2%. Dit is een stijging van 3,1%-punt t.o.v. de actuele markrente dekkingsgraad ultimo 2022 (114,8%).

Beleggingsportefeuille en resultaten in 2023

Totale portefeuille

Tabel 4 geeft inzicht in de resultaten van de totale portefeuille, alsmede van de verschillende onderdelen. Het totale portefeuillerendement over boekjaar 2023 is uitgekomen op 10,4%. Ten opzichte van het benchmarkrendement van 9,1% betekent dit een outperformance van 1,3%.

Beleggingscategorie	Portefeuille rendement	Benchmark rendement	Relatieve performance
Totale portefeuille (incl. Currency overlay)	10,4%	9,1%	1,3%
Vastrentende waarden	8,2%	6,6%	1,6%
Aandelen exclusief currency overlay	12,3%	12,4%	-0,1%
Vastgoed exclusief currency overlay	7,2%	6,0%	1,2%

Tabel 4: Portefeuille –en benchmarkrendement 2023

De outperformance van 1,3% kan vervolgens worden opgedeeld in een allocatie-effect en in een selectie-effect. Het allocatie-effect is het gevolg van het tactische allocatiebeleid, waarbij een bepaalde beleggingscategorie wordt over- of onderwogen ten opzichte van de strategische allocatie. Het selectie-effect is het gevolg van de keuze voor actief beheer: het realiseren van een rendement wat afwijkt van het benchmarkrendement (out -of underperformance) binnen een bepaalde categorie. Voor boekjaar 2023 bedraagt het selectie-effect circa +0,97% (2022: +0,48%) en het allocatie-effect circa -0,06% (2022: 1,43%). Het positieve selectie-effect betekent dat de aangestelde vermogensbeheerders gemiddeld genomen een rendement hebben behaald boven het benchmarkrendement. De reden voor het licht negatieve allocatie-effect is gelegen in de verdeling van de portefeuille over de beleggingscategorieën vastrentende waarden, aandelen en vastgoed ten opzichte van de verdeling van de strategische norm. Het allocatie-effect was ieder kwartaal positief, behalve in het vierde kwartaal, waar de feitelijke weging van de vastrentende portefeuille lager was dan de strategische weging en de zakelijke portefeuille exclusief vastgoed hoger was dan de strategische weging, terwijl het rendement van de vastrentende portefeuille en zakelijke portefeuille exclusief vastgoed in het vierde kwartaal fors positief is geweest. De reden dat het saldo van het allocatie-effect en het selectie-effect niet optelt tot het relatieve rendement van 1,3% heeft te maken met kruiseffecten en aannames die worden gemaakt in de berekening. De omvang van de kruiseffecten neemt toe indien de absolute wijzigingen van delen van de portefeuille groot zijn geweest. De procentuele verandering van vooral de LDI-portefeuille is bijzonder groot geweest gedurende 2023, met name doordat de rente enorm volatiel is geweest gedurende het jaar. Mede daardoor heeft er in maart en oktober een herbalancering in de LDI-portefeuille plaatsgevonden, waarbij middelen zijn toegevoegd aan de LDI-portefeuille.

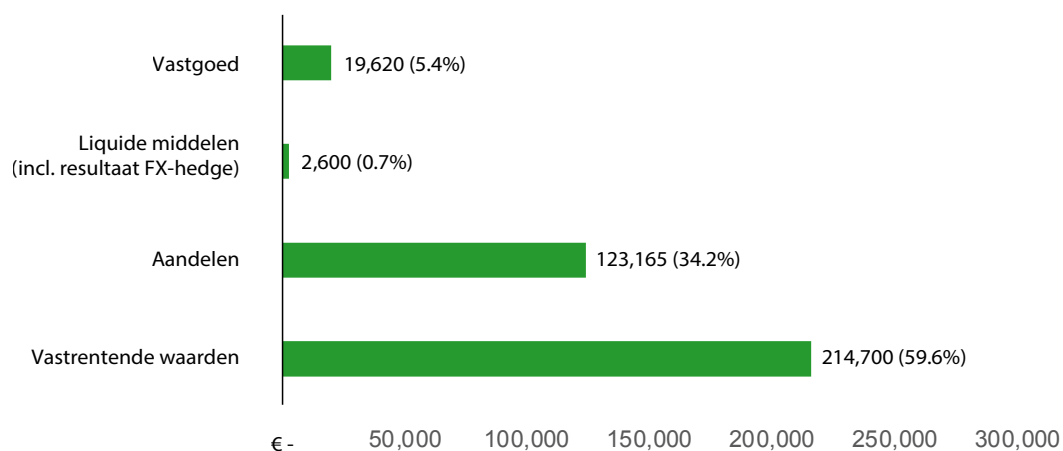
Tabel 5 geeft inzicht in het behaalde rendement over de afgelopen 5 jaar (2019 t/m 2023). In deze periode heeft het pensioenfonds een rendement op de beleggingsportefeuille behaald van gemiddeld -0,5% per jaar. Het actief beheer (allocatie –en selectie-effect samen) droeg over deze periode gemiddeld per jaar 0,6%-punt bij aan het rendement.

Beleggingscategorie	2023	2022	2021	2020	2019	Gemiddeld rendement per jaar
Portefeuille rendement	10,4%	-26,7%	-2,6%	5,7%	17,0%	-0,5%
Benchmark rendement	9,1%	-28,4%	-2,3%	5,9%	16,5%	-1,1%
Relatieve performance	1,3%	1,4%	-0,3%	-0,2%	0,5%	0,6%

Tabel 5: Portefeuille –en benchmarkrendement afgelopen 5 jaar (2019 t/m 2023)

Figuur 7 geeft inzicht in de verdeling van de beleggingsportefeuille ultimo december 2023. Ultimo boekjaar was circa 60% (eind 2022: 57%) belegd in vastrentende waarden en liquide middelen, 34% (eind 2022: 37%) in aandelen en 5% (eind 2022: 6%) in vastgoed.

Figuur 7: Portefeuilleverdeling ultimo december 2023
(* €1.000)

Vastrentende waarden

Het doel van de vastrentende waarden portefeuille, ook wel de matching portefeuille genoemd, is het kunnen uitbetalen van de nominale pensioenverplichtingen. Om deze reden is het beleid t.a.v. het afdekken van het renterisico van de nominale pensioenverplichtingen vormgegeven binnen dit gedeelte van de beleggingsportefeuille. Een verandering van de rente heeft gevolgen voor de waarde van de nominale pensioenverplichtingen. Als de beleggingen niet (of niet in dezelfde mate) worden beïnvloed door dezelfde renteverandering, is er sprake van renterisico. Om dit risico te beperken heeft het fonds ervoor gekozen om een relatief groot gedeelte van de op marktrente berekende nominale verplichtingen af te dekken. In de ALM-studie die het pensioenfonds in 2023 heeft laten uitvoeren is het beleid t.a.v. de rente-afdekking opnieuw herijkt en bleek continuering van een relatief hoog afdekkingspercentage op de lange termijn te leiden tot de meest gunstige risico-rendementsverhouding en is het strategische afdekkingspercentage op 72,5% gehouden. Het bestuur heeft gedurende het gehele boekjaar 2023 vastgehouden aan de relatief hoge afdekking van het renterisico. Gedurende het jaar is de feitelijke procentuele afdekking van het renterisico licht gestegen. Dit werd hoofdzakelijk veroorzaakt door de herbalancering van de verplichtingen benchmark die in het eerste en derde kwartaal van 2023 heeft plaatsgevonden.

De vastrentende waarden portefeuille wordt beheerd door vermogensbeheerder PIMCO. Deze beheert de portefeuille tegen een customized benchmark, de zogenaamde 'verplichtingenbenchmark'. Deze benchmark is een afspiegeling van het verplichtingenprofiel van het fonds.

De verplichtingenbenchmark bestaat momenteel uit een combinatie van staatsleningen uitgegeven door Nederland, Duitsland en Frankrijk en euro renteswaps. De staatsleningen dekken de verplichtingen af die een looptijd hebben tot circa 6 jaar. De euro renteswaps dekken hoofdzakelijk de verplichtingen af die een looptijd hebben langer dan 6 jaar.

Het totale risico versus de benchmark is geborgd door de begrenzing van een maximale tracking error van 2% op jaarbasis. Daarnaast is er een aantal randvoorwaarden gedefinieerd met het doel risico's in te perken waaronder (niet limitatief) minimum diversificatie, debiteurenkwaliteit, bruto en netto leverage, looptijden en maximaal buitenlands valuta-exposure.

De verplichtingenbenchmark werd tot het eerste kwartaal van 2023 dusdanig geconstrueerd dat rekening werd gehouden met de rentegevoeligheid van de verplichtingen in zowel het wettelijke kader (gebaseerd op de door De Nederlandsche Bank voorgeschreven rentetermijnstructuur voor pensioenfonds) als in een marktwaarde (economisch) kader. Het pensioenfonds heeft dit in het eerste kwartaal van 2023 aangepast naar marktrente, omdat het verschil in rentegevoeligheid tussen de voorgeschreven rentetermijnstructuur en de rentetermijnstructuur op marktrente vrijwel nihil is geworden.

Het fonds dekt een aanzienlijk deel van het renterisico van de nominale pensioenverplichtingen af. Zo is geformuleerd dat het fonds in een marktrente-omgeving (lange termijn economische omgeving) het renterisico van de nominale pensioenverplichtingen strategisch voor 72,5% afdekt. In de praktijk mochten pensioenfonds in 2023 de hoogte van de pensioenverplichtingen berekenen met een marginaal hogere rente dan de marktrente (de zogenaamde DNB-RTS-methodiek). Het pensioenfonds monitorde derhalve ook wat de renteafdekking was in een DNB-RTS-omgeving (wettelijke kader). Het renterisico in een DNB-RTS-omgeving was ultimo december 2023 voor circa 73% afgedekt, in een marktrenteomgeving was dit ook circa 73%.

Als gevolg van de daling van de rente tot en met een 35-jarige looptijd gedurende 2023 is op de vastrentende waarden portefeuille een positief absoluut rendement van 8,2% behaald. De (verplichtingen)benchmark steeg respectievelijk met 6,6% in waarde, wat betekent dat op de vastrentende waarden portefeuille een outperformance van 1,6% is behaald als gevolg van het actief beheer door de vermogensbeheerder.

Aandelen

De normverdeling van de aandelenportefeuille is als volgt: 25% AC wereld minimum volatility, 40% ontwikkelde markten, 20% opkomende markten en 15% global small caps. De aandelenportefeuille wordt beheerd door gespecialiseerde vermogensbeheerders. Voor de gehele aandelenportefeuille – met uitzondering van global small caps – is gekozen voor passief beheer. De global small caps worden actief beheerd. Voor de invulling van de small cap portefeuille is gekozen voor een fund-of-mandates oplossing, waarbij de selectie van de onderliggende small cap vermogensbeheerders volledig in lijn is met het selectieproces van het pensioenfonds. De belangrijkste overweging om voor een dergelijke oplossing te kiezen is de spreiding over verschillende vermogensbeheerders en beleggingsstijlen. Met name voor beleggingscategorieën met een hoger risicoprofiel is dit voor het bestuur een duidelijk voordeel. De spreiding leidt aantoonbaar tot een betere bescherming in neergaande aandelenmarkten.

Ten opzichte van de door het pensioenfonds beoogde constructie van de wereldwijde aandelenportefeuille (zie figuur 1) voor de lange termijn werd ultimo 2023 beperkt afgeweken. Tabel 6 laat de belangrijkste afwijkingen zien.

	Feitelijk	Afwijking	Minimum	Norm	Maximum
AC Wereld Low Volatility	24,9%	-0,1%	15,0%	25,0%	35,0%
Ontwikkelde markten	37,3%	-2,7%	30,0%	40,0%	50,0%
Opkomende markten	20,8%	0,8%	10,0%	20,0%	30,0%
Global Small Cap	14,7%	-0,3%	5,0%	15,0%	25,0%

Tabel 6: Afwijking invulling aandelenportefeuille versus lange termijn invulling

Binnen de aandelenportefeuille wordt valutarisico gelopen. Dit risico wordt met valutatermijncontracten gedeeltelijk afgedekt. Het valutarisico van de vier belangrijkste valuta (Amerikaanse dollar, Britse pond, Zwitserse franc en Japanse yen) wordt strategisch voor 50% naar de euro afgedekt. Het valutarisico van de opkomende markten portefeuille wordt sinds het eerste kwartaal van 2023 niet afgedekt (tot die tijd een gedeeltelijke afdekking via de Amerikaanse dollar).

De wereldwijde aandelenmarkten hebben in 2023 positief aan het rendement bijgedragen. Op de aandelenportefeuille (exclusief valutahedge) werd in 2023 een absoluut rendement van 12,3% gerealiseerd. Ten opzichte van het benchmarkrendement werd een underperformance van -0,1% behaald. Als gevolg van het feit dat de euro gedurende 2023 relatief zwakker werd ten opzichte van de Britse pond heeft het afdekken van deze valuta een negatieve impact gehad. De euro werd gedurende 2023 relatief sterker ten opzichte van de overige valuta die het fonds afdekt, namelijk de US dollar, de Japanse Yen en de Zwitserse Franc. Het afdekken van deze valuta heeft een positieve impact gehad.

Vastgoed

Binnen de vastgoedportefeuille wordt ultimo 2023 geparticipeerd in één beursgenoteerd vastgoedfonds. Het pensioenfonds is van mening dat vastgoed een goede diversificatie biedt binnen de zakelijke waarden portefeuille, maar wil tegelijkertijd de beleggingsportefeuille liquide houden. Beursgenoteerd vastgoed biedt als voordeel dat het liquide is en hiermee blijft de diversificatie (gedeeltelijk) behouden.

Conform het beleid voor de aandelenportefeuille wordt ook voor beursgenoteerd vastgoed het valutarisico van de vier belangrijkste valuta (Amerikaanse dollar, Britse pond, Zwitserse franc en Japanse yen) strategisch voor 50% naar de euro afgedekt.

De vastgoedportefeuille (exclusief valutahedge) behaalde een absoluut rendement van 7,2%. Ten opzichte van het benchmarkrendement werd een outperformance van +1,2% behaald. De outperformance is voornamelijk het gevolg van belastingvoordelen binnen het indexfonds.

Verantwoord beleggen

De ESG investment beliefs vormen de basis voor het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Vertaald naar de beleggingsportefeuille betekenen de ESG investment beliefs concreet het volgende:

- De aangestelde vermogensbeheerders moeten de UN Principles of Responsible Investment ondertekend hebben;
- De strategie belegt niet in bedrijven die op de uitsluitingenlijst van het pensioenfonds staan;
- Voor vastrentende beleggingen m.u.v. bedrijfsleningen neemt het pensioenfonds genoeg met tenminste een Mercer ESG 3-rating ¹⁾. Voor zakelijke waarden beleggingen is een minimale Mercer ESG 3-rating noodzakelijk, maar wordt bij voorkeur gestreefd naar een hogere rating. Bij de selectie van nieuwe vermogensbeheerders zal voor de vermogensbeheerder met de hoogste Mercer ESG-rating worden gekozen indien de vermogensbeheerders op andere (financiële) criteria gelijkwaardig zijn;
- Er wordt bij voorkeur gewerkt met vermogensbeheerders die actief optreden in aandeelhoudersvergaderingen volgens de richtlijnen van goed corporate governance en een engagement beleid voeren.

Met de implementatie van het verantwoord beleggingsbeleid in de beleggingsportefeuille is het pensioenfonds in 2019 gestart. In 2023 zijn de bestaande portefeuilles wederom één voor één getoetst aan de hierboven geformuleerde criteria. Wanneer bepaalde onderdelen van de portefeuille niet voldoen aan het beleid van het pensioenfonds wordt eerst gekeken of er mogelijkheden bestaan tot aanpassing van de bestaande belegging. Indien dit niet mogelijk is, zal onderzocht worden of er alternatieven zijn die wel aan het beleid van het pensioenfonds voldoen.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

In 2021 en 2022 is in twee stappen de Europese SFDR in werking getreden. Dit is een onderdeel van de European Green Deal, een reeks beleidsinitiatieven van de Europese Commissie met als overkoepelende doelstelling om Europa tegen 2050 klimaatneutraal te maken, en daarmee het eerste klimaat neutrale continent te worden. De SFDR is ook van toepassing op Nederlandse pensioenfondsen en het fonds dient derhalve ook aan de verplichtingen van deze verordening te voldoen. De AFM houdt toezicht op de naleving van de verordening. De SFDR maakt onderscheid in drie verschillende 'producten'.

- Artikel 6 – product dat geen rekening houdt met de belangrijkste ongunstige effecten in haar beleggingsbeslissingen (grijs)
- Artikel 8 – product dat ecologische of sociale kenmerken promoot (lichtgroen)
- Artikel 9 – product dat duurzame belegging tot doel heeft (groen)

Het fonds kiest voor een grijs label, omdat het op dit moment geen rekening houdt met de belangrijkste ongunstige effecten op de duurzaamheid in de beleggingen. Het fonds kiest ervoor om – gezien omvang, aard en complexiteit van de activiteiten en producten van het pensioenfonds – op een minder uitgebreid niveau aan due diligence te doen.

Het doorgroeien naar een 'groener-label' brengt naar verwachting meer kosten met zich mee, vanwege de extra rapportageverplichtingen. Het fonds kiest ervoor om deze inspanningen nu niet te doen.

Op grond van de SFDR kunnen pensioenfondsen nog meer rapporteren. Dit rapport gaat dan over hoe het fonds omgaat met de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op mens, milieu en samenleving. Het fonds kan kiezen om dit wel of niet te doen.

1) De Mercer ESG-rating geeft aan in hoeverre een vermogensbeheerder ESG factoren meeneemt in het beleggingsproces. De ratings variëren op een schaal van 1 tot 4, waarbij een ESG1 rating wil zeggen dat ESG-factoren volledig geïntegreerd zijn in het beleggingsproces. Voor strategieën met een ESG4 rating geldt dat op geen enkele manier in het beleggingsproces rekening wordt gehouden met ESG factoren.

Het fonds kiest ervoor om geen verdere rapportage te doen hierover en kiest derhalve voor artikel 4, opt-out. Het fonds is hiermee wel verplicht om uit te leggen waarom het geen diepere rapportage maakt. Deze keuze is mede gemaakt vanwege de complexiteit en de wens om de kosten van het pensioenfonds zo laag mogelijk te houden.

De beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie heeft gedurende 2023 zes keer een geplande reguliere vergadering gehad. Verder is in 2023 veel aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- Gezien de overgang naar de nieuwe custodian heeft het fonds aandacht besteed aan de transitie hiervan. Er is onder andere veel aandacht besteed aan de waardering van de LDI-portefeuille tijdens de transitie.
- Het fonds heeft nader onderzoek gedaan naar de beleggingsrichtlijnen die van toepassing zijn op de LDI-portefeuille. Dit heeft in het vierde kwartaal van 2022 uiteindelijk geleid tot een advies inzake de aanpassing van deze richtlijnen. De feitelijke aanpassing van de richtlijnen heeft plaatsgevonden in het eerste kwartaal van 2023.
- Toetsen van het ‘best execution’ beleid van de vermogensbeheerders die op naam van het pensioenfonds in derivaten handelen.
- In 2023 is de nog niet vastgestelde investment case ‘Beursgenoteerd vastgoed’ door de beleggingsadviescommissie besproken en vervolgens definitief vastgesteld door het bestuur.
- Doorlopend wordt veel aandacht besteed aan de kosten van vermogensbeheer in relatie tot de prestaties van de verschillende externe vermogensbeheerders. In dit kader heeft de beleggingsadviescommissie onderzocht of de subcategorie aandelen minimum volatility nog steeds waarde toevoegt aan de portefeuille en of er een beleggingsoplossing bestaat die aantrekkelijker is op basis van de aspecten kosten, governance en ESG. Het bestuur heeft in het tweede kwartaal van 2023 besloten de bestaande ETF beheerd door BlackRock te blijven gebruiken.
- Het fonds heeft in 2023 inzicht gekregen in de exposure van bedrijven die zijn uitgesloten conform de Achmea uitsluitingenlijst per beleggingsfonds in de returnportefeuille. In 2024 laat het fonds dit opnieuw uitvoeren.
- Het fonds heeft in 2023 het beleidsdocument ESG bijgewerkt waarin het de vermogensbeheerders beoordeelt op de ESG-karakteristieken van de beleggingsfondsen en mandaten.

Toelichting kosten vermogensbeheer

Voor het beheer van de portefeuille heeft het fonds gekozen voor een combinatie van actieve en passieve strategieën. Ultimo 2023 ligt de verhouding op circa 65% actief en circa 35% passief. Actieve vermogensbeheerders vragen doorgaans een hogere beheervergoeding in vergelijking tot passieve vermogensbeheerders. Deze hogere vergoeding is alleen te rechtvaardigen wanneer met het actieve beleid over een langere periode waarde (t.o.v. het benchmarkrendement) aan de portefeuille wordt toegevoegd.

Onderstaande tabel toont de toegevoegde waarde voor de totale portefeuille voor boekjaar 2023 en over de afgelopen 5 en 10 jaar periode (op jaarbasis). Over boekjaar 2023 heeft de portefeuille 1,3% meer rendement behaald in vergelijking tot de benchmark. De totale relatieve performance wordt echter niet uitsluitend beïnvloed door het actieve management van sommige beheerders, maar ook door allocatie-effecten en kruiseffecten. Wanneer wordt gecorrigeerd voor deze allocatie-effecten en kruiseffecten resulteert er een overrendement in 2023 van 0,97%. Hiermee kan geconcludeerd worden dat voor boekjaar 2023 geldt dat de hogere kosten voor actief beheer zijn gecompenseerd in de vorm van additioneel rendement. Voor een goede beoordeling van de toegevoegde waarde van actief beheer dient doorgaans naar een langere periode gekeken te worden. Over de afgelopen 5 en 10 jaar kan geconcludeerd worden dat het actieve beleid ieder jaar respectievelijk +0,5% en +0,4% aan extra waarde voor de portefeuille heeft opgeleverd. Dit is meer dan de gemiddelde management fee die aan de aangestelde vermogensbeheerders betaald is. Daarmee kan worden geconcludeerd dat het actieve beleggingsbeleid extra waarde voor het pensioenfonds heeft opgeleverd. Daarbij dient tevens te worden opgemerkt dat het beheer van een volledige passieve portefeuille ook niet zonder kosten is. De totale beheervergoeding voor een volledig passief beheerde portefeuille komt naar verwachting uit op een niveau van circa 0,15% tot 0,20%. In een dergelijke situatie wordt de management fee per definitie niet terugverdiend in de vorm van extra rendement voor de portefeuille.

		Relatieve performance			Beoordeling	
	Management fee	2023	Afgelopen 5 jaar	Afgelopen 10 jaar	Op basis van 5yr perf.	Op basis van 10yr perf.
Totale portefeuille	0,29% (€ 973K) ¹⁾	+0,97%	+0,5%	+0,4%	+	+

Relatieve performance	Beoordeling
Relatieve performance < Management fee	–
Relatieve performance = Management fee	=
Relatieve performance > Management fee	+

De totale kosten vermogensbeheer (in % van het gemiddeld belegd vermogen) bestaan uit de management fee en de overige beheerkosten (welke direct ten laste van het gerapporteerde fondsrendement worden gebracht). In boekjaar 2023 zijn deze met 0,05%-punt gestegen ten opzichte van boekjaar 2022, van 0,24% naar 0,29%. De stijging wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2023 een groter bedrag aan performance gerelateerde vergoedingen is betaald.

Voor wat betreft de transactiekosten is het pensioenfonds, conform de verplichte aanbeveling van de Pensioenfederatie, volledig transparant. Dit betekent dat het pensioenfonds alle transactiekosten rapporteert, dus ook de transactiekosten die binnen de beleggingsfondsen worden gemaakt. De transactiekosten in percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn in boekjaar 2023 met 0,01%-punt gedaald ten opzichte van boekjaar 2022, van 0,11% naar 0,10%. De daling in transactiekosten wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een daling van de transactiekosten van vastrentende waarden. Deze verklaart voor afgerond 0,01%-punt de daling. Het verschil in transactiekosten voor de zakelijke waarden portefeuille in vergelijking met 2022 is zeer beperkt.

Het pensioenfonds kijkt voortdurend scherp naar de ontwikkeling van de vermogensbeheerkosten, inclusief transactiekosten en probeert daar waar mogelijk kostenbesparingen te realiseren. Het pensioenfonds is tevreden met de huidige kostenratio, vanwege het feit dat een aanzienlijk deel van de portefeuille nog steeds actief wordt beheerd en actieve beheerders vragen doorgaans een hogere beheervergoeding in vergelijking tot passieve vermogensbeheerders. Tegenover deze hogere beheervergoeding staat een door de actieve beheerders vrij consistent behaald overrendement.

¹⁾ Uit de toelichting op de staat van baten en lasten valt op te maken dat het bewaarloon en de kosten van de beleggingsadviseur onderdeel zijn van de vermogensbeheerkosten. Voor de vergelijking met de behaalde relatieve performance zou hier eigenlijk van geabstraheerd moeten worden, omdat deze kosten ook worden gemaakt in het geval van een volledig passief beheerde portefeuille.

Actuariële analyse resultaat

	2023	2022
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingsopbrengsten	12.709	-2.155
Premies en koopsommen	1.882	-1.199
Waardeoverdrachten	-99	-66
Kosten	-145	0
Uitkeringen	19	11
Sterfte	847	-61
Arbeidsongeschiktheid	183	-85
Reguliere mutaties	46	-213
Toeslagverlening	-2	-16.325
Incidentele mutaties voorziening	-2.929	-1.144
Overige oorzaken	3	0
	12.514	-21.237

Uitvoeringskosten

	2023	2022
Pensioenbeheer		
Pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer	€ 950,25	€ 777,28
Kosten (x € 1.000) van het pensioenbeheer (incl btw)		
- Bestuurskosten	163	118
- Pensioenuitvoeringskosten	990	814
- Toezichtskosten	35	25
Totaal	1.188	957
Vermogensbeheer (x € 1.000)		
Kosten vermogensbeheer	973	1.057 *
Kosten vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,29%	0,28% *
Transactiekosten	347	403
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,10%	0,11%

*) De vergelijkende cijfers zijn aangepast a.g.v. de toedeling van advieskosten aan vermogensbeheer.

Kosten pensioenbeheer

Om de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer te berekenen is, conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie, het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Kosten vermogensbeheer ¹⁾

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden:

- De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt, waaronder de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s), het bewaarloon, kosten van ondersteuning bij het vermogensbeheer, kosten accountant betreffende het vermogensbeheer en kosten met betrekking tot de beleggingsadministratie.
- De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht of kosten voor transacties die gedurende het jaar zijn uitgevoerd. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening. Vanaf pagina 39 van het jaarverslag is een uitgebreide toelichting opgenomen over de kosten vermogensbeheer.

Kosten per beleggingscategorie

(Bedragen x € 1.000,-)

Beleggingscategorie	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Totaal excl. transactie- kosten	Transactie- kosten	Totaal
Vastgoed	18	0	18	6	24
Aandelen	260	0	260	116	376
Vastrentende waarden	182	182	364	225	589
Overige beleggingen	0	0	0	0	0
Kosten overlay beleggingen	9	0	9	0	9
Overige vermogensbeheerkosten	322	0	322	0	322
Totaal kosten vermogensbeheer	791	182	973	347	1.320

Oordeel bestuur

Het bestuur geeft het volgende aan over de ontwikkeling van de uitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten van het fonds:

- de pensioenbeheerkosten per deelnemer zijn gestegen ten opzichte van 2022 en liggen nog steeds op een absoluut hoog niveau. Vooral als gevolg van kosten gemaakt voor de toekomst oriëntatie van het fonds in beide jaren, waar externe begeleiding voor ingezet is. Ook de invulling van sleutelfuncties heeft in beide jaren geleid tot een toename van kosten. In 2023 zijn daarnaast extra (advies)kosten gemaakt voor de harmonisatie van de regeling.
De beheersing van de kosten is een doorlopend aandachtspunt van het bestuur, zeker met het oog op het nieuwe pensioenstelsel.
- de vermogensbeheerkosten zijn in 2023 wederom gedaald, onder andere door een verdere overgang van actief naar passief beheer samen met een verdere vereenvoudiging van de portefeuille.
De daling doet zich voor zowel in de beheerkosten als in de transactiekosten.

1) De herziene Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie adviseren deze kosten ook in relatie te bekijken tot: a de gekozen beleggingsmix en de bijbehorende benchmarkrendementen; b het rendement over een langere termijn, ook in relatie tot het bijbehorende benchmark rendement.

Benchmarking uitvoeringskosten

In 2023 heeft het fonds niet deelgenomen aan een benchmarkonderzoek, omdat de verwachting was dat er geen grote verschillen zijn voor Pensioenfonds Grolsch t.o.v. de resultaten van 2020. Daarnaast is het fonds bezig met een onderzoek naar alternatieve uitvoeringsvormen waarbij ook de huidige uitvoeringskosten vergeleken worden met de markt.

Governance

Bestuur

In het verslagjaar heeft het bestuur zeven maal vergaderd en in juli 2023 vond de jaarlijkse beleidsdag plaats. Het bestuur heeft twee extra vergaderingen gehouden in het kader van de ALM-studie voor het bespreken van de uitgangspunten en voor het bespreken van de resultaten. Daarnaast vergaderde het bestuur twee keer met het verantwoordingsorgaan. Aansluitend aan elke tweede bestuursvergadering koppelde de voorzitter de actuele fondsontwikkelingen in een overleg terug aan het verantwoordingsorgaan. Op deze manier is het verantwoordingsorgaan goed aangesloten op de bestuursvergaderingen en heeft het bestuur zicht op wat het verantwoordingsorgaan beweegt. In het verslagjaar heeft tweemaal overleg met de visitatiecommissie plaatsgevonden waarbij in het tweede overleg het oordeel van de visitatiecommissie werd besproken en ook een delegatie van het verantwoordingsorgaan aangesloten was.

Een delegatie van het bestuur is samen met sociale partners betrokken bij een project in het kader van de Wet Toekomst Pensioenen en de toekomst van het fonds. Hiervoor hebben er acht tripartite sessies plaatsgevonden in 2023. Iedere bestuursvergadering is het bestuur door de bij het project betrokken delegatie op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen van het project. In september 2023 is er een volledige dag gepland voor het bestuur en de sociale partners waarbij de vier Algemeen Pensioenfondsen (APF) zich gepresenteerd hebben en vragen beantwoord hebben. Hierna zijn twee partijen gekozen om nader mee in gesprek te gaan. In februari 2024 is de intentieovereenkomst met Centraal Beheer APF getekend. De deelnemers zijn zowel per post als digitaal geïnformeerd over de beoogde collectieve waardeoverdracht. Een verdere toelichting over de voortgang van de toekomstoriëntatie is opgenomen op pagina 47 van het jaarverslag.

Samenstelling

Mevrouw Stolting is per januari 2022 benoemd tot bestuurder ter vertegenwoordiging van de werknemers. Mevrouw Stolting is per juni 2023 op eigen verzoek afgetreden als bestuurslid. In overleg met de OR wordt gezocht naar geschikte kandidaten voor de opvolging van mevrouw Stolting. Vanwege de toekomst van het fonds zal de vacature mogelijk niet ingevuld worden.

De heer Van der Aa is in december 2023 afgetreden als bestuurslid ter vertegenwoordiging namens de werkgever. Vanaf maart 2023 neemt mevrouw Koning deel aan de vergaderingen van het bestuur als aspirant-bestuurder ter vertegenwoordiging van de werkgever. Mevrouw Koning is in december 2023 benoemd tot bestuurslid.

Gedurende het verslagjaar eindigde de zittingstermijn van de heren Van Rooijen en Snel binnen het bestuur. Zij vertegenwoordigen de gepensioneerden. Ook de zittingstermijn van de heer Heinen als vertegenwoordiger namens de gepensioneerden eindigde per 31 december 2023. Alle drie hebben zich beschikbaar gesteld voor herbenoeming. Er hebben zich geen tegenkandidaten gemeld naar aanleiding van de oproep. De heren Van Rooijen, Snel en Heinen zijn herbenoemd per 1 januari 2024.

Er zijn ultimo 2023 geen openstaande vacatures binnen het verantwoordingsorgaan. Er is 1 vacature binnen het bestuur ter vertegenwoordiging van de werknemers. De vacature binnen het bestuur wordt naar verwachting niet meer ingevuld gelet op de beoogde overgang naar een APF in 2024.

Vergaderingen

Belangrijke onderwerpen die in de vergaderingen aan de orde kwamen, waren o.a.:

- De voorbereiding op de Wet Toekomst Pensioenen en de toekomst van het pensioenfonds;
- Vereenvoudiging van de pensioenregeling;
- Financiële positie/haalbaarheidstoets;
- Toeslag per 1 januari 2024.
- Jaarverslag 2022;
- Actuele ontwikkelingen bij de onderneming en in de pensioensector;
- Pensioenbeleid (waaronder premie- en toeslagbeleid);
- Beleggingsbeleid;
- ESG beleid;
- Herbenoemingen bestuur en verantwoordingsorgaan;
- Herijking van het risicoraamwerk;
- Klachtenbeleid en aansluiting bij het GIP;
- Rapportages sleutelfunctiehouders;
- Audit financiële processen en risicomanagement;
- Wijziging van (andere) fondsdocumenten.

Fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn in het bijzonder de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

Pensioenreglement en vereenvoudigde pensioenregeling

Het fonds heeft in maart 2023 het pensioenreglement voor het laatst geactualiseerd. Het reglement is in lijn gebracht met wet- en regelgeving. In juni 2023 heeft het bestuur een voorgenomen pensioenreglement 2024 vastgesteld in verband met de vereenvoudiging van de pensioenregeling.

Daarnaast zijn eind 2022 de flexibiliserings- en afkoopfactoren voor 2023 door het bestuur vastgesteld. Het pensioenreglement is beschikbaar op de website van het fonds.

Om de pensioenregeling toekomstbestendig te maken met het oog op de overgang naar een Algemeen Pensioenfonds en met het oog op de Wtp heeft het fonds per 1 januari 2024 de pensioenregeling zo veel mogelijk vereenvoudigd naar één pensioenregeling. De actuele pensioenregeling met een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar is hierbij aangehouden als de pensioenregeling voor iedereen. Eerder of later in laten gaan van het pensioen blijft mogelijk.

Het doel van de vereenvoudiging is een overzichtelijke en toekomstbestendige pensioenregeling voor alle werknemers, oudwerknemers en pensioengerechtigden. Over de omzetting zijn de deelnemers persoonlijk geïnformeerd. Tegen de verhoging van de pensioenrichtleeftijd kon geen bezwaar gemaakt worden. Dit kon wel tegen de omzetting van prepensioen en/of ongetrouwden ouderdomspensioen in levenslang ouderdomspensioen. Tegen de omzetting van het prepensioen in een levenslang ouderdomspensioen zijn enkele bezwaren ontvangen. Deze aanspraken zijn niet omgezet en blijven apart geadministreerd worden. DNB heeft geen verbod opgelegd voor deze interne collectieve waardeoverdracht.

De harmonisatie leidt tot een stijging van de voorziening ter hoogte van 1.320. Dit wordt met name veroorzaakt door de omzetting van latent ongetrouwden ouderdomspensioen in ouderdomspensioen met ingangslleeftijd 67.

In de eindstand 2023 is rekening gehouden met het effect van de harmonisatie op de voorziening.

ABTN

Het fonds heeft in mei 2023 de ABTN geactualiseerd. De ABTN is onder andere geactualiseerd op het gebied van wet- en regelgeving, aanpassingen in de pensioenregeling en het beleggingsbeleid.

AVG

De Pensioenfederatie heeft de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen gepubliceerd. Om de naleving van de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen te waarborgen en dit aantoonbaar te maken heeft het fonds de volgende activiteiten en beheersmaatregelen ingericht:

- SLA-Kwartaalrapportages van AZL;
- Privacy-rapportage;
- Actueel verwerkingenregister;
- ISAE 3402 rapportages.

Het privacy-beleid en de privacy-verklaring van het fonds zijn beschikbaar via de website.

Beloningsbeleid

Het pensioenfonds beschikt over een beloningsbeleid. Het VO heeft daarvoor een positief advies uitgebracht. Het beloningsbeleid wordt jaarlijks gecontroleerd op actualiteit en of het beleid in lijn is met wet- en regelgeving. In 2023 is het beloningsbeleid ongewijzigd vastgesteld.

Een uitgebreidere omschrijving van het beloningsbeleid is gepubliceerd op de website van het fonds.

Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Deskundigheidsbevordering van alle geledingen van het fonds, heeft continu de aandacht van het bestuur. Zowel het geschiktheidsplan als de geschiktheidsmatrix worden aangepast zodra individuele ontwikkelingen dit gewenst maken. In verband met de gewijzigde samenstelling van het bestuur in 2023 zijn de geschiktheidsmatrix en het geschiktheidsplan gewijzigd. Tevens is het overzicht met referenten en aandachtsgebieden van het bestuur aangepast.

De nieuwe bestuurder heeft op basis van een opleidingsplan relevante pensioenopleidingen gevolgd.

Gedurende het verslagjaar heeft de voorzitter evaluatiegesprekken gevoerd met de individuele bestuursleden. Een collectieve zelfevaluatie heeft plaatsgevonden tijdens de bestuursvergadering van 10 november 2023. Het bestuur evalueert jaarlijks zijn eigen functioneren zowel van het bestuur als geheel als van de individuele bestuurders. Driejaarlijks vindt de collectieve evaluatie van het functioneren van het bestuur onder leiding van een externe partij plaats, waarvan de laatste keer in 2021.

Gedragscode / Compliance Officer

Het bestuur hanteert een gedragscode. Jaarlijks en bij uittreding, bevestigen de leden van het bestuur dat zij de gedragscode hebben nageleefd. De gedragscode is in 2023 voldoende nageleefd. In iedere bestuursvergadering wordt aandacht besteed aan compliance onderwerpen zoals geschenken en uitnodigingen. In de Gedragscode zijn de sleutelfunctiehouders opgenomen als verbonden persoon.

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) is aangesteld als extern compliance officer. Deze functionaris is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode.

Rapportages sleutelfunctiehouder actuariële functie

Deze sleutelfunctiehouder heeft in 2023 tweemaal een rapportage uitgebracht. Uit de controles zijn geen bevindingen geconstateerd van materiële aard. De volgende aanbevelingen zijn gedaan in 2023:

- Wij bevelen aan om de overwegingen inzake prudent person op te pakken. Indien de overwegingen niet tot aanpassingen leiden, zien wij graag de reden hiertoe.
- Wij bevelen aan om de door het fonds noodzakelijk geachte hoogte van de liquiditeitsbuffer en de manier waarop tot deze hoogte is gekomen te documenteren.
- Wij bevelen aan om curverisico expliciet te gaan monitoren via duration buckets.
- Wij bevelen aan om de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid te evalueren.
- Wij adviseren om de sterftegrondslagen samen met de actualisatie van de AG Prognosetafel in zijn geheel te onderzoeken.
- Wij bevelen het fonds aan om in de jaarwerkrapportage het resultaat op kosten nader uit te splitsen en de vergelijking te maken met de ex ante verwachte kosten en de opslag in de premie.
- Wij geven in overweging de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid te evalueren.

Het bestuur heeft de aanbevelingen besproken en de reactie hierop gestuurd naar de sleutelfunctiehouder. Een aantal aanbevelingen is verwerkt in de ABTN-actualisatie van 2023. Van de aanbevelingen die na vaststelling van de ABTN zijn gemaakt, worden de aanbevelingen verwerkt bij de eerstvolgende actualisatie van de ABTN of andere fondsdocumenten. Een overzicht met alle aanbevelingen van de sleutelfunctiehouders, externe accountant en certificerend actuaris wordt iedere bestuursvergadering besproken in het bestuur en in het overzicht wordt de status van de opvolging bijgehouden. Dit overzicht wordt ook teruggekoppeld naar de betrokken partijen.

Rapportages sleutelfunctiehouder interne auditfunctie

Deze sleutelfunctiehouder heeft in 2023 tweemaal een rapportage uitgebracht. Het bestuur heeft de rapportages besproken en een reactie gestuurd op de in het rapport opgenomen aanbevelingen.

De audit naar risicomanagement heeft geleid tot de volgende actiepunten die allemaal zijn geïmplementeerd.

- a. In de verslaglegging en agendering zal in vervolg nog specifiekere aandacht worden gevraagd voor de risicomanagement processen en de monitoring daarvan.
- b. Er is een risicocharter opgesteld.
- c. Implementatie IRM-commissie.

Rapportages sleutelfunctiehouder risicobeheer

Deze sleutelfunctiehouder heeft in 2023 tweemaal een rapportage uitgebracht. Het bestuur heeft de rapportages besproken. De sleutelfunctiehouder heeft geconstateerd dat het risicoprofiel van het fonds gedurende 2023 niet significant is gewijzigd. Het bestuur heeft begin 2024 een risicoanalyse CWO vastgesteld waarin alle risico's en beheersmaatregelen aan de orde worden gesteld. Deze risicoanalyse staat in 2024 iedere bestuursvergadering ter bespreking op de agenda. Gelet op deze aparte risicoanalyse ziet het bestuur geen trigger om ook een aparte tussentijdse ERB uit te voeren. Ter voorbereiding op de beoogde overstap naar een APF heeft het bestuur tijdens de beleidsdag 2023 een risicoanalyse CWO opgesteld en besproken. Deze risicoanalyse is begin 2024 vastgesteld en staat iedere bestuursvergadering ter bespreking op de agenda.

Audits

In het verslagjaar is een audit uitgevoerd naar financiële processen en een audit naar risicomanagement. Het niveau van beheersing van risico's met betrekking tot de financiële processen is beoordeeld als Goed. De uitkomst van de audit is in het bestuur besproken en er zijn geen bevindingen.

Het niveau van beheersing van de risico's met betrekking tot risicomanagement is beoordeeld als Matig. De audit naar risicomanagement heeft geleid tot de volgende aanbevelingen:

- Wij raden u aan om de risicobeheerprocessen in opzet vast te leggen en zorg te dragen voor een adequate en zichtbare (audit trail) implementatie van de risicomanagement werkzaamheden in de praktijk.
- Wij adviseren u een expliciet charter/reglement op te stellen voor de risicobeheerfunctie.
- Wij adviseren om een adequate audittrail te borgen ten aanzien van de activiteiten van de risicobeheerfunctie. Dit betekent dat de bijdrage van de risicobeheerfunctie aan de besluitvorming expliciet moet worden vastgelegd in documenten, om ervoor te zorgen dat de rol/ input van SFH RB duidelijk herleidbaar is.

Het bestuur heeft de aanbevelingen besproken en de reactie hierop gestuurd naar de sleutelfunctiehouder. De opvolging van de aanbevelingen is besproken en opgepakt in begin 2024.

Wet- en regelgeving

Een vertegenwoordiging van DNB heeft op 12 mei 2023 een bezoek gebracht aan het fonds en heeft gesproken met het bestuur. Het bestuur heeft een toelichting gegeven op de voortgang van het Project Toekomst en de planning voor de Wtp.

In 2023 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) noch de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM) geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Datakwaliteit en IT-beleid

In 2022 heeft het bestuur onder begeleiding van een externe partij het IT-beleid herzien. Daarnaast is een uitgebreide risicoanalyse gedaan op de bestaande informatiebeveiligingsrisico's en beheersmaatregelen. Hieruit zijn een aantal verbetermaatregelen en acties voortgekomen die in 2023 uitgewerkt zijn. Het bestuur heeft op 11 november 2022 ook een eigen datakwaliteitsbeleid vastgesteld. Beide documenten worden vanaf 2023 jaarlijks gecontroleerd op actualiteit en wijzigingen in wet- en regelgeving. Begin 2024 heeft het bestuur de bijlagen behorende bij het datakwaliteitsbeleid vastgesteld.

Toekomstoriëntatie en het nieuwe pensioenstelsel

De continuïteit van het fonds is een belangrijk bestuurlijk aandachtspunt. Het bestuur voorzag enige tijd geleden dat zich op middellange termijn de situatie zou gaan voordoen, dat de uitvoering van de pensioenregeling moest worden overgedragen. Daarom oriënteerde het bestuur zich op alternatieve mogelijkheden inzake governance en uitvoering. Met ondersteuning van Montae & Partners in de rol van onafhankelijk procesbegeleider, is het fonds in 2021 gestart met een project voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel alsmede de toekomst van het pensioenfonds.

De werkgever, de ondernemingsraad en het pensioenfondsbestuur hebben in 2023 gezamenlijk overleg gevoerd over de toekomst van het fonds en de beoogde regeling onder WTP. Uitkomst van dit overleg was dat de beoogde uitvoerder van de regeling onder WTP een multi-client kring van een APF was. De voorkeursroute van zowel het fonds als het tripartiete overleg om daar uit te komen, is eerst een overgang naar een single client kring bij een APF om vervolgens bij datzelfde APF de nieuwe pensioenregeling in te richten. In juni 2023 zijn vier APF'en gevraagd een offerte uit te brengen waarvoor een uitgebreide vragenlijst vanuit de drie partijen is opgesteld. Hierna zijn de APF'en allemaal uitgenodigd voor een presentatie. Na de presentatie was er een unanieme keuze om met de twee voorkeurspartijen verder in gesprek te gaan. De twee overgebleven partijen hebben aanvullende vragen beantwoord en een tweede presentatie gegeven waarin de beantwoording is toegelicht. Na deze presentatie en verheldering van de openstaande punten is de onderhandeling gestart met Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds (Centraal Beheer APF).

Het project werd in 2023 begeleid door Montae & Partners. In februari 2024 is de intentieovereenkomst met Centraal Beheer APF getekend. De deelnemers zijn zowel per post als digitaal geïnformeerd over de beoogde collectieve waardeoverdracht.

Na het tekenen van een intentieovereenkomst tussen het fonds en Centraal Beheer APF gaan de drie partijen onder begeleiding van afzonderlijke adviseurs verder. Het pensioenfondsbestuur heeft de heer A. Boerman van AethiQs B.V. benoemd als transitie-manager.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de collectieve waardeoverdracht naar Centraal Beheer APF. De beoogde overstap is gepland voor 1 oktober 2024. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor de liquidatie van het fonds.

De ondernemingsraad en de werkgever zullen ieder met een eigen adviseur in gesprek gaan over de pensioenregeling vanaf de transitie naar Wtp.

Op dit moment is er nog sprake van een voorbehoud, namelijk goedkeuring van DNB voor de collectieve waardeoverdracht. Als de collectieve waardeoverdracht naar CB APF om welke reden dan ook niet doorgaat, is er desondanks geen sprake van een continuïteitsrisico omdat het pensioenfonds op de korte tot middellange termijn zonder problemen kan voortbestaan op basis van het huidige beleid. Lopende overeenkomsten zoals de uitvoeringsovereenkomst en de uitbestedingsovereenkomst naar AZL zullen dan worden voortgezet.

Code pensioenfonds

Bij de verantwoording over de naleving van de Code pensioenfonds geldt het principe 'pas toe of leg uit'. Afwijking van de norm is mogelijk als daar een goede reden voor is.

De herziene Code Pensioenfonds is per 1 januari 2024 in werking getreden en vervangt per deze datum de Code Pensioenfonds uit 2018. Pensioenfonds worden geacht deze code na te leven als zij de normen uit deze code uiterlijk op 31 december 2024 te hebben geïmplementeerd. In het jaarverslag over 2024 zal gerapporteerd worden over de herziene Code Pensioenfonds.

De Code Pensioenfonds 2018 verplicht tot het opnemen van een rapportage in het jaarverslag over de naleving van acht omschreven normen (rapportagenormen). Hierna wordt een overzicht gegeven van deze rapportagenormen met de bijbehorende toelichting.

Naleving rapportagenormen uit de Code Pensioenfonds

Normnummer	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	ja	zie jaarverslag
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	ja	zie pagina 8 jaarverslag
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Gedeeltelijk, bestuur wel, VO niet	zie pagina 49 jaarverslag
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	ja	zie verslag visitatiecommissie

Normnummer	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	ja	zie pagina 14/15 jaarverslag
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	ja	zie pagina 37 jaarverslag
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	ja	zie pagina 15/16 jaarverslag
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	ja	zie pagina 49/50 jaarverslag

Normen uit de Code pensioenfondsen waarvan door het pensioenfonds is afgeweken in 2023

Onderstaand worden de normen toegelicht die (nog) niet volledig worden nageleefd:

- Norm 7 (Verantwoord beleggen):
Het bestuur heeft als onderdeel van het risicopreferentie-onderzoek in het kader van Wtp in 2022 bij de deelnemers uitvraag gedaan in hoeverre er draagvlak bestaat voor het ESG-beleid. Uit het risicopreferentie-onderzoek bleek dat niet alle groepen voldoende hebben gereageerd en dat de uitkomsten van het onderzoek derhalve niet eenduidig genoeg zijn om eenduidige conclusies te kunnen trekken. Als vervolg is er onderzoek gedaan via drie klankbordgroepen. Bij de samenstelling van de klankbordgroepen is een dwarsdoorsnee van de actieve populatie genomen. Een meerderheid van de deelnemers vindt Duurzaam Beleggen niet zo belangrijk of heeft hier geen mening over. Het bestuur constateert dat de ambitie van de deelnemer gemiddeld genomen lager ligt dan die van het bestuur. Het bestuur zal zoveel mogelijk recht doen aan wat de deelnemers willen. Meer informatie over het ESG beleid is beschreven in het beleggingsverslag.
- Norm 25 (stemrecht bestuursleden)
De onafhankelijk voorzitter van het bestuur heeft geen stemrecht. Dit is formeel vastgelegd en is naar mening van het bestuur geen ongebruikelijke situatie voor een onafhankelijk voorzitter.
- Norm 33 (Diversiteit)
Het bestuur heeft twee vrouwelijke bestuursleden. Er hebben geen vrouwen zitting in het VO. In december 2023 is er een vrouwelijk bestuurslid benoemd. In maart 2022 is er een bestuurder benoemd die jonger dan 40 jaar is. Het bestuur is zich bewust van de gewenste diversiteit in het bestuur en de (overige) fondsorganen, rekening houdend met leeftijd, geslacht c.q. redelijke afspiegeling van de belanghebbenden en zal hiermee in voorkomend geval rekening houden binnen de mogelijkheden die het daartoe heeft. Gezien de beperkte omvang van het deelnemersbestand is dat geen gemakkelijke opgave. De maatregelen die het bestuur treft ter bevordering van de diversiteit zijn beschreven in het diversiteitsbeleid van het fonds.
- Norm 34 (Zittingsduur en herbenoeming van bestuursleden en leden van overige fondsorganen)
De zittingstermijn van de bestuursleden is maximaal 12 jaar. Gelet op de omvang van fonds en onderneming kan voor (het behoud

van) continuïteit en specialistische kennis van het fonds een langere zittingstermijn mogelijk zijn. Op dit moment zijn er geen overschrijdingen van de zittingstermijn van 12 jaar van toepassing.

Klachten en geschillen

De algemene ledenvergadering van de Pensioenfederatie heeft in juni 2022 ingestemd met de nieuwe gedragslijn 'Goed omgaan met klachten'. Deze gedragslijn regelt het behandelen, rapporteren en leren van klachten van deelnemers. De eisen die de Wet toekomst pensioenen (Wtp) gaat stellen, alsmede de aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen en de AFM, zijn in de gedragslijn opgenomen.

Sinds de invoering van de Gedragslijn Goed omgaan met Klachten van de Pensioenfederatie en de invoering van de Wtp per 1 juli 2023 is er een nieuwe definitie van een klacht. Elke uiting van ontevredenheid van een persoon, gericht aan ons fonds, wordt beschouwd als een klacht. Klachten die niet in onderling overleg worden opgelost, monden uit in een geschil. Geschillen kunnen door de deelnemer worden voorgelegd aan de Ombudsman Pensioenen of aan de rechter. Met ingang van 1 januari 2024 kunnen geschillen worden voorgelegd aan de Geschillen Instantie Pensioenfondsen, GIP, waarbinnen de deelnemer kan kiezen voor bemiddeling door de Ombudsman of beslechting door de geschillencommissie.

Pensioenfonds Grolsch heeft een klachten- en geschillenprocedure. Deze klachten- en geschillenprocedure biedt vanaf 1 januari 2024 ook de mogelijkheid om een in de interne procedure genomen besluit voor te leggen aan de Geschilleninstantie Pensioenfondsen. Door de verruiming van de definitie van een klacht in de gedragslijn, is er vanaf 2023 een substantiële stijging te zien in het aantal geregistreerde klachten.

Het fonds is in 2022 gestart met de implementatie van de gedragslijn, die nog in 2023 is voortgezet. Om te zien waar de pensioenfondsen staan, is in het najaar van 2023 een 1-meting uitgevoerd onder leden van de Pensioenfederatie, zo ook bij het fonds. Ten opzichte van de 0 meting eind 2022, zien wij een enorme verbetering van de score, die het gevolg is van de implementatie van de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten'. Het fonds heeft de voorwaarden van de Gedragslijn in het nieuwe klachtenreglement opgenomen.

In dit jaarverslag over 2023 ziet u voor het eerst een overzicht aan de hand van de categorieën die de Pensioenfederatie heeft voorgeschreven in de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten'. Eind 2023 zijn de categorieën uitgebreid met een categorie duurzaamheid en categorie keuzebegeleiding, en is de categorie toepassing wet- en regelgeving gesplitst in een algemeen deel en een deel over invaren en transitie. Deze categorieën zijn vanaf het vierde kwartaal 2023 bijgehouden.

In de navolgende tabellen wordt een overzicht gegeven van de in 2023 door het pensioenfonds behandelde klachten en geschillen en de klachten die zijn ingediend bij de Ombudsman Pensioenen.

Onderwerp	Aantal behandelde klachten en geschillen Deelnemers			
	Klachten	Geëscaleerde klachten	Geschillen ¹⁾	Totaal
Behandelingsduur	0	0	0	0
Deelnemersportaal	0	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Financiële situatie	0	0	0	0
Informatieverstrekking	1	0	0	1
Keuzebegeleiding	0	0	0	0
Pensioenberekening en -betaling	2	0	0	2
Registratie werknemersgegevens/ datakwaliteit	1	0	0	1
Service en klantgerichtheid	1	0	0	1
Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	2	0	0	2
Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	0	0	0	0
Overig	1	0	0	1

De tevredenheid over de afhandeling van klachten van deelnemers is gecontroleerd en is in onderstaande tabel weergegeven:

Tevredenheid afhandeling klachten deelnemers	Q1	Q2	Q3	Q4	Totaal
Tevreden	0	1	3	1	5
Onbekend	0	1	1	0	2
Ontevreden	0	0	0	0	0
Neutraal	1	0	0	0	1

Naar aanleiding van de ontvangen klachten zijn enkele aanscherpingen in de communicatie aangebracht. Dit ter verduidelijking of omdat de correspondentie onvolledig was. Het bestuur bespreekt de klachtenrapportages periodiek en beoordeelt dan of er vervolgacties naar aanleiding van de klacht gewenst zijn.

Een incident is een gedraging of gebeurtenis, die een ernstig gevaar vormt voor de integere en beheerste bedrijfsvoering van het pensioenfonds.

In 2023 hebben zich bij uitbestedingspartner AZL geen fondsspecifieke datalekken voorgedaan. In 2023 hebben zich bij AZL 11 generieke incidenten voorgedaan. Deze incidenten hebben voor ons fonds geen blijvende nadelige gevolgen voor de bedrijfsvoering gehad. De incidenten zijn, waar nodig, besproken met de betrokken uitbestedingspartners en hebben tot gevolg gehad dat aanvullende beheersmaatregelen zijn getroffen om dergelijke incidenten in de toekomst te voorkomen.

¹⁾ Onder geschillen werd in 2023 nog verstaan de zaken die aan de Ombudsman zijn voorgelegd.

In het najaar 2023 heeft onze pensioenadministrateur gemeld dat tegen de Nederlandse sanctielijst geen structurele toetsing heeft plaatsgevonden. Er is wel altijd getoetst tegen de Europese sanctielijst. Toen deze omissie werd ontdekt, is er direct melding van gemaakt en op verzoek van de toezichthouder DNB is het complete deelnemersbestand van de klanten van de pensioenuitvoerder van een bepaalde maand tegen de Nederlandse sanctielijst getoetst. Er zijn daarbij geen onregelmatigheden aangetroffen en geen zogenaamde 'hits' tegen de sanctielijsten geconstateerd. Zodoende was er dus geen overtreding van de sanctiewetgeving. Desondanks hebben wij deze operationele tekortkoming wel moeten melden aan de toezichthouder DNB. Gebleken is dat meerdere pensioenfondsen bij dezelfde pensioenadministrateur hetzelfde incident hebben ervaren. De pensioenadministrateur heeft de operationele processen inmiddels verbeterd.

AZL heeft namens het fonds een melding bij AFM gedaan omdat er in de verzonden (uniforme) Pensioenoverzichten (UPO's) aan de (gewezen) deelnemers foutieve bedragen zijn getoond. In deze UPO's waren de informatieve scenariobedragen onder het kopje 'Hoe zeker is uw pensioen?' bij 'Wat als het mee- of tegenzit?' niet juist. De aanspraken van de (gewezen) deelnemers waren wel correct maar door het inlezen van een onjuiste DNB-scenarioset in de administratie waren de bedragen van het ouderdomspensioen in de drie verschillende scenario's (pessimistisch-verwacht-optimistisch) niet juist. AZL heeft later in 2023 namens het fonds een nieuw, gecorrigeerd UPO verzonden aan de (gewezen) deelnemers.

Uitbesteding

Uitbestedingsbeleid

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. Bij de uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich aan de geldende regelgeving. Het fonds houdt rekening met de uitgangspunten uit hoofde van de zgn. 'Guidance uitbesteding' van DNB. Het fonds heeft het uitbestedingsbeleid met bijbehorende cyclus apart vastgelegd.

In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverstopping en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA).

In een SLA worden tenminste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiessystemen en de interne controle van de uitvoerende organisatie.

Het bestuur bewaakt en evalueert periodiek de uitbesteding aan de hand van de afgesproken SLA, rapportages en andere relevante informatie. Het bestuur heeft in dit kader de ISAE-rapportage van AZL N.V., Northern Trust N.V., Mercer en de vermogensbeheerders beoordeeld en besproken. Constateringen zijn besproken in de evaluatie- of reguliere gesprekken met de uitbestedingspartijen.

Uitbestede werkzaamheden

Administratie- / bestuursondersteuning

De deelnemers-, uitkeringen- en financiële administratie zijn uitbesteed aan AZL N.V. (de administrateur). Het bestuur heeft daarnaast de bestuursondersteuning uitbesteed aan AZL N.V. In juni 2022 is een nieuwe overeenkomst met AZL N.V. getekend. Deze overeenkomst heeft een looptijd van 5 jaar met een opzegtermijn van 3 maanden en een ingangsdatum van 1 januari 2022.

De administrateur rapporteert periodiek schriftelijk en/of mondeling aan het bestuur.

De werking van de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle worden vastgesteld door de (financieel) administrateur van het fonds, de externe onafhankelijke accountant en de certificerende actuaire.

Beleggingsadministratie / custodian

Northern Trust N.V. is per 1 januari 2023 aangesteld als custodian van het fonds en verzorgt de beleggingsadministratie.

Externe onafhankelijke accountant

Het bestuur heeft PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. benoemd tot externe onafhankelijke accountant.

De externe onafhankelijke accountant controleert de jaarverslaggeving, inclusief de jaarrekening en de verslagstaten voor DNB en brengt minstens eenmaal per jaar na het einde van het boekjaar schriftelijk verslag uit omtrent de jaarrekening van het fonds.

De externe onafhankelijke accountant doet verslag van zijn werkzaamheden aan het bestuur in de vorm van een controleverklaring en een accountantsverslag.

Certificerende actuaire

Het bestuur heeft Sprenkels aangesteld als certificerende actuaire. De certificerende actuaire controleert of de voorziening pensioenverplichtingen op voldoende prudente grondslagen en correct is vastgesteld en controleert of de aanwezige middelen voldoende zijn voor de door het fonds aangegane verplichtingen. Daarnaast geeft zij jaarlijks een actuariële verklaring af ten behoeve van de jaarstukken en onderbouwt hij zijn oordeel aan het bestuur door middel van een rapport.

Adviserend actuaris

De adviserend actuaris, AZL-actuaris, ondersteunt het bestuur bij de vormgeving van beleid op met name actuariële en verzekeringstechnisch gebied.

Advisering beleggingen

Mercer Investment Consulting ondersteunt het bestuur en de beleggingsadviescommissie door middel van advisering en monitoring met betrekking tot de beleggingen van het fonds.

Advisering

Het bestuur vraagt advies aan de externe onafhankelijke accountant en de actuaris in alle gevallen waarin het dit nodig acht. Daarnaast kan de administrateur alsook de bestuursadviseur gevraagd en ongevraagd advies geven.

Het bestuur kan zich laten bijstaan door externe adviseurs. Het bestuur blijft echter eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het fonds en houdt dan ook toezicht op zijn adviseurs.

Compliance officer

Het bestuur heeft de functie van compliance officer uitbesteed aan NCI.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer wordt door verschillende internationale vermogensbeheerders uitgevoerd. Met PIMCO waar een fonds specifiek mandaat is afgesloten, is een overeenkomst gesloten inzake het vermogensbeheer.

De vermogensbeheerders rapporteren na afloop van iedere maand over het gevoerde beleggingsbeleid en de behaalde resultaten. Deze rapportages zijn dusdanig opgesteld, dat zij ook gebruikt kunnen worden voor de aan DNB te verstrekken gegevens.

Risicomanagement

Het risicomanagement is vastgelegd in een risicoframework en geïntegreerd in de bedrijfsvoering en besluitvorming. Het draagt daarmee bij aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Naast een strategische risicomanagementcyclus kent het fonds ook een operationele risicomanagementcyclus. Beide cycli worden in de periodiciteit geïntegreerd in de bestuurlijke agenda.

Strategische risicomanagementcyclus

Deze cyclus behelst onder andere de risicohouding van het bestuur en risicobereidheid (vastgesteld door het bestuur) en de relatie tot de strategische risico's. Ook zijn risicotolerantiegrenzen benoemd. In 2023 heeft het bestuur een SIRA-sessie gehouden. Tijdens de jaarlijkse beleidsdag is de herijking van het risicoraamwerk behandeld waarbij o.a. het onderdeel WTP en ESG en de klimaatrisico's behandeld zijn.

De overall risicohouding ten aanzien van de financiële risico's is "gebalanceerd" en de risicohouding ten aanzien van de niet-financiële risico's is "kritisch". De weging heeft plaatsgevonden op een vierpuntsschaal van: kritisch, gebalanceerd, opportuun naar maximaal.

Risicobereidheid

De risicobereidheidsprincipes zijn op basis van de risicohouding gedefinieerd en dit heeft geleid tot elf financiële en acht niet-financiële risk-beliefs. De risk-beliefs worden opgenomen in het beleid dan wel gebruikt om het bestaande beleid aan te scherpen.

Financiële risicobereidheidsprincipes

De financiële risicobereidheidsprincipes zijn:

1. Wij willen een gebalanceerd beleggingsbeleid en een uitgebalanceerde beleggingsportefeuille.
2. Wij willen verlagingen van de bijdrage van de sponsor voorkomen.
3. Wij willen een positieve performance door risico en rendement goed in te schatten.
4. Wij willen boetes van de toezichthouder voorkomen.
5. Wij willen gebruik maken van maatschappelijk acceptabele en alleen begrijpelijke beleggingsinstrumenten.
6. Wij willen financiële transparantie en inzicht in de gevolgen vanuit de gekozen risicohouding.
7. Wij willen grote fluctuaties in beleggingsresultaten voorkomen.
8. Wij willen het risico op rentemutaties beperken door gedeeltelijke afdekking.
9. Wij willen financiële fraude met beleggingen en pensioenuitkeringen voorkomen.
10. Wij willen verantwoord omgaan met het vermogen en kortingen op opgebouwde pensioenen voorkomen.
11. Wij willen geen fouten in de uitvoering.

Niet-financiële risicobereidheidsprincipes

De niet-financiële risicobereidheidsprincipes zijn:

1. Wij willen een goede verstandhouding met toezichthouders en voldoen aan wet- en regelgeving.
2. Wij willen handelen in overeenstemming met de AVG.
3. Wij willen security incidenten voorkomen.
4. Wij willen dat pensioenopgaves (UPO's) en pensioenuitkeringen correct en tijdig worden verstrekt.
5. Wij willen een goede reputatie en positief imago in de pers.
6. Wij willen dicht staan bij deelnemers en serieuze klachten van deelnemers voorkomen.
7. Wij willen dat de werkgever en de OR vertrouwen hebben in het fonds.
8. Wij willen integere bestuurders die elkaar vertrouwen en 'behoorlijk' besturen.

Strategische risico's

Aan de basis van risicomanagement staan de missie, visie en strategische doelstellingen van het fonds.

De strategische doelstellingen van het fonds zijn:

1. De door het fonds uitgevoerde pensioenregeling(en) hebben een voorwaardelijk karakter. Daarbij worden de risico's voor geen of beperkte toeslagverlening, onvolledige pensioenopbouw of korting van pensioen onderkend, waar mogelijk geminimaliseerd en gecommuniceerd.
2. Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is gebaseerd op en vloeit voort uit de resultaten van een periodieke ALM-studie waarbij ook invulling wordt gegeven aan duurzaamheid, ESG en klimaat.
3. Het fonds hanteert een robuust beleidskader en weegt de belangen en risico's voor actieve, voormalige deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever op evenwichtige wijze af.
4. Het fonds toetst jaarlijks de uitvoering van het beleid aan de geformuleerde doelstellingen. Als uitgangspunten gelden solidariteit en collectiviteit.
5. Het fonds legt focus op de verschillende doelgroepen, alsmede op een goed en zorgvuldig bestuur van het pensioenfonds.
6. Het fonds communiceert helder en transparant met de actieve deelnemers, voormalige deelnemers, resp. de pensioengerechtigden over de persoonlijke pensioensituatie en de (flexibilisering)-mogelijkheden in de betreffende pensioenregeling(en).
7. Het fonds ondersteunt de werkgever bij zijn zorgplicht voor zijn werknemers.
8. Het fonds bevordert de goede samenwerking met alle betrokken, adviserende en uitvoerende partijen en ziet er actief op toe dat de kwaliteit van de geleverde diensten conform de afspraken is.

9. Het fonds ondersteunt de sociale partners daar waar het gaat om de uitwerking/implementatie/communicatie van besluitvorming rondom het Nieuwe pensioenstelsel zowel qua inhoud als uitvoering.

De risico's die het behalen van de strategische doelstellingen in de weg kunnen staan en de beheersmaatregelen van het fonds zijn nader uitgewerkt in het risicoraamwerk.

Operationele risicomanagementcyclus

Deze cyclus gaat over het expliciteren van de operationele (IT)-, compliance- en financiële risico's die gelopen worden in de uitvoeringsketen.

Risico	Definitie
Operationele risico	Het risico dat optreedt voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.
Matchingrisico	Het risico dat de looptijd en rentegevoeligheid tussen de beleggingen en de pensioenverplichtingen niet op elkaar zijn afgestemd.
Marktrisico	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden.
Kredietrisico	Het fonds loopt het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.
Integriteitsrisico	Het risico van niet integere, onethische gedragingen van degenen die bij het fonds betrokken zijn (in het kader van wet- en regelgeving evenals geldende normen).
Verzekeringstechnisch risico	Het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden als gevolg van onjuiste en/of onvolledige aannames en grondslagen.
Omgevingsrisico	Het risico als gevolg van buiten het fonds komende veranderingen.
Juridisch risico	Het risico voor het fonds dat niet of niet tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen worden overtreden.
Uitbestedingsrisico	Het uitbestedingsrisico is het risico voor het fonds dat de continuïteit/kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden, dan wel voor deze derden beschikbaar gestelde apparatuur en het ter beschikking gesteld personeel wordt geschaad.
IT-risico	Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening niet worden ondersteund door IT.

Sinds 1 januari 2024 werkt het fonds met een Integrale Risicomanagement Commissie (IRM-commissie).

Sleutelfunctiehouder risicomanagement

Het fonds heeft een financiële risicohouding vastgesteld conform het nFTK. Het VEV en de uitkomsten van de haalbaarheidstoets vallen binnen de gestelde grenzen en voldoen daarmee aan de financiële risicohouding uit het nFTK.

Geconcludeerd wordt dat risicomanagement een integraal onderdeel van de processen van het fonds is. Het bestuur heeft begin 2024 een risicoanalyse CWO vastgesteld waarin alle risico's en beheersmaatregelen aan de orde worden gesteld. Deze risicoanalyse staat in 2024 iedere bestuursvergadering ter bespreking op de agenda. Gelet op deze aparte risicoanalyse ziet het bestuur geen trigger om ook een aparte tussentijdse ERB uit te voeren.

Naar oordeel van de sleutelfunctiehouder risicomanagement is er gedurende het verslagjaar geen sprake van significante wijzigingen in het risicoprofiel of significante beleidswijzigingen. Er zijn in het verslagjaar geen triggers vastgesteld voor een (tussentijds) ERB. Het risicomanagement systeem is op de beleidsdag in september geëvalueerd. De uitwerking en vastlegging is in de tweede helft van 2023 ter hand genomen en heeft in het eerste kwartaal van 2024 tot besluitvorming van het bestuur geleid.

Environmental, Social and Governance (ESG) risico's

Het pensioenfonds heeft bij het beleggingsbeleid aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Als onderdeel daarvan houdt het beleggingsbeleid rekening met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen (ESG-factoren). De risico's die zijn verbonden met deze ESG-factoren worden betrokken in de risicomanagementcyclus van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft het ESG-beleid van alle beleggingsfondsen waar zij in belegt beoordeeld. De beoordelingen worden bijgehouden in het beleidsdocument ESG. Tijdens de periodieke evaluatie van de vermogensbeheerders wordt het ESG-beleid van de beleggingsfondsen opnieuw beoordeeld. Bij de selectie van een nieuwe vermogensbeheerder zal het ESG-beleid ook worden gebruikt om de vermogensbeheerder te beoordelen.

Cyber risico en frauderisico

Bij het identificeren en inschatten van risico's besteedt het fonds specifieke aandacht aan het inschatten van cyber risico's en frauderisico's. Gedurende 2023 heeft het bestuur een risicoanalyse (SIRA) uitgevoerd om de bruto frauderisico's bij zowel het fonds als de uitbestedingspartners inzichtelijk te maken. De belangrijkste frauderisico's die hierbij zijn geïdentificeerd hebben betrekking op cybercrime en privacy. Het fonds mitigeert en beheerst deze frauderisico's door zowel op organisatie- als procesniveau beheersmaatregelen in te richten. De belangrijkste beheersmaatregelen bestaan hierbij uit: het aanwezig zijn van een gedragscode en klokkenluidersregeling, de processen bij onze uitbestedingsorganisaties en het ingerichte onafhankelijke toezicht.

Door de hoge mate van digitalisering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent het fonds het toenemende risico van cybercrime. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de integriteitsrisicoanalyse. Om dit risico te mitigeren heeft het fonds een IT-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen ter verbetering van de informatiebeveiliging van het fonds. Zo is er voor het bestuurdersportal een addendum opgesteld met aanvullende afspraken op de overeenkomst, er is afstemming geweest met de custodian over de informatiebeveiliging.

Omdat het fonds in belangrijke mate processen heeft uitbesteed is het beheersen van het frauderisico en cyber risico tevens onderdeel van het uitbestedingsbeleid. Het fonds ontvangt en beoordeelt de informatie over interne beheersing van cyber risico's bij de uitbestedingsorganisaties.

Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door bovenstaande risico's.

Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot zijn beschikking ¹⁾:

- Beleggingsbeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Premiebeleid
- Toeslagbeleid

De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten zijn gebaseerd op de risicobereidheid van het fonds welke in een risicoanalyse door het bestuur zijn vastgelegd en periodiek worden bijgewerkt. In 2022 heeft een herijking van de risicohouding en risicobereidheid plaatsgevonden. Er zijn geen significante wijzigingen in de risicohouding. Wel zijn er enkele nieuwe risico's toegevoegd. Het bestuur heeft dit begin 2024 nader uitgewerkt in het risicoraamwerk.

Tenminste één keer in de drie jaar voert het fonds een ALM-studie uit ter ondersteuning van de bepaling van het strategisch beleggingsbeleid, vastgelegd in een strategisch beleidskader. Jaarlijks wordt er een haalbaarheidstoets uitgevoerd waarbij de toekomstige financiële ontwikkeling van het pensioenfonds wordt geanalyseerd. In 2023 is de meest recente ALM-studie uitgevoerd. Bij de ALM-studie is op een 5-jaars horizon gekeken naar de beleggingen en de beleggingsportefeuille vanwege de veranderende omstandigheden (hoge inflatie etc.). De uitkomsten van de ALM-studie gaven geen aanleiding om het bestaande beleggingsbeleid te wijzigen.

	BDG ²⁾	Indexatie beleid	Premie beleid 2023 ³⁾	Beleggings beleid
> Streefniveau		incidentele (extra)	20%	VW: 60% / ZW:
40%	⁴⁾			
Streefniveau		100%	20%	idem
		0 - 100%	20%	idem
VEV	110%	0%	20%	idem
MVEV		0%	20%	idem

Hierbij dient opgemerkt te worden dat onder het FTK het toeslagbeleid evenals het verlenen van mogelijke inhaaltoeslagen met name ingekaderd wordt door de hoogte van de beleidsdekkingsgraad en de strategisch vereiste dekkingsgraad. Bovenstaand overzicht biedt duidelijke richtlijnen; hierdoor loopt het fonds geen onvoorziene risico's voor wat betreft het te voeren premie- en toeslagbeleid

Beleidsmatige toelichting op de aanwezige risico's

De financiële risico's die het fonds loopt in combinatie met het door het fonds gekozen beleid om deze risico's tegen te gaan zijn objectief meetbaar aan de hand van de hoogte van de vereiste dekkingsgraad.

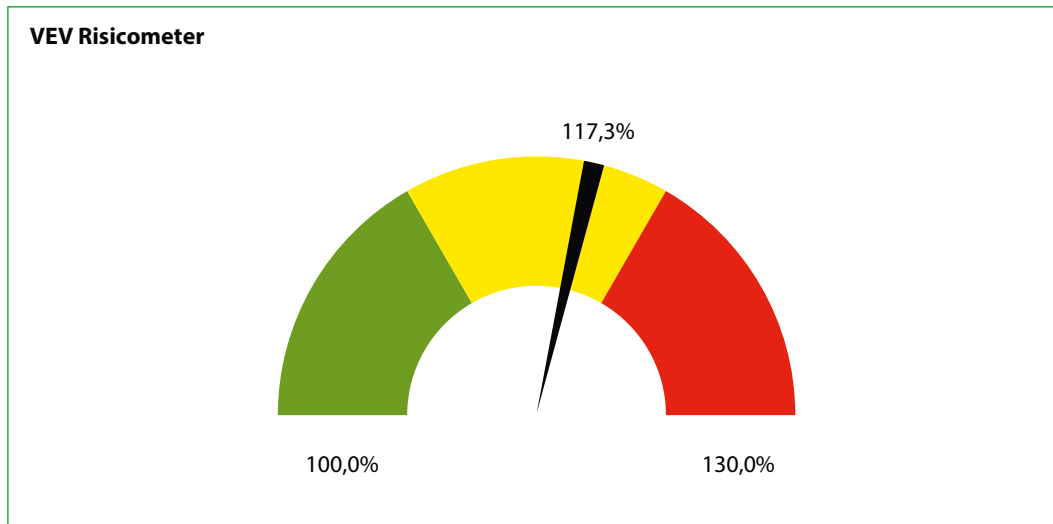
1) Een verdere analyse van de impact die de mogelijke risico's met zich meebrengen en hoe deze de beleidsdoelstellingen van het fonds kunnen beïnvloeden staan beschreven in het crisisplan als bijlage bij de ABTN. Van belang op de verscheidene beleidsinstrumenten is ook de in het crisisplan genoemde kritische dekkingsgraad.

2) Beleidsdekkingsgraad (BDG): In het beleidskader wordt de BDG als maatstaf gebruikt voor de inzet van de sturingsmiddelen.

3) Premiebeleid t/m 31 december 2022: 20% (onder voorwaarden maximaal 21%) van de salarissom.

4) Zakelijke Waarden inclusief onroerend goed.

Onderstaande risicometer van het vereist eigen vermogen (VEV Risi cometer) toont aan dat het beleggingsbeleid van het pensioenfonds een relatief gemiddeld 4) risico kent met een strategisch vereiste dek kingsgraad van 117,3%.

Controle op het gevoerde beleid

Het fonds monitort en stemt af of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Dit komt tot uitdrukking in de zogenaamde risicohouding. De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

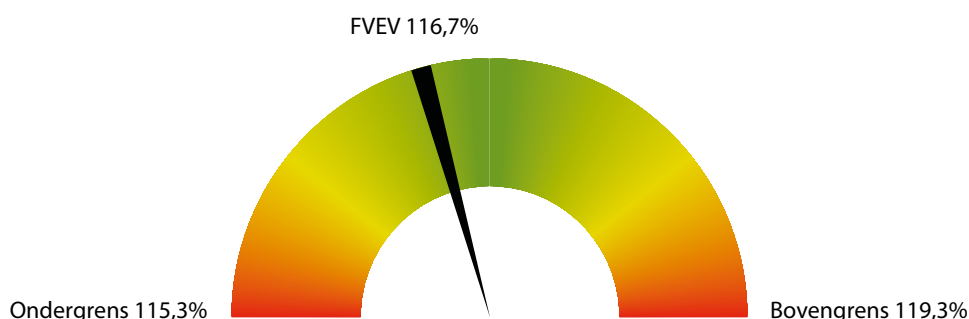
Binnen het FTK dient continu gemonitord en gecommuniceerd te worden aan de deelnemers of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Dit komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners, het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds.

Korte termijn risicohouding

De korte termijn risicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dek kingsgraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dek kingsgraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds.

Het fonds heeft een bandbreedte gehanteerd van afgerond +/-2%-punt aan de bovenkant en -/-2%-punt aan de onderkant van de vereiste dek kingsgraad op basis van de strategische normverdeling. Gedurende 2023 is de daadwerkelijke vereiste dek kingsgraad binnen deze bandbreedtes gebleven en heeft het fonds haar beleid hieromtrent niet hoeven aan te passen. Eind 2023 bedraagt de feitelijk vereiste dek kingsgraad 116,7%.

Korte termijn risicohouding

Lange termijn risicohouding

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar in de haalbaarheidstoets gekeken wordt, is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Conform de risicobereidheid van het fonds heeft het bestuur een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds.

Het pensioenresultaat en ondergrenzen zijn door het bestuur vastgesteld en vastgelegd in de ABTN vanuit de volgende drie situaties:

- de situatie dat het fonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen
- de situatie dat het fonds precies beschikt over de feitelijke dekkingsgraad
- de situatie van een slechtweerscenario van de feitelijke dekkingsgraad

Haalbaarheidstoets

In 2023 heeft het fonds een haalbaarheidstoets laten uitvoeren. Het verwacht pensioenresultaat is in de toets doorgerekend vanuit de feitelijke financiële positie op fondsniveau en bedraagt: 96,1% (grens: >85,0%). Bij een uitkomst van 100% wordt naar verwachting de pensioenopbouw niet gekort en prijsinflatie volledig gecompenseerd. Daarnaast is de afwijking in een slechtweerscenario bepaald, te weten: 21,9% (grens: <43,0%). De uitkomsten van de toets blijven voor het fonds net als vorig jaar ruim binnen de daaraan eerder door het bestuur vastgestelde grenzen.

De DNB-scenarioset is ten opzichte van vorig jaar gewijzigd. Dit heeft effect op de uitkomsten van de haalbaarheidstoets. De ontwikkeling van de rente is op de korte termijn naar boven bijgesteld. Dit leidt tot een hogere premiedekkingsgraad, waarmee de premie meer bijdraagt aan de dekkingsgraad. De ontwikkeling van de prijsinflatie voor de korte termijn is naar boven bijgesteld. Hierdoor wordt het relatief 'duurder' om een volledige toeslag te verlenen. Indien niet de volledige prijsinflatie aan toeslag wordt verleend, resulteert een lager pensioenresultaat. Het rendement op zakelijke waarden is op de korte termijn ook naar boven bijgesteld. Op de lange termijn tenderen alle waarden weer terug naar een gelijk niveau als in de scenarioset van vorig jaar.

Voorgenomen verbeteringen in het risicomanagementbeleid

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. De risicobeheerfunctie is belegd bij een bestuurslid. Het bestuur heeft eind 2020 het Risico raamwerk vastgesteld. Het bestuur heeft hierin de belangrijkste operationele risico's besproken en herijkt:

1. Uitbestedingsrisico's: het risico dat de uitbestedingspartners niet voldoen aan de in de SLA's gestelde eisen.
2. Matchingrisico's: het risico dat het renterisico niet adequaat wordt beheerst.
3. Marktrisico's: het risico dat beleggingen minder waard worden door ontwikkelingen in de algemene economische situatie.

In 2022 heeft het bestuur de risico's en risicohouding herijkt en naar aanleiding van de ERB uitgebreid met klimaat- en ESG risico's. Het risicoraamwerk is uitgewerkt in 2024 en wordt jaarlijks herzien. Met de ERB heeft het fonds nog beter zicht op de risico's waaraan het wordt blootgesteld en is tevens de effectiviteit van het risicobeheer en de beheersingsmaatregelen beoordeeld.

Vooruitblik 2024

Vervolg toekomstoriëntatie en uitwerking Wet Toekomst Pensioenen

Op dinsdag 30 mei 2023 heeft een meerderheid van de Eerste Kamer ingestemd met de Wet Toekomst Pensioenen (WTP). Het wetsvoorstel dat het pensioenstelsel in Nederland gaat veranderen is per 1 juli 2023 in werking getreden.

De termijn waarbinnen pensioenfondsen moeten overstappen is verlengd van 1 januari 2027 naar 1 januari 2028. Dat betekent dat pensioenfondsen tot uiterlijk 1 januari 2028 de tijd hebben om te voldoen aan de wettelijke eisen die op grond van het definitieve pensioenakkoord zullen gelden. De sociale partners (de ondernemingsraad en werkgever) binnen Grolsch besluiten uiteindelijk over de opzet van de toekomstige pensioenregeling van Grolsch.

In 2023 heeft het fonds met ondersteuning van Montae & Partners, in de rol van onafhankelijk procesbegeleider, zich voorbereid op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel alsmede de toekomst van het pensioenfonds. Het tripartiete overleg bestaat uit vertegenwoordigers van:

- De werkgever;
- De ondernemingsraad; en
- Het pensioenfonds(bestuur).

Op 16 mei 2023 hebben het pensioenfonds bestuur, de ondernemingsraad en de werkgever aan de deelnemers toegelicht hoe zij, in gezamenlijk overleg, dit overgangstraject benaderen. Daarnaast werd de voorkeursrichting toegelicht richting het nieuwe pensioenstelsel. Waaronder het voornemen om binnen een termijn van 2 jaar te stoppen als zelfstandig ondernemingspensioenfonds en over te gaan naar een Algemeen pensioenfonds (APF). De presentatie van de bijeenkomst is beschikbaar via de website van het fonds. Ook zijn er een drietal video's beschikbaar waarin de gemaakte keuzes worden toegelicht aan de deelnemers.

In februari 2024 hebben werkgever, OR en het pensioenfonds een intentieovereenkomst getekend met Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds (Centraal Beheer APF). Het streven is om per 1 oktober 2024 over te stappen. In februari 2024 zijn alle deelnemers hier digitaal of per post over geïnformeerd.

Code Pensioenfondsen

Op 1 januari 2024 is de Code Pensioenfondsen 2024 in werking getreden. Het pensioenfonds dient in 2024 aan de wijzigingen te voldoen en zal hierover in het jaarverslag over 2024 rapporteren.

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Enschede d.d. 11 juni 2024.

Het bestuur

mw. E. Janssen, voorzitter

mw. M. Koning

dhr. B. Meijerink, penningmeester

dhr. R. Snel

dhr. P. van Rooijen, secretaris

dhr. B.W. Koning ter Heege

dhr. F. Verschuren

dhr. T. Rieken

Verslag visitatiecommissie

Samenvatting bevindingen visitatie 2023

1. Inleiding

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds van de Grolsch Bierbrouwerij (hierna: Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie (hierna: VC), na advies van het Verantwoordingsorgaan (hierna: VO) van het Fonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds.

De VC heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. Binnen dit kader vormt de VC zich een beeld van de wijze waarop het Fonds de Code Pensioenfonds naleeft. De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en de werkgever, en in het jaarverslag.

Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de VC. De visitatie strekte zich uit tot de op 10 april 2024 beschikbare informatie over de periode tot ultimo 2023.

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het beleid van het bestuur voldoende evenwichtig en op een voldoende zorgvuldige manier tot stand is gekomen. Dit oordeel heeft zowel betrekking op de reguliere activiteiten in 2023 als de voorbereidingen voor de CWO en daaropvolgende liquidatie in 2024. Er is sprake van een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Het Fonds beschikt over een toereikende governancestructuur, waarbij het bestuur voldoende in control is over de uitbestede werkzaamheden. Het voorbereidende proces van collectieve waardeoverdracht is op een zorgvuldige en gestructureerde wijze doorlopen waarbij gedurende het hele keuze- en selectieproces veel aandacht is besteed aan de evenwichtige uitwerking van de verschillende keuzes voor de betrokken belanghebbenden. De risico's in verband met de CWO zijn voldoende in kaart gebracht en worden gemonitord. Er is sprake van een beheerste en integere bedrijfsvoering met een transparante besluitvorming.

Samenvattend oordeel Code Pensioenfonds

De Code Pensioenfonds is ingedeeld in acht hoofdthema's. In de hierna opgenomen tabel wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze deze hoofdthema's zich verhouden tot de onderwerpen waarop de VC haar toezicht heeft gericht.

De VC heeft kennisgenomen van de eigen beoordeling van het Fonds met betrekking tot de naleving van de Code. Deze is naar het oordeel van de VC voldoende. De rapportage en uitleg van de uitzonderingen en de onderwerpen waarover het Fonds wettelijk of volgens de Code is gehouden te rapporteren, is toereikend. De VC merkt op dat beoordeling of goedkeuring van het jaarverslag 2023 niet tot haar mandaat heeft behoord.

	Functioneren VC	Algemeen, opvolging aanbevelingen	Governance	Geschiktheid	Beleggingen	Risico's	Communicatie
Vertrouwen waarmaken		2, 5	1, 3, 4, 5, 9		6, 7	8	
Verantwoordelijkheid nemen			10, 11, 12, 13, 14			12	
Integer handelen		22	15, 16, 17, 18, 19, 20, 21				
Kwaliteit nastreven	28		23, 24, 25	26, 27, 28, 29, 30			
Zorgvuldig benoemen			34, 39, 40	31, 32, 33, 35, 36, 37, 38			
Gepast belonen			41, 42, 43, 44, 45				
Toezicht houden en inspraak waarborgen	46, 48	47, 50	51, 52, 53, 54, 55, 56, 57				
Transparantie bevorderen		58, 59, 61, 62, 64	65		62		60, 61, 63

De gerapporteerde uitzonderingen zien op de hoofdthema's kwaliteit nastreven en zorgvuldig benoemen. Naar het oordeel van de VC zijn de gerapporteerde uitzonderingen en de onderstaand gerapporteerde bevindingen niet van zodanige aard dat hiermee in materiële zin inbreuk wordt gemaakt op het naleven van genoemde hoofdthema's.

a. Opvolging bevindingen en aanbevelingen

De VC is van mening dat het bestuur op een adequate en gestructureerde wijze invulling geeft aan het proces van opvolging van aanbevelingen, door een uitgebreid overzicht te hanteren waarin alle aanbevelingen, met actiehouder en status van opvolging is opgenomen. Er is sprake van een robuust proces. De sleutelfunctiehouders hebben geen materiële bevindingen geconstateerd in 2023.

b. Algemene gang van zaken

De VC deelt de mening van het Fonds dat het een voldoende robuust proces heeft om wijzigingen in wet- en regelgeving en overeenkomsten tijdig te implementeren en interne en externe ontwikkelingen voldoende adequaat volgt en indien nodig actie onderneemt. Een herstelplan was in 2023 niet nodig. De toekomstbestendigheid en continuïteit van het Fonds vormt een belangrijk bestuurlijk aandachtspunt en heeft sinds 2021 de nodige aandacht gekregen in een tripartiet overleg met werkgever en OR over de toekomst van het Fonds en de pensioenregeling. In 2023 zijn verdere stappen in dit kader gezet en zijn keuzes gemaakt inzake de pensioenregeling en de beperkte toekomst horizon van het Fonds. Eind 2023 is de keuze van de toekomstige uitvoerder van de pensioenregeling gemaakt. De VC deelt de mening van het Fonds dat het voldoende aandacht besteedt aan de toekomstbestendigheid van het Fonds. De VC volgt het Fonds in de mening dat het voldoet aan de gestelde normen met betrekking tot de risicohouding, beleidsuitgangspunten en de jaarlijkse haalbaarheidstoets alsmede aan de normen inzake de externe verslaggeving. De resultaten van de jaarlijkse haalbaarheidstoets gaven geen aanleiding tot overleg met sociale partners.

Collectieve waardeoverdracht en liquidatie

Begin 2023 heeft het Fonds de keuze gemaakt verder gegaan met het onderzoek naar de beste toekomstige uitvoeringsoptie met als uitgangspunt een collectieve waardeoverdracht naar in eerste instantie een single client kring bij een APF, waarbij tevens wordt beoordeeld of de APF een passende multiclient kring heeft om na implementatie van het nieuwe pensioenstelsel naar over te gaan. Na een uitgebreide RPF, vervolgvragen en een beautyparade met presentaties is een keuze gemaakt om met twee APF-en vervolgafspraken te maken, waarbij uiteindelijk eind 2023 voor één APF is gekozen. Begin 2024 is met de nieuwe uitvoerder een intentieovereenkomst getekend en zijn de voorbereidingen voor de transitie ter hand genomen.

Gedurende het hele keuze- en selectieproces is veel aandacht besteed door het Fonds aan de evenwichtige uitwerking van de verschillende keuzes voor de betrokken belanghebbenden. De VC deelt de mening van het Fonds dat sprake is van een beheerste en integere procesvoering in deze waarbij de risico's in verband met de CWO systematisch in kaart zijn gebracht en gemonitord. De selectiefase en de uiteindelijke keuze voor een nieuwe uitvoerder is planmatig en zorgvuldig doorlopen rekeninghoudende met een evenwichtige belangenafweging en een transparante besluitvorming.

c. Governance

Het Fonds voert de pensioenovereenkomst uit op basis van de per 1 januari 2021 geldende uitvoeringsovereenkomst. Missie, visie en strategie zijn opgenomen in de ABTN. In het jaarverslag is een duidelijke verantwoording opgenomen van al hetgeen in het betreffende jaar is gebeurd. In notulen zijn de overwegingen die tot besluiten hebben geleid terug te lezen. Het bestuur is alert op mogelijke belangenverstrengelingen en vraagt bij aanvang van vergaderingen uit of er agendapunten zijn waarbij dit mogelijk speelt. De voorgeschreven sleutelfuncties zijn deugdelijk ingericht. Er is sprake van een beheerst beloningsbeleid. Er is een adequate gedragscode, een incidenten- en klokkenluidersregeling, en een klachten- en geschillenregeling. De ABTN is compleet, actueel en alle wijzigingen zijn volgens een deugdelijk bestuurlijk proces tot stand gekomen.

In 2023 heeft het VO drie adviezen uitgebracht: een ongevraagd advies over de aanwending van de eventuele overwaarde bij de CWO en de onderbouwing van de evenwichtigheid daarvan. Het bestuur heeft hierop tijdig gereageerd. Verder is een bindende voordracht gedaan voor de benoeming en samenstelling van de visitatiecommissie (voor de visitatie over 2023). Tenslotte is gevraagd advies uitgebracht over aanpassing van het Reglement VO.

Het VO heeft de wens uitgesproken meer vooraf te worden meegenomen in het proces van de verschillende beleidskeuzes met betrekking tot de toekomst van het Fonds, zoals de selectie van een APF. De VC ondersteunt dit verzoek en doet in dit verband een aanbeveling.

Het uitbestedingsbeleid en de daarop gebaseerde overeenkomsten voldoen aan de in het Besluit FTK en de Code Pensioenfondsen genoemde eisen. Hierbij is ook aandacht voor onderuitbestedingen en beheerst beloningsbeleid bij (onder)uitbestedingspartijen. Het Fonds bewaakt de kwaliteit van de uitvoering van de uitbestede taken en de effectiviteit van het risicomanagement van de uitbestedingspartijen. Voor de selectie van een nieuwe pensioenuitvoerder in het kader van de voorgenomen CWO zijn selectie- en beoordelingscriteria opgesteld.

Het Fonds is van mening dat zij voldoende doet om de onafhankelijkheid van de certificerend actuaire en accountant te waarborgen en dat haar proces van opvolging van de bevindingen voldoende robuust is.

d. Geschiktheid

De VC deelt de mening van het Fonds dat het aan alle eisen van geschiktheid en betrouwbaarheid van het bestuur voldoet. Door adequate anticipatie op de toekomstige bemensing van de fondsorganen en aspirant-leden kunnen vrijgekomen posities, met inachtneming van de gewenste diversiteit, afdoende worden ingevuld. De voorzieningen voor het VO zijn getroffen zodat hij zijn taak naar behoren kan vervullen. De VC vraagt aandacht voor het belang het VO adequaat en tijdig mee te nemen in de oordeelsvorming en besluitvorming, zodat zijn adviezen door het bestuur kunnen worden meegenomen en het zijn advies- en verantwoordingstaak goed kan uitvoeren. Het VO heeft een eigen adviseur benoemd ter ondersteuning van een deskundige en onafhankelijke oordeelsvorming gezien de strategische agenda van het Fonds. De VC volgt het Fonds in het oordeel dat het voldoet aan de normen inzake tijdsbeslag en voldoende actief is om de diversiteit te bevorderen. Ook vult het Fonds het programma voor permanente educatie adequaat in. Het VO heeft het afgelopen jaar het eigen functioneren geëvalueerd wat onder meer heeft geresulteerd in een betere prioritering in de bestuursagenda.

e. Beleggingen

De VC volgt de mening van het Fonds dat het met betrekking tot de beleggingen voldoet aan de normen voor strategie, beleid, algemene oriëntatie en uitvoering van het beleggingsproces. De organisatie van het beleggingsproces is vastgelegd. Uit de verslaglegging blijkt dat het bestuur voldoende is aangesloten op de vormgeving van het beleid. In het licht van de toekomst van het Fonds is begin 2023 een nieuwe ALM-studie uitgevoerd waarin de focus met name gericht was op de korte/middellange termijn. Dit heeft niet geresulteerd in beleidswijzigingen. Het MVB-beleid is door middel van investment beliefs wat verder uitgewerkt. Hierover wordt conform beleid uitgevoerd en gerapporteerd. Ten aanzien van de Sustainable Finance Disclosure Regulation heeft het Fonds de keuze gemaakt de pensioenregeling als artikel 6 te classificeren. Het Fonds monitort periodiek het uitbestedingsbeleid aan de hand van onder meer kwartaalrapportages, ISAE-rapportages en periodiek overleg met vermogensbeheerders en custodian. De VC volgt het Fonds in de mening dat het voldoende aandacht besteedt aan de beheersing van de uitbestede werkzaamheden. De VC deelt verder de mening van het Fonds dat het voldoet aan de normen gesteld aan monitoring en externe toetsing.

f. Risico's

Het risicobeleid binnen het Fonds kent enkele verbeterpunten, zoals ook is gebleken uit een interne audit. Dit heeft echter niet geleid tot een inbreuk op de beheerste en integere bedrijfsvoering. Inhoudelijk worden de risico's met regelmaat geïnventariseerd en beoordeeld, en worden waar nodig beheersmaatregelen getroffen en opgevolgd. De VC doet de aanbeveling om de bevindingen uit de audit nog op te volgen.

In verband met de beslissing om over te gaan tot een collectieve waardeoverdracht is een separate risico-analyse hierop uitgevoerd die regelmatig wordt geactualiseerd; een ERB is op dit vlak (nog) niet uitgevoerd, hoewel de sleutelfunctiehouder risicobeheer in zijn rapportages heeft opgenomen dat door dit besluit een trigger is geraakt voor het uitvoeren van een ERB.

De actuariële sleutelfunctiehouder had in 2023 geen materiële bevindingen. De resultaten van een andere interne audit die in 2023 was gehouden – op de financiële processen – leverde het oordeel 'goed' op. Overigens rapporteert de uitvoerder AZL ook aan het Fonds over de aldaar uitgevoerde interne audits. In combinatie met SLA-rapportages, ISAE-verklaringen en gesprekken met AZL houdt het Fonds op deze wijze goed zicht op uitbesteding, teneinde deze risico's adequaat te beheersen. Ten aanzien van de vermogensbeheerders zijn er eveneens controlemechanismen om de uitbesteding te beheersen; het sluitstuk hiervan is de periodieke evaluatie van de vermogensbeheerders. In 2023 waren er geen materiële bevindingen.

Het Fonds heeft in 2023 een SIRA uitgevoerd. Uit de vastlegging hiervan blijkt dat het bestuur van mening is dat de integriteitsrisico's, zoals in augustus/september 2023 zijn onderkend en besproken, adequaat worden beheerst en dat alle netto integriteitsrisico's binnen de risicohouding vallen. Uitzondering hierop is het gebruik van niet door het fonds verstrekte apparatuur en email; hiervoor is nader onderzoek naar de beheersmaatregelen nodig om de risicoanalyse af te ronden. Uit de jaarrapportage van de compliance officer over 2023 blijken geen bijzonderheden. Er zijn geen overtredingen van de gedragscode signaleerd en er waren geen meldingen van (integriteits-)incidenten.

In 2023 is de nodige aandacht besteed aan de beheersing van de IT-risico's en de aan datakwaliteit, beide op basis van audits. De bevindingen zijn opgevolgd. Het Fonds besteedt ook aandacht aan privacy, dat raakvlakken heeft met IT, omdat de gegevens vooral digitaal bewaard worden. Er is aandacht voor AVG, keten-verantwoordelijkheden (verwerkersovereenkomsten afgesloten) en datalekken (procedures voor opgesteld). In maart 2023 is het Privacybeleid geactualiseerd. In 2023 heeft AZL gemeld dat er geen datalekken zijn geweest.

g. Communicatie

Het Fonds hanteert een meerjarig strategisch communicatiebeleidsplan met een jaarkalender en een begroting. Jaarlijks worden nieuwe speerpunten vastgesteld. Er is sprake van een deugdelijk en planmatig uitgevoerd communicatiebeleid. Het Fonds communiceert in al haar uitingen in heldere overwegingen en geeft inzicht in de overwegingen achter de besluiten. De verstrekte informatie is correct, volledig en evenwichtig. De VC volgt het Fonds in de mening dat de communicatie van het Fonds al zodanig is dat sprake is van een conform de wet ingerichte keuzeomgeving welke voldoet aan de minimale vereisten behorend bij een activeringsniveau. Op de website wordt informatie verstrekt conform het Pensioen 1-2-3 principe en zijn de wettelijk verplichte documenten beschikbaar. De informatie, waaronder die aan het Pensioenregister worden tijdig verstrekt.

De visitatiecommissie

Herma Polee
Frank Rijkse
Mariëtte Simons

Reactie van bestuur

Het proces om te komen tot een rapport van de visitatiecommissie is bekend en loopt goed. Over het jaar 2023 heeft de visitatiecommissie zich ook gebogen over de voorbereidingen voor de CWO en daaropvolgende liquidatie van het fonds die in 2024 geëffectueerd zullen worden.

Het bestuur constateert met genoegen dat het algemene oordeel van de visitatiecommissie is dat er sprake is van een voldoende evenwichtig beleid dat op een voldoende zorgvuldige manier tot stand is gekomen, zowel voor het doorlopende beleid als de hiervoor benoemde voorbereidingen.

Procesmatig is het concept-rapport digitaal besproken in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van het verantwoordingsorgaan. De transparante informatie-uitwisseling in dit kader ziet het bestuur als zeer waardevol.

De visitatiecommissie doet enkele aanbevelingen die in de komende periode nog relevantie hebben voor het fonds. Deze zullen op korte termijn worden opgepakt.

Het bestuur bedankt de commissie voor hun input en bevindingen, en vooral voor de constructieve dialoog die wij daar de laatste jaren met elkaar over hebben kunnen voeren.

Verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan over het boekjaar 2023

Het boekjaar 2023 was een belangrijk jaar voor de Nederlandse pensioenfondsen. Op 1 juli is de nieuwe Wet Toekomst Pensioenen in werking getreden en ook ons fonds heeft zich georiënteerd op de invoering van het nieuwe stelsel, waarbij de continuïteit van het fonds ter discussie is.

De oorlog in Oekraïne duurt voort en ook in het Midden Oosten zijn de spanningen hoog opgelopen. Hierdoor zijn met name de energieprijzen sterk gestegen. Desondanks was 2023 voor alle beleggingscategorieën een positief jaar.

Dit alles leidde ertoe dat de rente gestegen is om de inflatie verder te bestrijden. De actuele dekkingsgraad steeg van 115,1% naar 118,3% einde boekjaar. Op basis van deze dekkingsgraad en rekening houdend met voldoende beschikbaar vermogen voor alle belanghebbenden bij het eventueel invaren in het nieuwe pensioenstelsel, heeft het Bestuur besloten om geen indexatie te verlenen. Ondanks de stijging van de dekkingsgraad is de reële (inflatie bestendige) dekkingsgraad gedaald naar 88,9% (was 90,3%). Voor het VO blijft dit een aandachtspunt voor het tripartite overleg.

Ultimo 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 119,0%. De strategische vereiste dekkingsgraad bedraagt 117,3%. Dit betekent dat het fonds voldoet aan de financiële vereisten.

Dit jaar heeft het VO twee gevraagde en één ongevraagd advies uitgebracht. De gevraagde adviezen hadden betrekking op een reglementswijziging van het VO en de benoeming van leden van de VC. Het ongevraagde advies betrof aandacht voor de verdeling van de overwaarde van het Fonds bij het invaren om groepen die onevenredig getroffen worden te compenseren en dit mee te nemen bij de voorgenomen Collectieve Waarde Overdracht (CWO). Dit blijft voor het VO een punt van aandacht dat ook meegenomen zal worden bij het uitbrengen van ons advies over de voorgenomen CWO.

De toekomst van het Fonds.

De komst van de Wet toekomst pensioenen, de steeds toenemende bestuursdruk en de hoge kosten per deelnemer heeft de sociale partners doen besluiten de zelfstandigheid van het fonds te beëindigen en voor de pensioenuitvoering aansluiting te zoeken bij een APF in een single cliënt module, om na overgang naar het nieuwe pensioenstelsel over te gaan naar een multi cliënt module. Het fonds zal geliquideerd worden en de collectieve waarden zullen worden overgedragen. Omdat er dus sprake is van een proces in 2 stappen, waarbij de 2e stap gezet gaat worden door het Bestuur APF en een nieuw te vormen Belanghebbendenorgaan zijn er zogenoemde 'invaarbeliefs' geformuleerd. Het VO vindt het belangrijk dat de toekomstige uitvoerder zich formeel aan deze invaarbeliefs committeert. Ook verwacht het VO dat de kosten per deelnemer aanzienlijk zullen dalen.

Voor de invoering van de WTP is besloten om in te varen met een flexibele regeling en een vlakke premie. Het VO vindt het noodzakelijk dat besluitvorming en evenwichtige belangenafweging door het Bestuur van de APF en in de kring door het Belanghebbendenorgaan voldoende rekening houdt met gebeurtenissen in het verleden waarmee de verschillende leeftijdsgroepen in het deelnemersbestand te maken heeft gehad.

In 2024 moet het VO advies uitbrengen over de CWO en liquidatie van het Fonds. Zij heeft hiervoor een onafhankelijk adviseur aangetrokken ter ondersteuning. Voor een verantwoord advies is het nodig dat het VO tijdig de adviesaanvraag en alle benodigde informatie van het bestuur ontvangt en heeft dit meermaals met de voorzitter van het Fonds besproken.

De Premie

De premie is voor vijf jaar vastgesteld op 22,7% van de loonsom en gezien de actuele rentecurve is dit voldoende. De premiedekkingsgraad is gestegen van 82,0% naar 131,6% en ligt hiermee na jaren weer boven de 100% en ruim boven de eerder overeengekomen grenswaarde van 70%. Hierdoor zal de premie niet aangepast worden. Het premie overschot zal ingezet worden voor de actieven, wanneer de toekomstige premie niet toereikend is om de pensioenopbouw in te kopen. Echter in acht voorafgaande jaren is er onvoldoende premie geheven ten koste van het eigen vermogen van het Fonds met 5,2% dekkingsgraad. Hierdoor is niet of minder geïndexeerd dan mogelijk geweest zou zijn bij een voldoende premie en hebben de gepensioneerden en inactieven bijgedragen aan het premietekort. Het VO is van mening dat er sprake is van onvoldoende evenwichtigheid van belangen voor de gepensioneerden en inactieven en vindt dat het premieoverschot moet worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

De kosten en rendement

De kosten per deelnemer zijn dit jaar significant gestegen van € 777 tot € 950 per deelnemer, een stijging van 22%. Als we de extra kosten van de toekomst heroriëntatie niet mee rekenen (2023 - €225k en 2022 - €42k) dan stijgen de kosten met 3,7 %. Hiermee is voor het VO opnieuw bevestigd dat de schaalgrootte van het fonds ontoereikend is en de beleidskeuze om het fonds onder te brengen bij een andere uitvoerder de juiste is.

De relatieve performance van de totale portefeuille was in 2023 0,97% beter dan de benchmark. Actief beleggen heeft op middellange en lange termijn een licht positieve bijdrage aan de performance.

De communicatie

Het Pensioenfonds kent een actief communicatiebeleid met als primair doel het op juiste wijze actief informeren en betrekken van alle belanghebbenden. De toekomst van het Grolsch Pensioenfonds en de komst van het nieuwe pensioenstelsel spelen een belangrijke rol in de communicatie.

Het VO is van mening dat de communicatie in 2023 adequaat is verlopen en hecht eraan nogmaals te benadrukken dat de communicatie m.b.t. de toekomst zo begrijpelijk mogelijk, op het algemene begripsniveau van de deelnemers dient plaats te vinden, zodat deelnemers zich een goed beeld kunnen vormen van de persoonlijke gevolgen voor hen zelf als gevolg van de keuzes die de sociale partners en het Pensioenbestuur gaan maken de komende periode.

Het jaarverslag 2023 en het actuair rapport zijn behandeld in een gezamenlijke bijeenkomst van het bestuur en het VO. Ook de actuarissen en de accountant waren hierbij aanwezig. Het VO heeft geen opmerkingen over deze stukken, mede gezien de door het bestuur daarbij gegeven toelichtingen en afspraken. De communicatie en samenwerking tussen het bestuur en het VO is ook in 2023 weer goed en constructief verlopen. Het VO is van oordeel dat de bestuurstaak in 2023 op adequate wijze door het bestuur is verricht en daarbij in voldoende mate is voldaan aan de algemene normen van goed pensioenbestuur.

Namens het verantwoordingsorgaan,

N. Heinen (voorzitter)

K. van 't Hof (secretaris)

B. Termijtelen

Reactie van bestuur

Het bestuur en het verantwoordingsorgaan hebben op 10 juni 2024 het jaarverslag en het oordeel van het verantwoordingsorgaan besproken. De input van het verantwoordingsorgaan op alle vlakken, waaronder nadrukkelijk ook de deelnemerscommunicatie, wordt gewaardeerd.

Gedurende het jaar 2023 was de toekomst van het fonds in relatie tot de Wet toekomst pensioenen een belangrijk thema voor het bestuur. Dit heeft geleid tot een voornemen tot collectieve waardeoverdracht waarvoor het advies van het verantwoordingsorgaan is gevraagd. Zowel bestuur als verantwoordingsorgaan zijn daarbij van mening dat het fonds in de huidige vorm niet toekomstbestendig is. Wij staan nagenoeg aan het einde van een intensieve periode van kennis vergaren, oordeel vormen en besluiten nemen waarbij het nadrukkelijk de intentie was van het bestuur om het verantwoordingsorgaan in alle fases van dit proces te betrekken. Daarom is ook vroegtijdig een onafhankelijk adviseur geselecteerd door het verantwoordingsorgaan.

Het bestuur deelt nadrukkelijk het oordeel van het verantwoordingsorgaan over de premie en het premiedepot niet. Bij alle besluitvorming over premie en premiedepot heeft het bestuur oog gehad voor de evenwichtigheid van besluiten. Het premiedepot is in 2018 gestart omdat op dat moment het fiscale maximum voor de pensioenopbouw bij pensioenleeftijd 67 verlaagd werd van 1,738% naar 1,536% van de pensioengrondslag, terwijl de premie tot 1 januari 2021 vast stond op 20%. Destijds is besloten de premie die verbonden was aan de verlaging van het opbouwpercentage in een premiedepot te plaatsen. Doel was om dit deel voor opbouw te blijven gebruiken.

Per 1-1-2021 is een gewijzigde uitvoeringsovereenkomst tot stand gekomen met een hogere premie (22,7% vanaf 1-1-2022) en een lagere opbouw (1,5%), voortvloeiend uit de op dat moment geldende rendementen conform commissie parameters. Het premiedepot was een noodzakelijk onderdeel van de uitvoeringsovereenkomst omdat naar verwachting in de eerste jaren een klein premieoverschot zou zijn en in de laatste jaren een klein tekort (door stijging van de leeftijd van het bestand en de kosten van de uitvoering). Vanaf dat moment is de vulling van het premiedepot aangepast naar het jaarlijkse verschil tussen de feitelijk betaalde premie en de gedempte kostendeekkende premie (benodigde premie). Vanaf 1-1-2021 is ook door het bestuur besloten dat de premiedekkingsgraad minimaal 70% moest zijn, om een onevenredig beslag op de dekkingsgraad door lage premiedekkingsgraden te voorkomen. Er werd en wordt een kostendeekkende premie geheven door het pensioenfonds en naar de mening van het bestuur is hier sprake van een evenwichtige afweging van belangen.

Het bestuur spreekt de hoop uit in de komende periode de constructieve dialoog met het verantwoordingsorgaan voort te kunnen zetten.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Vastgoedbeleggingen	19.619	19.556
Zakelijke waarden	123.165	122.880
Vastrentende waarden	198.002	185.340
Derivaten	192.296	7.855
	533.082	335.631
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	939	950
Vorderingen en overlopende activa [3]	20.022	73.627
Liquide middelen [4]	2.398	1.075
Totaal activa	556.441	411.283

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2023	2022
Stichtingskapitaal en reserves [5]	56.605	44.091
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	303.190	286.017
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	939	950
	304.129	286.967
Kortlopende schulden en overlopende passiva [8]	195.707	80.225
Totaal passiva	556.441	411.283

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	2.884	2.672
Indirecte beleggingsopbrengsten	30.158	-122.578
Kosten van vermogensbeheer	-768	-993
	32.274	-120.899
Premiebijdragen van werkgever en werknemers [10]	7.720	7.046
Saldo van overdrachten van rechten [11]	189	760
Pensioenuitkeringen [12]	-9.535	-8.963
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [13]		
Wijziging rentecurve	-10.276	116.851
Benodigde interesttoevoeging	-9.288	1.893
Toevoeging pensioenopbouw	-4.828	-6.814
Binnenkomende waardeoverdrachten	-456	-978
Uitgaande waardeoverdrachten	167	152
Toevoeging voorziening toekomstige kosten	-108	-157
Vrijval excassokosten	219	206
Uitkeringen	9.554	8.974
Actuarieel resultaat op sterfte	605	-61
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	183	-297
Actuarieel resultaat op mutaties	46	-213
Toeslagverlening actieven	-5	-5.707
Toeslagverlening pensioentrekkenden	-1	-6.012
Toeslagverlening slapers	4	-4.606
Wijziging actuariële grondslagen en/of methoden	-1.676	-1.952
Overige mutaties technische voorzieningen	-1.313	596
	-17.173	101.875

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2023	2022
Herverzekering [14]	224	-99
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [15]	-1.188	-957
Overige baten en lasten [16]	3	0
Saldo van baten en lasten	12.514	-21.237
Bestemming van het saldo		
Reserve algemene risico's	705	-4.146
Solvabiliteitsreserve	2.928	-11.625
Algemene reserve	8.481	-6.240
Premiedepot	400	774
	12.514	-21.237

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgever en werknemers	7.632	6.959
Uitkeringen uit herverzekering	242	0
Overgenomen pensioenverplichtingen	442	928
Overige	3	0
	8.319	7.887
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-9.527	-8.966
Overgedragen pensioenverplichtingen	-253	-168
Premies herverzekering	-329	-99
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.176	-1.008
	-11.285	-10.241
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	-16.162	4.036
Verkopen en aflossingen beleggingen	4.034.220	4.309.806
	4.018.058	4.313.842
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-4.013.103	-4.313.169
Kosten van vermogensbeheer	-666	-1.133
	-4.013.769	-4.314.302
Mutatie liquide middelen	1.323	-2.814
Saldo liquide middelen 1 januari	1.075	3.889
Saldo liquide middelen 31 december	2.398	1.075

Specificatie liquide middelen 31 december

Saldo liquide middelen 31 december

Saldo banken vermogensbeheerders

	2023	2022
	35	116
	2.363	959
	2.398	1.075

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij is als ondernemingspensioenfonds opgericht op 19 augustus 1942 en verbonden aan de onderneming Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V. Het pensioenfonds is statutair gevestigd in Enschede. Het fonds heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en Titel 9 Boek 2 BW toegepast. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Het KvK-nummer van het fonds is 41028047.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen (indien van toepassing).

Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Dit geldt met name voor de voorziening pensioenverplichtingen en voor ramingen van kosten die betrekking hebben op het boekjaar, maar nog niet zijn gefactureerd. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Ook de waardering van sommige beleggingen kan gebaseerd zijn op basis van schattingen. Voor meer informatie wordt verwezen naar de "Methodiek bepaling marktwaarde" in de toelichting op de balans.

De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Op dit moment is er nog sprake van een voorbehoud, namelijk goedkeuring van DNB voor de collectieve waardeoverdracht. Als de collectieve waardeoverdracht naar CB APF om welke reden dan ook niet doorgaat, is er desondanks geen sprake van een continuïteitsrisico omdat het pensioenfonds op de korte tot middellange termijn zonder problemen kan voortbestaan op basis van het huidige beleid. Lopende overeenkomsten zoals de uitvoeringsovereenkomst en de uitbestedingsovereenkomst naar AZL zullen dan worden voortgezet.

Schattingswijzigingen

In het najaar van 2023 heeft een update plaatsgevonden van de toegepaste ervaringssterfte, de kostenvoorziening en het leeftijdsverschil. Jaarwerktechnisch hebben deze aanpassingen plaatsgevonden per 31 december 2023.

- De wijziging van de ervaringssterfte heeft een verhogend effect op de technische voorziening. Het gaat hier om een bedrag ter grootte van 1.265.
- Daarnaast is de kostenvoorziening gewijzigd van 2,30% naar 2,90%, waardoor de technische voorziening steeg met 1.750.
- Tevens is het leeftijdsverschil tussen hoofd- en medeverzekerde gewijzigd. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening ter hoogte van 1.339.

Deze effecten op de technische voorziening (in totaliteit: 1.676) zijn ultimo 2023 in het resultaat verwerkt.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

De posten in de jaarrekening worden gewaardeerd met inachtneming van de valuta van de economische omgeving van het pensioenfonds waarin de activiteiten voornamelijk worden uitgeoefend (de functionele valuta). De jaarrekening is opgesteld in euro's; dit is zowel de functionele als de presentatievaluta van het fonds. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro tegen de koers per transactiedatum en worden per jaareinde omgerekend naar de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de gemiddelde koers gedurende het boekjaar per balansdatum.

Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Waardering Beleggingen

Vastgoedbeleggingen

De beleggingen in direct vastgoed zijn gewaardeerd op actuele waarde, zijnde de taxatiewaarde ultimo boekjaar. De ter beurze genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Aandelen

De ter beurse genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De ter beurse genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen.

Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Repo's

Aangezien de waarde van de terugkoopovereenkomst gelijk is aan de oorspronkelijke waarde (transactiewaarde) en, in het geval van de verkopende partij, de opgebouwde rente, wordt alleen de juistheid van statische gegevens en transacties gecontroleerd door Group Fund Accounting Institutional Investors.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggingstransacties conform RJ 610.208. Conform RJ 610.208 mogen overige vorderingen en schulden inzake vastgoedbeleggingen, aandelen en vastrentende waarden betreffende te vorderen respectievelijk te betalen posities of tijdelijke banksaldi in verband met beleggingstransacties onder de beleggingsrubrieken vastgoedbeleggingen, aandelen en vastrentende waarden worden geclassificeerd indien deze door het pensioenfonds niet kunnen worden aangewend voor andere doelen dan beleggingstransacties.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden (inclusief saldo depotbanken) die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Deze staan ter vrije beschikking van de stichting. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties (liquide middelen inzake derivaten). Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Reserve algemene risico's

De hoogte van de reserve algemene risico's is minimaal gelijk aan nul en maximaal gelijk aan de grens die in het Financieel Toetsingskader is gesteld voor het Minimaal Vereist Vermogen.

Solvabiliteitsreserve

De hoogte van de solvabiliteitsreserve is minimaal gelijk aan nul en maximaal gelijk aan de grens die in het Financieel Toetsingskader is gesteld voor het Vereist Vermogen, onder aftrek van het Minimaal Vereist Vermogen.

Algemene reserve

Jaarlijks wordt, nadat de reserve algemene risico's en de solvabiliteitsreserve op een voldoende peil zijn gebracht, het resterend resultaat van het fonds ten gunste dan wel ten laste van de algemene reserve gebracht.

Premiedepot

In 2018 heeft het fonds een premiedepot gevormd. Het premiedepot is een financiële buffer om een eventueel toekomstig premietekort op te vangen. Het premiedepot wordt gevoed met het (positieve) verschil tussen de gedempte kostendeekkende premie en de feitelijke premie. Indien in enig jaar blijkt dat er sprake is van een premietekort, zullen voor zover aanwezig de middelen uit het premiedepot worden aangewend om de premie kostendeekkend te laten zijn. Op basis van de ex-post premieberekening 2023 wordt er op deze wijze een dotatie van 299 aan het premiedepot gedaan.

Het rendement over de middelen in het premiedepot volgt het behaalde fondsrendement. In 2023 is er een positief rendement ter hoogte van 10,3% toegevoegd aan de middelen in het premiedepot.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De voorziening voor pensioenverplichtingen is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Pensioenregeling

De pensioenregeling van het pensioenfonds zag er op 31 december op hoofdlijnen als volgt uit:

Regeling voor werknemers	2023	2022
Pensioensysteem	Voorwaardelijk geïndexeerd middelloon	Voorwaardelijk geïndexeerd middelloon
Pensioenrichtleeftijd	67 jaar	67 jaar
Opbouw% ouderdomspensioen	1,500%	1,500%
Opbouw% partnerpensioen	0,970%	0,970%
Partnerpensioen	opbouwbasis	opbouwbasis
Maximum salaris	€ 128.810,-	€ 114.866,-
Franchise ouderdomspensioen	€ 17.006,-	€ 16.431,-
Franchise partnerpensioen	€ 23.598,-	€ 22.800,-
Pensioenpremie	22,7% van de salarissom	22,7% van de salarissom

Overlevingstafel en ervaringssterfte

Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024) (2022: AG2022 startjaar 2023) met toepassing van ervaringssterfte 2023 (2022: 2020).

Interest

Rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank. De afgeleide marktrente ultimo 2023 bedraagt 2,60% (2022: 2,61%).

Interesttoevoeging

Op basis van de DNB rentetermijnstructuur primo 2023 is deze gelijk aan 3,264% (2022: -0,486%).

Opslagen

De voorziening voor excassokosten bedraagt 2,90% (2022: 2,30%) van de totale pensioenverplichting.

Gehuwdheid

Bij de berekening van de contante waarde van de uitgestelde partnerpensioenen wordt uitgegaan dat iedere actieve en premievrije deelnemer gehuwd is. Deze aanname geldt alleen vóór de pensioendatum. Na de pensioendatum wordt uitgegaan van de werkelijke gehuwdheid van de gepensioneerde deelnemer.

Uitbetalingswijze

De betaling wordt verondersteld continu te geschieden.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Het leeftijdsverschil tussen hoofdverzekerde man en medeverzekerde vrouw is op 2 jaar en 6 maanden gesteld (man ouder dan vrouw) en tussen hoofdverzekerde vrouw en medeverzekerde man op 2 jaar en 0 maanden (vrouw jonger dan man).

Overige technische voorzieningen

Overige technische voorzieningen worden opgenomen voor met de pensioenverplichtingen samenhangende risico's voor zover niet opgenomen in de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen, zoals arbeidsongeschiktheidsuitkeringen of overige uitkeringen.

Voorziening voor langdurig zieken

Naast de voorziening pensioenverplichtingen heeft het fonds de voorziening voor langdurig zieken opgenomen. Langdurig zieken die na een periode van twee jaar (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt verklaard worden, hebben recht op (gedeeltelijke) premievrije pensioendoorbouw en een eventueel excedent-arbidsongeschiktheidspensioen. Conform de Pensioenwet is ter dekking van dit risico een voorziening gevormd. De voorziening wordt vanaf eind 2018 gelijk gesteld aan de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid van de afgelopen twee (boek)jaren. Vanaf 2019 wordt deze ondergebracht in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds. Hierdoor is ook de presentatie gewijzigd. Ultimo 2022 is de voorziening langdurig zieken verlaagd, omdat de premieopslag ter dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico is verlaagd van 6% naar 3%. Dit is in 2023 niet gewijzigd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Voor de berekening van de gekapitaliseerde waarde van de verzekeringspolissen zijn dezelfde grondslagen aangehouden als voor de totale voorziening pensioenverplichtingen. Er is met betrekking tot de herverzekeringscontracten geen recht op resultatendeling overeengekomen.

Herverzekering

Het overlijdensrisico (met uitzondering van dekking aanvullend partnerpensioen) is herverzekerd bij SCOR. Het overlijdensrisico is herverzekerd op basis van risicokapitalen. Dit kapitaal is de contante waarde van de reglementaire aanspraken op nabestaandenpensioen verminderd met de voor de betrokken deelnemer gevormde voorziening pensioenverplichtingen. De verzekeringsovereenkomst is in werking getreden op 1 januari 2020 en eindigt op 31 december 2024.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Langlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de langlopende schulden in de staat van baten en lasten als interestlast verwerkt.

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Resultaatbepaling

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt, voor wat betreft de aandelen, hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting,

verminderd met de kosten. Tevens worden hieronder verantwoord de gedeclareerde dividenden en verdiende interest, alsmede de ontvangen provisies uit hoofde van bruikleen van effecten. De rentes van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:
gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen, aandelen vastgoedmaatschappijen en obligaties;
valutaverschillen op bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties;
waardemutaties derivaten (swaptions).

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen, de fee voor de vermogensbeheerders en de fee van de adviseur vermogensbeheer.

Koersverschillen

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling of omrekening van monetaire posten worden in de staat van baten en lasten verwerkt in de periode dat zij zich voordoen, tenzij hedge-accounting wordt toegepast.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra storting en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De rentetoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkering van het verslagjaar.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Met als doel om transparanter te rapporteren, is in boekjaar 2020 de presentatie van de pensioen- en administratiekosten aangepast en uitgebreid. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers. Dit heeft geen impact op het resultaat of de vermogenspositie van het fonds.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Bestemming van het saldo

Het saldo van baten en lasten wordt zodanig gemuteerd in de Reserve algemene risico's en de Solvabiliteitsreserve dat deze reserves maximaal gelijk zijn aan de grens die in het FTK is gesteld. Het restant wordt gemuteerd in de Algemene reserve.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds ¹⁾

Categorie	Stand ultimo 2022	Reallocatie	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen							
Vastgoed beleggingsfondsen	19.556	0	0	-1.271	-235	1.569	19.619
	19.556	0	0	-1.271	-235	1.569	19.619
Zakelijke waarden							
Aandelen beleggingsfondsen	122.880	0	43	-13.500	-554	14.296	123.165
	122.880	0	43	-13.500	-554	14.296	123.165
Vastrentende waarden							
Obligaties	185.340	-85.912	3.505.280	-3.462.729	-1.981	8.124	148.122
Money Market Fund	0	85.912	369.460	-406.734	911	331	49.880
	185.340	0	3.874.740	-3.869.463	-1.070	8.455	198.002
Derivaten							
Valutaderivaten	2.734	0	0	-389	678	-1.723	1.300
Rentederivaten	-66.125	0	112.297	-40.655	-71.158	79.900	14.259
Overige derivaten	0	0	9.726	-9.726	0	0	0
Liquide middelen inzake derivaten	0	0	0	-17.459	0	0	-17.459
	-63.391	0	122.023	-68.229	-70.480	78.177	-1.900
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	264.385	0	3.996.806	-3.952.463	-72.339	102.497	338.886

1) Bovenstaande bedragen zijn exclusief vorderingen en schulden die betrekking hebben op de beleggingen en exclusief derivatenposities met een negatieve waarde. Deze zijn volgens de richtlijnen voor de jaarverslaggeving opgenomen in de kortlopende schulden.

Categorie	Stand ultimo 2022	Reallocatie	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2023
Derivaten (passiva zijde)							
Valutaderivaten	288						350
Rentederivaten	70.958						527
Overige derivaten	0						175.721
Liquide middelen inzake derivaten	0						17.598
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds passiva zijde	71.246						194.196
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	335.631						533.082
– Totale beleggingen voor risico pensioenfonds	264.385						338.886
– Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	959						2.363
Totaal beleggingen inclusief liquide middelen	265.344						341.249

Methodiek bepaling marktwaarde

In onderstaande tabel is aangegeven op welke manier de marktwaarden zijn afgeleid.

Categorie	Level 1 Directe markt- notering	Level 2 Onafhanke- lijke taxaties	Level 3 Netto contante waarde	Level 4 Andere methode	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen	0	0	0	19.619	19.619
Aandelen	123.165	0	0	0	123.165
Vastrentende waarden	154.783	0	0	43.219	198.002
Derivaten	0	0	-1.900	0	-1.900
Overige	2.363	0	0	0	2.363
Totaal belegd vermogen	280.311	0	-1.900	62.838	341.249

Aansluiting beleggingen tussen de jaarrekening en de Risicoparagraaf o.b.v. look through:

	Stand ultimo 2023	Liquide middelen	Vorde- ringen/ schulden	Over- lopende interest en dividend	Toepassen Look Through	Stand ultimo 2023 conform risico- paragraaf
Onroerende zaken	19.619	0	0	0	1.949	21.568
Zakelijke waarden	123.165	0	0	0	-3.164	120.001
Vastrentende waarden	198.002	0	0	1.060	-5.246	193.816
Derivaten	-1.900	0	0	0	18	-1.882
Overige beleggingen	0	2.363	17.361	414	6.443	26.581
Totaal	338.886	2.363	17.361	1.474	0	360.084

	2023	2022
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Rechten uit herverzekering		
Stand per 1 januari	950	1.405
Mutatie	-11	-455
Stand per 31 december	939	950
Het herverzekeringsdeel technische voorzieningen heeft een resterende looptijd van langer dan één jaar.		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op aangesloten ondernemingen	152	64
Vorderingen uit hoofde van effectentransacties	18.129	7.256
Verzekeringsmaatschappijen	265	13
Lopende interest en nog te ontvangen dividend		
– Vastrentende waarden	1.060	318
– Derivaten	0	-172
– Collateral	414	66.148
– Banken	2	0
Subtotaal lopende interest en nog te ontvangen dividend	1.476	66.294
Totaal vorderingen en overlopende activa	20.022	73.627
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een resterendelooptijd van korter dan één jaar.		
[4] Liquide middelen		
Depotbanken	2.363	959
ING Bank N.V.	35	116
	2.398	1.075
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds. Ze zijn onmiddellijk opeisbaar, dan wel hebben een looptijd korter dan twaalf maanden.		
Er is een intraday kredietfaciliteit ter hoogte van 550 overeen gekomen met ING Bank B.V.		

Passiva	2023		2022	
[5] Stichtingskapitaal en reserves				
Stichtingskapitaal	0		0	
Reserve algemene risico's				
Stand per 1 januari	11.681		15.827	
Saldobestemming boekjaar	705		-4.146	
Stand per 31 december	12.386		11.681	
Solvabiliteitsreserve				
Stand per 1 januari	37.311		48.936	
Saldobestemming boekjaar	2.928		-11.625	
Stand per 31 december	40.239		37.311	
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	-5.730		510	
Saldobestemming boekjaar	8.481		-6.240	
Stand per 31 december	2.751		-5.730	
Premiedepot				
Stand per 1 januari	829		55	
Dotatie uit premie	299		151	
Extra dotatie wijzigen AO opslag	0		659	
Rendement	101		-36	
Stand per 31 december	1.229		829	
Totaal eigen vermogen ¹⁾	56.605		44.091	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	12.386	104,1%	11.681	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	52.625	117,3%	48.992	117,1%
De dekkingsgraad is	118,2%		115,1%	
De beleidsdekkingsgraad is	119,0%		118,1%	
De berekening van de dekkingsgraad is als volgt: (56.605 - 1.229 + 304.129) / 304.129 x 100% = 118,2%.				
Omdat de actuele dekkingsgraad ultimo 2021 hoger ligt dan de vereiste dekkingsgraad, heeft het fonds sinds 2022 vrijstelling van DNB gekregen voor het indienen van een herstelplan.				

1) De totstandkoming van de verdeling wordt toegelicht in de grondslagen.

Technische voorzieningen

Stand per 1 januari

286.017

387.892

-101.875

303.190

286.017

Stand per 1 januari

286.017

387.892

10.276

-116.851

9.288

-1.893

4.682

6.814

456

978

-167

-152

108

157

-219

-206

-9.554

-8.974

-605

61

-37

297

-46

213

5

5.707

1

6.012

-4

4.606

1.676

1.952

1.313

-596

303.190

286.017

1) Voor een betere leesbaarheid is de voorziening voor langdurig zieken opgenomen onder de voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfonds. De vergelijkende cijfers zijn hierdoor ook aangepast

	2023	2022
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd		
Actieve deelnemers	97.633	94.505
Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	80.233	74.684
Pensioengerechtigden	124.966	116.393
Overig	358	435
Zie het Meerjarenoverzicht op pagina 12 voor de aantallen per categorie.	303.190	286.017
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	950	1.405
Mutatie	-11	-455
Stand per 31 december	939	950
Totaal technische voorzieningen	304.129	286.967
[8] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden uit hoofde van derivaten	194.196	71.246
Schulden uit hoofde van effectentransacties	768	5.777
Schulden uit hoofde van collateral	0	2.520
Verzekeringsmaatschappijen	0	60
Belastingen en sociale premies	199	191
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	302	211
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	242	220
	195.707	80.225
Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.		
Niet in de balans opgenomen verplichtingen		
Contracten		
Er zijn meerjarige contracten afgesloten met de vermogensbeheerder en administrateur die jaarlijks opzegbaar zijn. De verwachte kosten 2024 van de vermogensbeheerder en administrateur zullen in lijn liggen met de kosten 2023.		
De looptijd van de overeenkomst met Mercer is tot 1 juli 2023. De overeenkomst met AZL is op 1 januari 2022 verlengd met een looptijd tot 1 januari 2025. Beide overeenkomsten zijn jaarlijks opzegbaar. De verwachte pensioenuitvoerings- en administratiekosten voor 2024 zijn € 326.000. De verwachte directe vermogensbeheerkosten zijn € 215.000 voor 2024.		

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het pensioenfonds, Grolsch, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het pensioenfonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

2023	2022

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Baten en lasten	2023	2022
[9] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen		
Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen	766	753
Vastrentende waarden	2.468	1.284
Derivaten	-669	887
Overige beleggingen	0	175
Subtotaal	2.565	3.099
Banken	318	-494
Waardeoverdrachten	1	0
Overige	0	67
Totaal directe beleggingsopbrengsten	2.884	2.672
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	-235	0
Aandelen	-554	-3.282
Vastrentende waarden	-1.070	-6.218
Derivaten	-70.480	-19.772
	-72.339	-29.272
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	1.569	-4.713
Aandelen	14.296	-16.568
Vastrentende waarden	8.455	-6.590
Derivaten	78.177	-65.435
	102.497	-93.306
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	30.158	-122.578

	2023	2022
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerkosten	-292	-270
Performancefee	-182	-116
Bewaarloon	-93	-72
Beleggingsadviseur	-190	-179
Kosten fiduciair beheer	0	-278
Overige	-11	-78
Totaal kosten vermogensbeheer	-768	-993
De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De kosten zijn, indien mogelijk, toegerekend aan de verschillende beleggingscategorieën. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten en deels verrekend in de aan- en verkoopprijzen.		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	32.274	-120.899
[10] Premiebijdragen van werkgever en werknemers		
Pensioenpremie werkgever	5.147	4.697
Pensioenpremie werknemers	2.573	2.349
	7.720	7.046
De premiebijdragen van werkgever en werknemers bedragen in totaal 22,7% (2022: 22,7%) van de salarissom. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.		
Feitelijke premie	7.720	7.046
Ongedempte kostendeekkende premie	6.695	9.496
Gedempte kostendeekkende premie	7.421	6.894
De ongedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	5.014	7.494
– Opslag in stand houden vereist vermogen	857	1.251
– Opslag voor uitvoeringskosten	824	751
	6.695	9.496

	2023	2022
De gedempte kostendeekkende premie is als volgt opgebouwd:		
– Actuarieel benodigd	5.915	5.507
– Opslag in stand houden vereist vermogen	682	636
– Opslag voor uitvoeringskosten	824	751
	7.421	6.894
De feitelijke premie is als volgt opgebouwd:		
– Actuarieel benodigd	5.915	5.507
– Opslag in stand houden vereist vermogen	682	636
– Opslag voor uitvoeringskosten	824	751
– Premiemarge	299	152
	7.720	7.046
De feitelijke premie bedraagt 7.720 (22,7% van de salarissom). Deze is hoger dan de gedempte kostendeekkende premie, rekening houdend met verwacht rendement en derhalve toereikend.		
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	442	928
Overgedragen pensioenverplichtingen	-253	-168
	189	760
[12] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-7.478	-6.974
Partnerpensioen	-1.606	-1.525
Wezenpensioen	-24	-24
Invaliditeitspensioen	-64	-68
Overige uitkeringen	-351	-372
Subtotaal	-9.523	-8.963
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-12	0
Subtotaal	-12	0
Totaal pensioenuitkeringen	-9.535	-8.963

	2023	2022
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	-17.173	101.875
[14] Herverzekering		
Premies risicoverzekering	-86	-103
Premies afrekening voorgaand boekjaar	8	4
Uitkeringen uit herverzekering	242	0
Vrijval Bpf Drankindustrie	60	0
	224	-99
[15] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-363	-316
Governance		
– Bestuursvergoedingen, vergaderen en opleiding	-163	-118
– Visitatie	-17	-16
– Interne audit, actuariële functie en risicobeheer	-37	-32
Controlekosten		
– Accountant		
• Controle van de jaarrekening en DNB-jaarstaten ¹⁾	-57	-54
• Meerwerk en afrekening voorgaand boekjaar	0	0
• Andere controleopdrachten	0	0
• Fiscale adviezen	0	0
• Andere niet-controlediensten	0	0
– Actuaris		
• Uitvoering jaarwerk	-40	-38
• Certificering jaarwerk	-19	-19
Advieskosten		
– Actuarieel advies	-79	-30
– Communicatie	-62	-51
– Bestuursondersteuning	-179	-165
– Overige advieskosten	-125	-63
Overige kosten		
– Contributies en bijdragen	-46	-37
– Overige kosten	-1	-18
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.188	-957
[16] Overige baten en lasten	3	0
Saldo van baten en lasten	12.514	-21.237

1) De kosten zijn toegerekend aan het boekjaar (-57, 2022: -54) met een eventuele afrekening (0, 2022: 0) van het voorgaande boekjaar.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2023 had Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij geen personeelsleden in dienst.

Bezoldiging bestuursleden, visitatiecommissie en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2023 zijn de volgende vergoedingen betaald:

	2023	2022
Bestuursvergoedingen	143	106
Vergoedingen visitatiecommissie	17	16
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	2	2
Totaal	162	124
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingsopbrengsten	12.710	-2.155
Premies en koopsommen	1.882	-1.199
Waardeoverdrachten	-100	-66
Kosten	-145	0
Uitkeringen	19	11
Sterfte	847	-61
Arbeidsongeschiktheid	183	-85
Reguliere mutaties	46	-213
Toeslagverlening	-2	-16.325
Incidentele mutaties voorziening	-2.929	-1.144
Overige oorzaken	3	0
	12.514	-21.237

Resultaatbestemming

Bepalingen omtrent de resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2023 als volgt te verdelen:

	2023
	x € 1.000
Reserve algemene risico's	705
Solvabiliteitsreserve	2.928
Algemene reserve	8.481
Premiedepot	400
	12.514

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën. Op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 bedraagt de strategisch vereiste dekkingsgraad 117,3% (2022: 117,1%).

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Op basis van feitelijke beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	6.219	1,0	8.759	1,6
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	42.227	12,9	45.547	14,8
Valutarisico (S3)	15.544	1,6	15.247	1,5
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	4.514	0,8	5.080	1,0
Verzekeringstechnisch risico (S6)	8.041	0,4	7.636	0,4
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	1.935	0,0	1.429	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-27.732		-28.417	
Vereist eigen vermogen voor risico fonds (feitelijk)	50.748	16,7	55.281	19,3
Afname voor toerekening totale TV		0,0		0,0
Totaal vereist eigen vermogen (feitelijk)	50.748	16,7	55.281	19,3

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Op basis van strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	8.342	1,4	8.344	1,5
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	43.341	13,4	40.806	13,3
Valutarisico (S3)	14.853	1,4	13.300	1,3
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	4.464	0,8	3.090	0,6
Verzekeringstechnisch risico (S6)	8.041	0,4	7.636	0,4
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	1.939	0,0	1.243	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-28.355		-25.427	
Vereist eigen vermogen voor risico fonds (strategisch)	52.625	17,4	48.992	17,1
Afname voor toerekening totale TV		-0,1		0,0
Totaal vereist eigen vermogen (strategisch)	52.625	17,3	48.992	17,1
Aanwezige dekkingsgraad		118,2%		115,1%
Beleidsdekkingsgraad		119,0%		118,1%
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,1%		104,1%
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		116,7%		119,3%
Strategisch vereiste dekkingsgraad		117,3%		117,1%

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2023 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een tekort verkeert. Ultimo boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 119,0%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 118,1%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 0,9%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor beleggingen. Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 16,3 (2022: 17,0).

Duratie van de pensioenverplichtingen 16,3 (2022: 16,6).

Het pensioenfonds dekt strategisch 72,5% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 72,5% op basis van de swapcurve is eind 2023 equivalent met een renteafdekking van 72,9% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 79,8% eind 2023.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 6.219 (1,0%) en voor het strategisch renterisico 8.342 (1,4%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling aandelen en vastgoed per categorie:</i>				
Private equity	325	0,2	0	0,0
Ontwikkelde markten (Mature markets)	111.293	78,6	110.118	78,3
Opkomende markten (Emerging markets)	29.951	21,2	30.604	21,7
	141.569	100,0	140.722	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 42.227 (12,9%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 43.341 (13,4%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl veel van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om een gedeelte van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Totaal beleggingen				
<i>Totaal beleggingen naar valuta exclusief derivaten</i>				
Euro	185.663	51,8	103.306	39,3
Amerikaanse dollar	86.340	24,1	83.150	31,7
Australische dollar	1.894	0,5	2.206	0,8
Britse pond	4.623	1,3	9.347	3,6
Canadese dollar	2.598	0,7	2.907	1,1
Deense Kroon	5.627	1,6	7.835	3,0
Hong Kong dollar	8.373	2,3	9.477	3,6
Japanse yen	31.826	8,9	14.265	5,4
Nieuwe Israëlische sjekel	168	0,0	656	0,2
Nieuw-Zeelandse dollar	137	0,0	136	0,1
Noorse Kroon	241	0,1	349	0,1
Singaporese dollar	1.202	0,3	1.277	0,5
Zweedse Kroon	1.007	0,3	1.213	0,5
Zwitserse frank	2.741	0,8	3.120	1,2
Overige valuta	26.344	7,3	23.243	8,9
	358.784	100,0	262.487	100,0

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen naar valuta inclusief derivaten</i>				
Euro	268.222	74,6	185.112	69,7
Amerikaanse dollar	40.656	11,3	28.494	10,7
Australische dollar	1.894	0,5	2.160	0,8
Britse pond	2.096	0,6	2.181	0,8
Canadese dollar	2.598	0,7	2.907	1,1
Deense Kroon	703	0,2	411	0,2
Hong Kong dollar	8.373	2,3	9.477	3,6
Japanse yen	5.099	1,4	6.952	2,6
Nieuwe Israëlische sjekel	168	0,0	203	0,1
Nieuw-Zeelandse dollar	137	0,0	136	0,1
Noorse Kroon	241	0,1	349	0,1
Singaporese dollar	1.202	0,3	1.277	0,5
Zweedse Kroon	1.007	0,3	1.214	0,5
Zwitserse frank	1.334	0,4	1.160	0,4
Overige valuta	26.354	7,3	23.311	8,8
	360.084	100,0	265.344	100,0
Saldo waarde valutaderivaten	1.300		2.857	

Derivaten

Binnen aandelen en onroerend goed wordt een gedeelte van de belangen belegd in buitenlandse valuta waarvan een gedeelte niet afgedekt wordt. Strategisch dekt het fonds de Amerikaanse dollar, het Britse pond, de Japanse Yen en de Zwitserse franc voor 50% af. Dit geldt voor alle beleggingen binnen de returnportefeuille. Een gedeelte van de Emerging Markets valuta wordt ook (via de Amerikaanse dollar) afgedekt. Binnen de matchingportefeuille loopt het fonds geen valutarisico omdat alle belangen in euro's luiden.

	Aankoop transacties	Verkoop transacties
Euro	82.559	0
Amerikaanse dollar	0	-45.684
Britse pound sterling	0	-2.527
Deense kroon	0	-4.924
Japanse yen	0	-26.727
Zwitserse frank	0	-1.407
Overige valuta	10	0
	82.569	-81.269

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2023 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag € 1.300.000,- hoger uitvallen dan de aankoopwaarde.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 15.544 (1,6%) en voor het strategisch valutarisico 14.853 (1,4%).

Grondstoffenrisico

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen voorgeschreven. Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%.

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffer hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand

Het kredietrisico binnen de vastrentendewaardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' of 'geen rating' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd.

Rating vastrentende waarden:

	2023		2022	
	€	%	€	%
AAA	63.820	32,9	40.993	22,1
AA	71.304	36,8	6.437	3,5
A	38.521	19,9	12.384	6,7
BBB	18.336	9,5	12.486	6,7
Lager dan BBB	205	0,1	413	0,2
Geen rating	1.630	0,8	112.452	60,8
	193.816	100,0	185.165	100,0

Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:

	2023		2022	
	€	%	€	%
Resterende looptijd tot 1 jaar	84.723	43,7	144.627	78,1
Resterende looptijd van 1 tot 5 jaar	40.482	20,9	17.024	9,2
Resterende looptijd van 5 tot 10 jaar	49.331	25,5	11.355	6,1
Resterende looptijd van 10 tot 20 jaar	7.771	4,0	3.536	1,9
Resterende looptijd vanaf 20 jaar	11.509	5,9	8.623	4,7
	193.816	100,0	185.165	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentendewaardenportefeuille. Naarmate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 4.514 (0,8%) en voor het strategisch kredietrisico van 4.464 (0,8%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnisch risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 8.041 (0,4%) en voor het strategisch valutarisico 8.041 (0,4%)

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd

	2023		2022	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
<i>Verdeling vastgoedbeleggingen per sector:</i>				
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	21.568	100,0	21.774	100,0
	21.568	100,0	21.774	100,0
<i>Grote posten: vastgoedbeleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastgoedbeleggingen.</i>				
Prologis Inc	1.556	7,2	0	0,0
Developed Real Estate Index Fund B	0	0,0	19.556	89,8

	2023		2022	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Verdeling aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	4.959	4,1	6.747	5,7
Communicatiediensten	15.828	13,2	9.679	8,1
Cyclische consumentengoederen	9.775	8,1	12.706	10,7
Defensieve consumptiegoederen	13.634	11,4	9.758	8,2
Energie	4.562	3,8	5.036	4,2
Financiële dienstverlening	18.980	15,8	19.218	16,1
Gezondheidszorg	14.333	11,9	16.499	13,9
Industrie	13.058	10,9	12.230	10,3
Nutsbedrijven	3.274	2,7	4.015	3,4
Technologie	21.476	18,0	301	0,3
Overige	122	0,1	22.759	19,1
	120.001	100,0	118.948	100,0
<i>Grote posten: aandelen van dezelfde beleggingsfondsen groter dan 5% van de totale beleggingen in aandelen</i>				
BlackRock CCF Dev Wld ESG Scrn	0	0,0	48.027	39,0
ISHARES MSCI ALL COUNTRY WOR	0	0,0	30.789	25,1
ISHARES MSCI EM IMI ESG SCRNI	0	0,0	24.480	19,9
Mercer Global Small Cap Equity Fund	0	0,0	19.584	15,9

	2023		2022	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling beleggingen per regio:</i>				
Azië ex Japan	900	0,5	1.409	0,8
Europa EU	147.590	76,1	155.634	84,0
Europa niet EU	0	0,0	10.101	5,5
Midden- en Zuid-Amerika	1	0,0	62	0,0
Noord-Amerika	17.873	9,2	11.489	6,2
Pacific	27.452	14,2	437	0,2
Overige	0	0,0	6.033	3,3
	193.816	100,0	185.165	100,0
<i>Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden</i>				
Staatsobligaties Duitsland	27.760	14,3	20.274	10,9
Staatsobligaties Nederland	25.277	13,0	0	0,0
Staatsobligaties Oostenrijk	14.410	7,4	0	0,0
Staatsobligaties Frankrijk	0	0,0	58.407	31,5
BlackRock ICS Euro Liquidity Fund	62.782	32,4	0	0,0
iShares ESG Screened Euro Corporate Bond	29.155	15,0	0	0,0
Pimco euro Short Maturity Source UCITS ETF	0	0,0	31.232	16,9
European Union bill	0	0,0	9.635	5,2
European stability mechanism treas bill	0	0,0	9.017	4,9

Er zijn door het pensioenfonds geen beleggingen uitgeleend en ultimo 2023 zijn er geen beleggingen in Koninklijke Grolsch N.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen.

Hoogte buffer

In het standaardmodel voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico (S8) gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds een dusdanig gediversificeerde portefeuille aanhoudt dat het concentratierisico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico gecijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 1.935 (0,0%) en voor het strategisch actief beheer risico van 1.939 (0,0%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de berekening van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2023 -€ 27.732 en voor de strategische beleggingsportefeuille -€ 28.355.

Vastgesteld te Enschede d.d. 11 juni 2024.

Het bestuur

mw. E. Janssen, voorzitter

mw. M. Koning

dhr. B. Meijerink, penningmeester

dhr. R. Snel

dhr. P. van Rooijen, secretaris

dhr. B.W. Koning ter Heege

dhr. F. Verschuren

dhr. T. Rieken

Overige gegevens

Statutaire bepaling van resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is een bepaling opgenomen in de statuten van het fonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij te Enschede is aan Sprenkels & Verschuren B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Sprenkels & Verschuren B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.324.714.

Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 66.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezigemiddelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

Amsterdam, 21 juni 2024

drs. R.E.V. Meijer AAG CERA
verbonden aan Sprenkels & Verschuren B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij

Verklaring over de jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij te Enschede gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- de staat van baten en lasten over 2023; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot fraude en continuïteit, en de aangelegenheden daaruit, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van de controleaanpak frauderisico's en de controleaanpak continuïteit, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude geïdentificeerd en ingeschat. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij en haar omgeving en de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur

inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort. Wij verwijzen naar hoofdstuk "Risicomanagement" van het bestuursverslag, waarin het bestuur haar analyse en overwegingen ten aanzien van frauderisico's heeft opgenomen.

Wij hebben ten aanzien van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude de opzet en implementatie van de interne beheersing geëvalueerd, waaronder de frauderisicoanalyse van het bestuur, het integriteitsbeleid, de gedragscode, de klokkenluidersregeling en de incidentenregeling, en voor zover wij dat noodzakelijk achtten voor onze controle, de werking getoetst van deze interne beheersmaatregelen.

Wij hebben om inlichtingen gevraagd bij de leden van het bestuur of zij op de hoogte zijn van feitelijke, vermeende of vermoede fraude. Daarnaast hebben wij de rapportages van de sleutelfunctiehouders en de compliance officer geëvalueerd. Hieruit volgden geen signalen van feitelijke, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van frauderisico's.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Geïdentificeerde frauderisico's	Onze controlewerkzaamheden en observaties
Frauderisico inzake de inherente mogelijkheid van het bestuur om interne beheersingsmaatregelen te doorbreken Volgens de controlestandaarden is het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt in alle entiteiten aanwezig. Inherent bevindt het bestuur van een entiteit zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken. Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het bestuur in: – journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt; – schattingen; – significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening. Wij hebben daarbij bijzondere aandacht voor tendenties als gevolg van mogelijke belangen van het bestuur.	Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten. Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Wij hebben getoetst of de journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn. Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing voor het maken van schattingen. Daarnaast hebben wij de beheersmaatregelen ten aanzien van de toegangsbeveiliging in de IT-systemen getoetst door het verkrijgen van inzicht in de ISAE 3402-rapportages van relevante serviceorganisaties. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij aandacht voor belangrijke schattingsposten die zijn gebaseerd op subjectieve input, zoals de fonds specifieke elementen in de technische voorzieningen en de waardering van niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen. Wij hebben naar aanleiding van onze controle en de uitkomsten daarvan, deze schattingsposten beoordeeld op aanwijzingen van tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude. Daarbij hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd: – Evaluatie van de gehanteerde actuariële grondslagen en actuariële analyse en bespreking hiervan met het bestuur en de certificerende actuaire; – Aansluiting van waardering van beleggingsfondsen met de nettovermogenswaarde zoals vermeld in de (gecontroleerde) jaarverslagen van de beleggingsfondsen; – Beoordeling van de toelichting op de financiële positie en het toetsen aan de vereisten uit de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Wij zijn alert geweest op mogelijk significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering van de stichting of die in een ander opzicht ongebruikelijk lijken in het licht van zowel ons inzicht in de stichting en de omgeving als andere tijdens de controle verkregen informatie. Wij hebben geen significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering geïdentificeerd. Wij hebben bij onze controle van de schattingsposten geen aanwijzingen van tendenties als gevolg van belangen van het bestuur geïdentificeerd. Onze werkzaamheden hebben tevens niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.

Wij hebben in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Daarnaast hebben wij kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor fraude. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing vormen voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Controleaanpak continuïteit

Pensioenfondsen zijn op grond van de wetgeving gehouden om een adequate vermogensdekking, het vereist eigen vermogen, aan te houden. Het vereist eigen vermogen wordt op basis van het financieel toetsingskader bepaald. Als de dekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan het vereist eigen vermogen, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het pensioenfonds het eigen vermogen op het vereiste niveau brengt. Als het pensioenfonds niet kan voldoen aan het herstel zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Daar waar nodig zullen de rechten van de (gewezen) deelnemers moeten worden aangepast zodat weer aan het vereist eigen vermogen wordt voldaan.

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Risicoparagraaf' in de jaarrekening bevindt het pensioenfonds zich op balansdatum niet in een (reserve) tekortsituatie. Het is de verwachting van het bestuur dat het pensioenfonds over voldoende potentieel beschikt om uit een situatie van reservetekort te blijven. Het bestuur heeft de continuïteitsbeoordeling van de stichting voor ten minste twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de stichting om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor

- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid en is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de controlestandaarden is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer hier sprake van is.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 21 juni 2024

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. H.C. van der Rijst RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds van de Grolsche Bierbrouwerij

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlagen

Aangesloten ondernemingen per 31 december

Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.

Beleggingsoverzicht

Overzicht beleggingen voor risico pensioenfonds

(in duizenden euro)

	2023			2022		
	€	%	Norm	€	%	Norm
Vastgoedbeleggingen						
Vastgoed beleggingsfondsen	19.619	5,4		19.556	5,9	
	19.619	5,4	5,0%	19.556	5,9	5,0%
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	123.165	34,1		122.880	37,2	
	123.165	34,1	35,0%	122.880	37,2	35,0%
Vastrentende waarden						
Obligaties	148.122	41,1		185.340	56,1	
Money Market Fund	49.880	13,9		0	0,0	
Lopende interest	1.060	0,3		318	0,1	
	199.062	55,3	60,0%	185.658	56,2	60,0%
Derivaten						
Valutaderivaten	1.300	0,4		2.734	0,8	
Rentederivaten	14.259	4,0		-66.125	-20,0	
Liquide middelen inzake derivaten	-17.459	-4,8		0	0,0	
Lopende interest	0	0,0		-172	-0,1	
	-1.900	-0,4	0,0%	-63.563	-19,3	0,0%

	2023			2022		
	€	%	Norm	€	%	Norm
Liquide middelen						
Banken	2.363	0,7		959	0,3	
Lopende bankinterest	2	0,0		0	0,0	
Collateral	0	0,0		-2.520	-0,8	
Vorderingen uit hoofde van effectentransacties	18.129	5,0		7.256	2,2	
Vorderingen / schulden uit beleggingstransacties	-354	-0,1		60.371	18,3	
	20.140	5,6	0,0%	66.066	20,0	0,0%
Totaal	360.086	100,0	100,0%	330.597	100,0	100,0%

Begrippenlijst

ABTN

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Ook wel bedrijfsplan genoemd. Hierin komen drie hoofdonderwerpen aan de orde: de wijze van vaststelling van de verplichtingen jegens de deelnemers, de beleggingsportefeuille en het intern risicobeheersingssysteem.

Actuariële grondslagen

Wanneer een contante waarde van een reeks toekomstige uitkeringen moet worden bepaald maakt de actuaire gebruik van actuariële grondslagen, zoals: de rekenrente; de kansstelsels: sterftekansen, arbeidsongeschiktheids- en revalideringskansen, frequenties van gehuwd zijn, soms ook toekomstige salarisontwikkeling of indexatiebeleid enz.; kostenopslagen (bijvoorbeeld voor administratiekosten en/of uitbetalingskosten).

Actuaris

Een actuaire combineert economische en wiskundige technieken ten behoeve van de vaststelling van de benodigde koopsommen of premies en de verplichtingen van het fonds (vaststelling Technische Voorzieningen). Tevens verricht de adviserende actuaire risicoanalyses en studies met betrekking tot het afstemmen van verplichtingen en beleggingen.

Actuele waarde

De actuele waarde is voor beleggingen waarvoor dagelijks openbare prijzen worden vastgesteld, zoals aandelen en obligaties, de beurswaarde. Voor andere vastrentende waarden, zoals onderhandse leningen en hypotheekleningen, wordt de actuele waarde benaderd als de contante waarde van de toekomstige nettokasstroom. Als actuele waarde van de beleggingen in vastgoedfondsen wordt de intrinsieke waarde gehanteerd. Voor direct onroerend goed wordt de taxatiewaarde als actuele waarde gehanteerd.

ALM

Afkorting voor Asset Liability Management. Een ALM-studie betreft de analyse van het risicobeheer van de balans tussen activa en de passiva van een pensioenfonds. Deze studie dient te resulteren in de formulering van een strategisch beleggingsbeleid.

Beleggingsmix

Verdeling van de beleggingen over zakelijke en vastrentende waarden.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad betreft de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad en is dus afhankelijk van de door het jaar heen gepubliceerde dekkingsgraden.

Benchmark

Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van (de beheerder van) een beleggingsportefeuille of pensioenfonds. Een beursindex bijvoorbeeld.

Beurskoers

Marktprijs van een aandeel, obligatie of andere waardepapieren.

Contante waarde

De contante waarde op een bepaald moment van (een serie) betalingen in de toekomst, is het bedrag dat op dat moment aanwezig zou moeten zijn om, rekening houdend met renteaangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, deze toekomstige betalingen te kunnen verrichten.

Continuïteitsanalyse

Met een continuïteitsanalyse wordt beoordeeld of de financiële risico's voor een pensioenfonds zich, met inachtneming van een realistische schatting van de toekomstige ontwikkeling van de economie, op lange termijn binnen aanvaardbare grenzen bevinden. Daarbij wordt de kracht van de verschillende beleidsinstrumenten en de ontwikkeling daarvan in kaart gebracht en wordt de consistentie in de toezegging, financiering en communicatie ten aanzien van toekomstige toeslagverleningen getoetst. De continuïteitsanalyse bestrijkt een toetsingshorizon van 15 jaar.

Dekkingsgraad

Een maat voor de solvabiliteit van een pensioenfonds. De dekkingsgraad wordt bepaald door de mate waarin het beschikbaar vermogen (BV) de voorziening opgebouwde rechten (VOR) overtreft, uitgedrukt in een percentage. Het fonds geeft verschillende dekkingsgraden weer, waaronder de beleidsdekkingsgraad en de reële dekkingsgraad.

Een dekkingsgraad van 100% geeft aan dat het beschikbaar vermogen juist toereikend is om de voorziening opgebouwde rechten te dekken, terwijl een percentage lager dan 100 aangeeft dat er sprake is van onderdekking. Fondsen gaan in hun financiële opzet veelal van een minimumdekkingsgraad uit die in mindere of meerdere mate ruim boven 100% ligt.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat onder andere het naleven van de Pensioenwet bewaakt.

Derivaten

Financiële contracten waarvan de waarde afhankelijk is van een of meer onderliggende activa, referentieprijzen of indices. Voorbeelden van derivaten zijn opties, termijncontracten en rente- en valutaswaps.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan: huur-, dividend- en rente-opbrengsten van de beleggingen.

Duration

De gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen van een obligatie, waarbij weging geschiedt op basis van de contante waarde van iedere kasstroom. Duration is een graadmeter voor de rentegevoeligheid van een obligatie. In de regel: hoe langer de looptijd van een obligatie, hoe gevoeliger de koers van die obligatie voor renteveranderingen. Indien men een daling van de rente verwacht is het profijtlijk een obligatie met een zo lang mogelijke duration te kopen, aangezien de koers daarvan het meest zal oplopen.

Franchise

In veel pensioenregelingen is een bepaald drempelbedrag opgenomen waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt omdat de AOW geacht wordt hierover pensioen te verlenen. Dit bedrag is veelal afgeleid van de uitkeringen krachtens de AOW en wordt dan 'franchise' genoemd.

Herverzekering

Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een levensverzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van extra hoge risico's bij een levensverzekeraar, zoals overlijden- en invaliditeitsrisico's van deelnemers.

Index

Cijfer dat een gewogen gemiddelde uitdrukt en waaraan men kan zien hoe een grootte (bijvoorbeeld de beurskoersen in Amsterdam) zich ontwikkeld heeft.

Indexatie/voorwaardelijke toeslagverlening

Hieronder wordt verstaan de voorwaardelijke aanpassing van de ingegane pensioenen en/of (premielvrije) aanspraken (voor pensioeningang) op basis van de stijging of daling van een indexcijfer dan wel een vast percentage.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten vallen de gerealiseerde verkoopresultaten inclusief valutaresultaten en de niet-gerealiseerde herwaarderingsresultaten.

Intrinsieke waarde

De intrinsieke waarde per aandeel is de 'werkelijke' waarde van dat aandeel, afgeleid van de onderliggende beleggingen. De intrinsieke waarde wordt berekend door de waarde van de activa (bezittingen) te verminderen met de passiva (schulden) en het saldo te delen door het aantal uitstaande aandelen.

Kansstelsels

Dit zijn veronderstellingen met betrekking tot sterftekansen, invalideringskansen, ontslag, gehuwdheid en individuele loonontwikkeling.

Koopsom

Een koopsom is een eenmalige betaling die aan de uitvoerder van de pensioenregeling is verschuldigd en waarvoor een bepaalde pensioenaanspraak wordt ingekocht. In beginsel is een koopsom dus een eenmalige betaling en een premie een periodieke betaling. Zowel premies als koopsommen dienen hetzelfde doel, namelijk de financiering van de pensioenen.

Middelloonregeling

Bij deze regeling wordt voor elk dienstjaar een percentage pensioen toegekend dat is gerelateerd aan de pensioengrondslagen van het desbetreffende dienstjaar. Het te bereiken pensioen is in deze regeling gerelateerd aan het gemiddelde, geïndexeerde loon gedurende de opbouwperiode.

Nominale waarde

De op het stuk (aandeel of obligatie) aangegeven waarde. Bij een koers van 100 (= 100%) is de prijs van het waardepapier gelijk aan de nominale waarde.

Over/onderweging

Een hoger of lager belang in een beleggingscategorie dan overeenkomt met de normverdeling van het pensioenfonds.

Overrente

Het positieve verschil tussen het inkomensrendement van het fonds en de rekenrente.

Pensioengrondslag

Het bedrag waarover pensioen wordt toegekend. Vaak is dit het voor pensioen meetellende salaris minus de franchise.

Performance

Het rendement dat is behaald met de beleggingen.

Premiervrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Een andere vorm van premievrije aanspraak is het bijzonder partnerpensioen dat de gewezen partner ontvangt bij scheiding/einde partnerschap.

Reële dekkingsgraad

Bij de berekening van de reële dekkingsgraad wordt rekening gehouden met de beleidsdekkingsgraad die nodig is voor toekomstbestendige indexatie op basis van een verwacht prijsindexcijfer van 2% met ingroei-pad. Ofwel als de reële dekkingsgraad gelijk is aan 100%, is de beleidsdekkingsgraad voldoende om toekomstbestendig een indexatie van 2% per jaar toe te kennen waarbij rekening wordt gehouden met het door DNB voorgeschreven ingroei-pad. Het fonds dient de reële dekkingsgraad voor het eerst over 2015 jaarlijks te rapporteren aan DNB.

Reële rente

Het verschil tussen het fondsrendement en de (loon- of prijs-)inflatie. Bij de premiestelling wordt verondersteld dat het fondsrendement ten minste gelijk is aan de som van de rekenrente en de inflatie. In dat geval kan de last uit hoofde van indexering worden gefinancierd uit het verschil tussen het fondsrendement en de rekenrente.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde pensioenvermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarden wordt uitgegaan.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een verzekeringsmaatschappij of een pensioenfonds behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

De SFDR is een Europese verordening die de informatieverstrekking aan eindbeleggers over de effecten van het beleggingsbeleid en -advies op duurzaamheid verbeteren. Deze verordening geldt voor financiële marktpartijen, zoals pensioenfonds en vermogensbeheerders. Dus ook voor pensioenfonds Grolsch. Volgens de SFDR moeten we informatie verschaffen over duurzaamheid en onze beleggingen.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Sterftetafels

Geven aan wat de levens- en sterftekansen zijn van mannen en vrouwen in Nederland, afhankelijk van de bereikte leeftijd. Ze worden door de actuaris gebruikt bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen.

Swaps (rente)

Transactie tussen twee partijen waarbij de vaste en variabele interestverplichtingen over een hoofdsom worden uitgewisseld gedurende een vooraf overeengekomen periode. De hoofdsommen worden hierbij niet uitgewisseld.

Swaps (total return)

Beleggingsconstructie waarbij het fonds met een tegenpartij voor een bepaalde periode overeenkomt dat, tegen vergoeding van een rente, het fonds het rendement van een index (aandelen of commodities) ontvangt (indien positief) of betaalt (indien negatief).

Swaptions

Een voorwaardelijk derivaat waarbij de koper het recht heeft, maar niet de plicht, om binnen een bepaalde periode een (rente)swap af te sluiten onder vooraf vastgestelde voorwaarden.

Toeslag

Een toeslag is een verhoging van een pensioen of een aanspraak op pensioen.

Total Expense Ratio (TER)

De TER wordt gebruikt bij het beleggen en wordt berekend door de totale kosten van een beleggingsfonds te delen door de gemiddelde waarde van het fonds gedurende een periode, meestal een jaar.

Totaal rendement

Het totaal rendement van een belegging is samengesteld uit de koerswinst of het koersverlies (indirecte beleggingsopbrengsten) over de beschouwde periode, terwijl de directe beleggingsopbrengsten (dividend, rente, aflossingen, huur en dergelijke uitkeringen) meteen worden herbelegd en tijdsgewogen in het totaal rendement worden meegenomen. Het totaal rendement wordt uitgedrukt in een percentage ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen.

Vastrentende waarden

Hypotheek en leningen op schuldbekentenis en obligaties.

Verzekeringstechnische analyse

Ook wel actuariële analyse genoemd. In deze analyse wordt door de actuaire de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de gehanteerde actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

Verzekeringstechnische risico's

Bij het verzekeren van pensioenaanspraken loopt een fonds een langlevensrisico voor het ouderdomspensioen als verzekerden langer leven dan volgens de gebruikte overlevingstafel wordt verwacht. Voor het nabestaandenpensioen loopt het fonds een kortlevensrisico als de verzekerden korter leven dan volgens de overlevingstafel wordt verwacht. Ook kan het invaliditeitsrisico worden gerekend tot de verzekeringstechnische risico's van fondsen.

Visitatiecommissie

Een commissie die elk jaar het functioneren van het Bestuur beoordeelt. Deze commissie wordt benoemd door het Bestuur en bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen.

Volatiliteit

De beweeglijkheid van beurskoersen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

Op 1 juli 2023 ging de Wet toekomst pensioenen in. Dit betekent een nieuw pensioenstelsel in Nederland. Pensioenfondsen moeten voor 1 januari 2028 een pensioenregeling binnen het nieuwe pensioenstelsel hebben.

Zakelijke waarden

Aandelen, converteerbare obligaties en onroerend goed(fondsen).

